

Illustration:
The Effects of Good Government
by A. Lorenzetti - Sala dei Nove
Siena, Italy (1339)

ReBuS

ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՅՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄ

Գործիքակազմի
համայնքների
դիմակայունության
գնահատմանը և արտակարգ
իրավիճակներին
ռազմավարական
պլանավորմանը
նպատակով
մարմիններին
տրամադրել է:

Նպատակը
արձագանքի
աջակցելու
պետական
գործիքներ

Եվրոպայի խորհուրդ

Լավ կառավարման
փորձագիտական
կենտրոն

Հունվար 2021թ.

CENTRE OF EXPERTISE
FOR GOOD GOVERNANCE

ReBuS

ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ
ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գործիքակազմ

ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
ԼԱՎ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆ

ISIG

Գործիքիայի միջազգային սոցիոլոգիայի
ինստիտուտ

Եվրոպայի խորհուրդ

Այս աշխատության մեջ արտահայտված են հեղինակների կարծիքները, որոնք կարող են չհամընկնել Եվրոպայի խորհրդի պաշտոնական քաղաքականության հետ:

Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են: Այս հրապարակման ոչ մի մաս չի կարող թարգմանվել, վերարտադրվել կամ փոխանցվել որևէ ձևով կամ միջոցով՝ էլեկտրոնային (CD-ROM, ինտերնետ և այլն) կամ մեխանիկական, այդ թվում՝ պատճենահանման, ձայնագրման կամ տեղեկատվության պահպանման կամ որոնման ցանկացած համակարգով, առանց Լավ կառավարման փորձագիտական կենտրոնի նախնական գրավոր թույլտվության:

<https://www.coe.int/en/web/good-governance/centre-of-expertise>

© Centre of Expertise for Good Governance 2021

ԼԱՎ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Լավ կառավարման փորձագիտական կենտրոնն օգնում է Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններին տեղական, տարածքային և կենտրոնական մակարդակում ժողովրդավարական լավ կառավարում իրականացնելու հարցում:

Փորձագիտական կենտրոնն ունի բազմամակարդակ կառավարմանն աջակցելու եզակի հնարավորություններ: Կենտրոնի կապը Եվրոպայի խորհրդի ժողովրդավարության և կառավարման միջկառավարական հանձնաժողովի հետ (ԺԿԵՀ) ապահովում է հանրային բարեփոխումների ոլորտում մեծ գիտելիքներ և փորձ ունեցող 47 անդամ պետությունների հանրային բարձրաստիճան պաշտոնյաների հետ ազատ հաղորդակցման հնարավորություն՝ պահպանելով տեղական ինքնակառավարման մարմինների կարիքների ըմբռնմանը միտված մոտեցումը:

Փորձագիտական կենտրոնի գործնական և հասցեական ծրագրերն իրականացվում են տեղական, տարածքային, պետական և միջազգային շահագրգիռ կողմերի հետ համատեղ և ուղղված են օրենսդրության կատարելագործմանը և կառավարման բոլոր մակարդակների ինստիտուցիոնալ կարողությունների ամրապնդմանը:

Փորձագիտական կենտրոնը իրավական և քաղաքական խորհրդատվության, հենանիշների, գնահատումների և նորարարական մեթոդաբանությունների միջոցով (այսուհետ՝ գործիքներ) տարածում է եվրոպական լավագույն փորձը և չափանիշները, այդ թվում՝ Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիան և «Ժողովրդավարական լավ կառավարման 12 սկզբունքները»:

Փորձագիտական կենտրոնի առաջնահերթություններից է կարողությունների զարգացման նորարարական գործիքների մշակումն ու տարածումը: Այս գործիքները հիմնված են եվրոպական լավագույն փորձի վրա և հնարավորություն են տալիս ամրապնդել և գնահատել հանրային կառավարման մարմինների կարողությունները տարբեր ոլորտներում: Բոլոր շահագրգիռ մարմիններին առաջարկվում է օգտագործել գործիքները՝ հեղինակային իրավունքի պահպանման, Կենտրոնի կողմից որակավորված և հավաստագրված մասնագետների ներգրավման և Կենտրոնին այդ մասին ծանուցման պայմանով:

Փորձագիտական կենտրոնը կարող է աջակցություն ցուցաբերել գործիքների տեղայնացման և կիրառման, ինչպես նաև տեղական փորձագետների ուսուցման հարցերում:

ISIG՝ Գործիքային միջազգային սոցիոլոգիայի ինստիտուտ

ISIG-ը սոցիալական գիտությունների ոլորտում անկախ հետազոտական ինստիտուտ է, որը հիմնադրվել է 1968 թվականին Իտալիայի Գործիքիա քաղաքում:

ISIG-ի պատկերացմամբ խաղաղ փոխհարաբերությունների ապագան ձևավորվելու է միջազգային փոխըմբռնման միջավայրում՝ տարբերություններն ընկալելով որպես հետագա զարգացման հնարավորություններ:

ISIG-ն իրականացնում է հետազոտություններ ազգային և միջազգային մակարդակներում՝ գիտելիքներ կուտակելով պետությունների, էթնիկ խմբերի միջև հարաբերություններից բխող խնդիրների և համայնքների մշակութային, տնտեսական և սոցիալական զարգացման վերաբերյալ:

ISIG մեթոդաբանական մոտեցումը արտակարգ իրավիճակները դիտում է որպես գործընթաց, այլ ոչ թե որպես առանձին իրադարձություններ: Այլ կերպ ասած, մենք ելնում ենք այն ենթադրությունից, որ ճգնաժամերի ամբողջական փուլը մի կողմից կարող է ավելի լավ վերլուծվել և ընկալվել շնորհիվ նախորդ ինստիտուցիոնալ և կազմակերպական կառույցների, իսկ մյուս կողմից՝ որպես ապագա այլընտրանքային սցենարների ներունակ խթան:

ISIG-ի փորձառությունն այս հարցերում բխում է 1976 թվականին Ֆրիուլի-Վենեցիա-Ջուլիայի քաղաքում տեղի ունեցած երկրաշարժից անմիջապես հետո կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքներից, որոնք նպատակն էր նախ ուսումնասիրել աղետին տարբեր սոցիալական արձագանքները (հոգեբանական և կազմակերպական արձագանքը, միջազգային օգնության կառավարումը): Ներկայիս հետազոտությունը միտված է ռիսկերի ընկալմանը, իրազեկմանը և կառավարմանը, կայուն զարգացմանը և բնապահպանական քաղաքականությունում հասարակության ներգրավմանը: Գերակա նպատակն է բացահայտել հիմնական կառուցվածքային և փոխհարաբերական դինամիկան, որը բնորոշում է բնական աղետների, արդյունաբերական պատահարների, շրջակա միջավայրի աղետների, սննդի և առողջության ռիսկերի հետ կապված սոցիալական համակարգերի խոցելիությունը, դիմակայունությունը և հարմարվողականությունը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1	ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	7
1.1	ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԼԱՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	7
1.2	REBUS ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄԸ.....	9
	ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ	9
	ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ	10
	ԳՈՐԾԸՆԹԱՑ	11
2	ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԸՄԲՈՆՈՒՄ	13
2.1	ԶԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐ.....	13
	ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՈՒՄ ԵՎ ԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ.....	13
	ԽՈՑԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԴԵՊԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ.....	14
	ԱՌՆ-Ի ՀԱՐԱՅՈՒՅՑԻ ՇԵՂՈՒՄԸ.....	15
2.2	ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ.....	15
	ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՆՏԵՔՍՏՈՒԱԼԱՅՈՒՄԸ.....	15
	> Դիմակայունության սահմանառամները	16
	> Ճգնաժամերի կառավարման ամբողջական հարացույց	16
	> Դիմակայունության հաջողության գործոնները	17
	> ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ.....	17
2.3	ԿԻՐԱՌՈՒՄ	19
	ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	19
	ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ	19
	ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ	20
3	ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ.....	21
3.1	ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ.....	21
	ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐ	21
	ՓՈԻԼԵՐ.....	22
3.2	ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ.....	24
	ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԿԱՆԱԼԸ	24
	ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԲԵՐԸ	25
	ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՑ ՈՐՊԵՄ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ԱՐԺԵՔ	25
	ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒՄ	26
3.3	ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ.....	29
	ՄԿԶՐՈՒՆՔՆԵՐ	29
	> Լավ ժողովրդավարական կառավարման խթանում.....	29
	> Մասնակցության խթանում	32
	> Դիմակայունության գնահատում.....	33
	ՇԱՀԱԿԻՑՆԵՐԸ	34
	> Ինստիտուցիոնալ կառույցներ	34

> Արտակարգ իրավիճակների ծառայություններ.....	35
> Քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները	36
ՓՈՒԼԵՐԸ.....	36
4 ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....	39
4.1 ՓՈՒԼ 1. ՀԱՄԱԿԱՔՈՒՄ ԴԻԱՄԴՐՈՂՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԽՄԲԻ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄ.....	39
ՔԱՅԼ 1 – ՇԱՀԱԳՐԳԻՌ ԿՈՂՄԵՐԻ ՔԱՐՏԵԶԱԳՐՈՒՄ.....	40
ՔԱՅԼ 2. ՇԱՀԱԳՐԳԻՐ ԿՈՂՄԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ	42
> 1-ին փուլի ԱՄՓՈՓՈՒՄ.....	44
4.2 ՓՈՒԼ 2. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ.....	44
ՔԱՅԼ 3. ՀԱՄԱՏԵՔՍԱՅՆԱՅՈՒՄ	45
ՔԱՅԼ 4 – ԴԻՄԴՐՈՂՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ.....	46
> 2-րդ փուլի ԱՄՓՈՓՈՒՄ.....	48
4.3 ՓՈՒԼ 3. ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄ.....	49
ՔԱՅԼ 5. ԱՌԱՋԱՇԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄ	50
ՔԱՅԼ 6. ԻՐԱԳՈՐԾԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ	52
> 3-րդ փուլի ԱՄՓՈՓՈՒՄ.....	52
4.4 ՓՈՒԼ 4. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ	53
ՔԱՅԼ 7. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄ.....	53
ՔԱՅԼ 8. ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ և ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ.....	54
> 4-րդ փուլի ԱՄՓՈՓՈՒՄ.....	55
5 ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.....	56
6 ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ	61
6.1 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1. ՇԱՀԱԳՐԳԻՌ ԿՈՂՄԵՐԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ	61
6.2 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2. ՇԱՀԱԳՐԳԻՌ ԿՈՂՄԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ.....	62
6.3 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3. ՇԱՀԱԳՐԳԻՌ ԿՈՂՄԵՐԻ ԳՐԱՆՑԱՄԱՏՅԱՆ	63
6.4 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4 – ՀԱՄԱՏԵՔՍԱՅՆԱՅՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ.....	64
6.5 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5. ՀԵՆԱՆՇՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ	65
6.6 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 6. ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՄԱՀՄԱՆՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ	88
6.7 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 7. ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՊՐԱԿՏԻ ԴԵՊՔԵՐ	89
6.8 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 8. ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿ ԴԵՊՔԵՐ	95

ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Աղյուսակ 1. Ժողովրդավարական լավ կառավարում՝ համայնքի դիմակայունության ավելացված արժեք	30
Աղյուսակ 2. Քաղաքացիական մասնակցության և աղետների կառավարման փուլերը	32
Աղյուսակ 3. Շահագրգիռ կողմերի որոշման գործիք	41
Աղյուսակ 4. Շահագրգիռ կողմերի գնահատման գործիք	42
Աղյուսակ 5. Շահագրգիռ կողմերի գրանցամատյանի օրինակ	44
Աղյուսակ 6. Համատեքստայնացման արդյունքների օրինակ	46
Աղյուսակ 7. Համայնքի դիմակայունության գնահատման մակարդակներ	46
Աղյուսակ 8. Նպատակների աղյուսակի օրինակ	49
Աղյուսակ 9. Նպատակների օրինակ	53

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Գիապատկեր 1. Գործիքակազմի կառուցվածք	11
Պատկեր 2. Աղետների ռիսկերի կառավարման ցիկլ. ՄԱ ՔԴԾ	23
Պատկեր 3. Համայնքի դիմակայունության ReBus-ի տիրույթները	27
Պատկեր 4. Տիրույթ 1՝ Հասարակություն	28
Պատկեր 9. Շահագրգիռ կողմերի կատեգորիաներ	43
Պատկեր 10. Ավտոմատացված գնահատման համակարգ և քարտեզ (նախքան գնահատումը)	48
Պատկեր 11. Ավտոմատացված գնահատման համակարգ և քարտեզ (Արդյունքների տեսանկյունից, Տիրույթ 1՝ Հասարակություն)	48
Պատկեր 12. ReBus էլեկտրոնային գործիքի միջոցով մարտահրավերների և ռեսուրսների բացահայտում (գնահատումից առաջ)	51
Պատկեր 13. ReBus էլեկտրոնային գործիքի միջոցով մարտահրավերների և ռեսուրսների բացահայտում (գնահատումից հետո)	52

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

COVID-19 –	Կորոնավիրուս
ՀԴԱԽ –	Համայնքի դիմակայունության աշխատանքային խումբ
ԱՌՆ –	Աղետների ռիսկի նվազեցում
ՊԳԿ –	ՄԱԿ-ի Պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպություն
ՀԳԾ –	Հիոգոյի գործողությունների շրջանակային ծրագիր
ISO –	Ստանդարտացման միջազգային կազմակերպություն
ՀՀԾՑ –	Հողօգտագործման հողերի ծածկույթի ցուցիչներ
ՀԿ –	Հասարակական կազմակերպություն
ՏՀԶԿ –	Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպություն
ԱՌՆՄԾ –	Աղետների ռիսկերի նվազեցման Սենդայի շրջանակային ծրագիր
ՄԱԿ –	Միավորված Ազգերի Կազմակերպություն
ՄԱ ԱՌՆԳ –	ՄԱԿ-ի աղետների ռիսկի նվազեցման գրասենյակ
ՄԱ ԱՌՆՄՌ –	ՄԱԿ-ի աղետների ռիսկի նվազեցման միջազգային ռազմավարություն
ՔԴԾ –	Քաղաքային դիմակայունության ծրագիր

1 ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1.1 ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԼԱՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

COVID-19 համաճարակի հետևանքով հանրային կառավարման մարմինները բախվեցին արտակարգ իրավիճակի, որն աննախադեպ էր և՛ ծավալով և՛ ընդգրկված եղան շտապ միջոցներ ձեռնարկել հանրային առողջությանը սպառնացող վտանգը վերացնելու և համաճարակը զսպելու համար: Նրանք նաև ստիպված եղան անդրադառնալ հանրային կառավարման կառավարման արդյունավետության և շարունակականության ապահովման մարտահրավերներին՝ ղեկավարվելով Լավ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքներով, մասնավորապես՝ քաղաքացիական մասնակցության:

Ինչպես ընդգծված է Ժողովրդավարության և կառավարման եվրոպական հանձնաժողովի (այսուհետ՝ ԺԿԵՀ) Ժողովրդավարական կառավարման և COVID-19-ի մասին զեկույցում¹ «Այս փորձից քաղված հիմնական դասն այն է, որ ուժեղ և արդյունավետ բազմամակարդակ կառավարումը կարևոր է արտակարգ իրավիճակների, ներառյալ համավարակների կանխարգելման, բացահայտման և կառավարման համար: Դիմակայությունը, ճկունությունը, կարողությունը և համակարգումը կարևոր են ժողովրդավարական լավ կառավարման և հիմնական ծառայությունների շարունակականության ապահովման համար, միաժամանակ վերահսկելով վարակների մակարդակը և արձագանքելով նոր խնդիրներին: Արձագանքը պետք է նաև համապատասխանի ժողովրդավարության, մարդու իրավունքների և օրենքի գերակայության հիմնարար արժեքներին:» (ԺԿԵՀ (2020)20, էջ 5):

Քանի որ արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործընթացում յուրաքանչյուր օր հղի է նոր մարտահրավերներով, հանրային կառավարման մարմինների ստիպված են լինում վերանայել «անցյալի» գործելակերպի արժեքները (այսինքն՝ այն գործիքները, որոնցով պետական մարմինները ղեկավարում են ներկան) և «ապագա» ռազմավարությունները (այսինքն՝ թե ինչպես ներկայիս պրակտիկան կարող է զարգանալ և բարելավվել արդյունավետության և ազդեցության տեսանկյունից): Այդ գործելակերպի և ռազմավարության քննադատական գնահատումը առաջնային նշանակություն ունի անդամ պետությունների համար՝ համապարփակ և արդյունավետ գործիքներ մշակելիս, որոնք կօգնեն կանխատեսել մարտահրավերները և արձագանքել դրանց:

COVID-19-ի արտակարգ իրավիճակը և դրա հետևանքները մոտակա տարիներին կշարունակեն ազդել հանրային կառավարման ողջ սոցիալական, տնտեսական և ինստիտուցիոնալ կառուցվածքների վրա՝ անդրադառնալով քաղաքացիական մասնակցության և բոլոր մակարդակներում ժողովրդավարական կառավարման վրա: Ուստի անհրաժեշտ է խորը

¹ Եվրոպայի խորհուրդ, ԺԿԵՀ (2020)20. Ժողովրդավարական կառավարման և COVID-19-ի մասին զեկույց, որն ընդունվել է 2020 թ. նոյեմբերի 25-ից 27-ը ԺԿԵՀ-ի 12-րդ հանդիպմանը տեսադիտման միջոցով: Ժողովրդավարության և կառավարման եվրոպական հանձնաժողովի հատուկ զեկույցը հիմնված է անդամ պետությունների կողմից տրամադրված տեղեկատվության և հանձնաժողովի կողմից անցկացված քննարկումների և թեմատիկ համաժողովների վրա: Մինչև 2021 թվականի ավարտը զեկույցը կհամալրվի լրացուցիչ տեղեկատվությամբ:

վերլուծության ենթարկել հանրային կառավարման մարմինների՝ նման արտառոց հանգամանքներին արձագանքելու պատրաստվածությունն ու ունակությունը՝ կազմակերպչական և վարչական առումով և քաղաքացիական հասարակության մակարդակում: Հաշվի առնելով իրականացվող միջոցառումների հնարավոր հետևանքները, հարկ է նաև ուշադրություն դարձնել տեղական մակարդակում լավ ժողովրդավարական կառավարման սկզբունքների պահպանմանը:

ReBus՝ դիմակայունության զարգացման ռազմավարությունների գործիքակազմն առաջարկում է նման գնահատման հենք, որը ձևավորվում է կայունության և հուսալիության հասկացությունների հիման վրա. համեմատաբար նոր քաղաքական լուծումներ, որոնք հնարավոր ցնցումների ազդեցությունը վերացնելու կամ նվազագույնի հասցնելու համար գործադրում են համակարգերի և իրականացնողների, այդ թվում՝ համայնքների ներուժը:

Այս հասկացություններն արտացոլում են քաղաքականության մշակման գործընթացի վերջին հարացույցային (paradigm) փոփոխությունը՝ աղետների կառավարման հարցում ավելի ավանդական մոտեցումներից դեպի ռիսկը նվազեցնող, դիմակայունություն բարձրացնող և վերականգնման ու գործունակության վրա հիմնված ռազմավարությունների մշակմանն ուղղված հասցեական մոտեցումը:

Դիմակայունության զարգացման ռազմավարությունն ուղղված է համայնքի՝ ճգնաժամերին դիմակայելու, վերականգնվելու, հարմարվելու և հաղթահարելու կարողություններին: Այդ ռազմավարությունները չեն սահմանափակվում զուտ կազմակերպչական պատրաստվածությամբ և վերականգնման կարողությամբ, ձգտելով բարելավել պետական մարմինների աշխատանքը և լավ ժողովրդավարական կառավարման ընդհանուր մակարդակը:

Մինչ վերջերս, աղետների կառավարման հետ կապված քաղաքականության շրջանակը մեծամասամբ վերաբերում էր խոցելիությանը (այսինքն՝ համայնքին վտանգավոր իրադարձությունների և ազդեցությունների առջև կանգնեցնող թերությունների և բացթողումների քարտեզագրմանը): Այնուհանդերձ, հետագա զարգացումները ապացուցեցին դիմակայունության բարելավման ուղղությամբ իրականացվող գործողությունների միջոցով աղետների ռիսկի նվազեցմանը միտված քայլերի կարևորությունը: 2005թ. Ճապոնիայի Կոբե քաղաքում ստորագրված Հիոգոյի գործողությունների շրջանակային ծրագրի (այսուհետ՝ ՀԳԾ) միջազգային համաձայնագիրը նոր լիցք հաղորդեց այդ սկզբունքին, որն էլ ավելի կարևորվեց 2015թ. Սենդայի Աղետների ռիսկերի նվազեցման շրջանակային ծրագրի (այսուհետ՝ ԱՌՆՄԾ) ստորագրումից հետո²:

Այսպիսով, տեղական մակարդակում կայունության բարձրացման ռազմավարությունների սահմանումը կարող է համարվել զարգացման տեսլականի և միջազգայնորեն համաձայնեցված ծրագրերի լավ օրինակ:

Դիմակայունությունը տեղական մակարդակում զարգացման տեսլականի առանցքային տարրն է, որը պետք է արտացոլվի տեղական մակարդակի քաղաքականություններում, ռազմավարական ծրագրերում և համայնքային ընդհանուր ռազմավարական ծրագրերում:

² ՄԱԿ-ի աղետների ռիսկի նվազեցման գրասենյակ (ՄԱ ԱՌՆԳ), Սենդայի Աղետի ռիսկի նվազեցման շրջանակային ծրագիր (ԱՌՆՄԾ), 2015-2030թթ., Աղետների ռիսկի նվազեցման ՄԱԿ-ի երրորդ համաշխարհային խորհրդածողով (ԱՌՆՀԽ), Նյու Յորք, ԱՄՆ:

Դիմակայունությունը կանխորոշում է «համակարգի՝ վտանգի հետևանքներին ժամանակին և արդյունավետ կերպով դիմակայելու, կլանելու և հարմարվելու» կարողությունը (ՄԱԿ): Դիմակայունությունը մեծապես կախված է ենթատեքստից և այն պետք է հասկանալ բազմաչափ շրջանակների համակարգում (էկոլոգիական, սոցիալական, տնտեսական, քաղաքական) (Manca et al, 2017): Համայնքի դիմակայունությունը դիտարկելիս պետք է հաշվի առնել համայնքին բնորոշ բոլոր տարրերն ու փոխհարաբերությունները: Դիմակայուն համայնք ստեղծելու համար միայն ֆիզիկական դիմակայունությունը (այսինքն՝ բնապահպանական և ենթակառուցվածքային) բավարար չէ:

Դիմակայունությունը պետք է նաև համարվի տեղական քաղաքականության մշակման կարևոր ուղենիշ՝ լավ ժողովրդավարական կառավարման տեսանկյունից: Համայնքի մակարդակում դիմակայունությունը ամրապնդելու ռազմավարության մշակումը և իրականացումը պահանջում է համալիր մոտեցում, որը պետք է հաշվի առնի հանրային կառավարման մարմնի ավելի լայն դերն ու պարտականությունները: Դիմակայունության քաղաքականությունը պետք է մշակվի ոչ թե առանձնացված, այլ համապարփակ ձևով՝ ներառելով քաղաքականության բոլոր ոլորտները:

Համայնքի դիմակայունության ապահովումը, հետևաբար, ենթադրում է.

- Համայնքի ներուժի գնահատում՝ սոցիալական, տնտեսական, կազմակերպչական և ֆիզիկական բաղադրիչների համախմբման միջոցով:
- Տեղական կարիքների, ռեսուրսների և կարողությունների գնահատում:
- Որոշումների կայացման գործընթացներին մասնակցության խթանում:
- Լավ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքների պահպանում:

1.2 ReBuS ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄԸ

ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

ReBuS – դիմակայունության զարգացման ռազմավարությունների գործիքակազմը օգտագործվում է հանրային կառավարման մարմինների կողմից՝ համայնքների կայունության ապահովմանը ուղղված ռազմավարական ծրագրեր մշակելիս և դրանցից բխող գործողություններն իրականացնելիս: Հանրային կառավարման մարմիններին այս գործիքակազմը ցույց է տալիս, թե ինչպես գնահատել դիմակայունությունը և որոշել համապատասխան գործողությունները, որոնք անհրաժեշտ են համայնքի մակարդակում այն բարելավելու համար:

Գործիքակազմի՝ դեպի «համայնք» կենտրոնացումը հասցեավորում է տեղական ինքնություններին, թեև այն կարող է նաև հատել տեղական վարչական սահմանները՝ ընդգրկելով շրջանները, ինչպես նաև միջհամայնքային կամ միջսահմանային համագործակցության ոլորտը:

ReBuS-ը, հիմնվելով պատրաստվածության և կանխարգելման պրակտիկայի և մեխանիզմների վրա, համալրում է առկա արտակարգ իրավիճակների և ճգնաժամերի կառավարման գործիքները: ReBuS-ի մոտեցումն ու գործիքակազմը նպաստում են ճգնաժամերի պայմաններում հանրային իշխանությունների գործողությունների ներդաշնակեցմանը:

Այսպիսով, ReBuS-ը.

- **Իրազեկության բարելավման գործիք է**, որը նպաստում է դիմակայունության և հուսալիության ամբողջական պատկերի ընկալմանը,
- **Վերլուծական գործիք է**, որը գնահատում է հասցեական ռազմավարությունների օգնությամբ համայնքի՝ ժամանակի ընթացքում մարտահրավերներին դիմակայելու և աշխատունակությունը պահպանելու ընդհանուր կարողությունը,
- **Պլանավորման գործիք է**, որն ուղղորդում է պետական մարմիններին՝ արտակարգ և ռազմավարական պլանավորում կատարելիս դիմակայունության և հուսալիության ներառման հարցում,
- **Ուսումնառության գործիք է**, որն ապահովում է պետական մարմինների և գործնական մասնագետների կարողությունների զարգացումը:

ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ReBuS գործիքակազմ.

1. ReBuS ձեռնարկ
2. ReBuS էլեկտրոնային գործիք
3. ReBuS կարողությունների զարգացման նյութեր

Ձեռնարկի կառուցվածքը.

- Բաժին 1. Դիմակայունության ընկալում
- Բաժին 2. – Համայնքի դիմակայունության ապահովում
- Բաժին 3 – Դիմակայունության զարգացման ռազմավարություններ

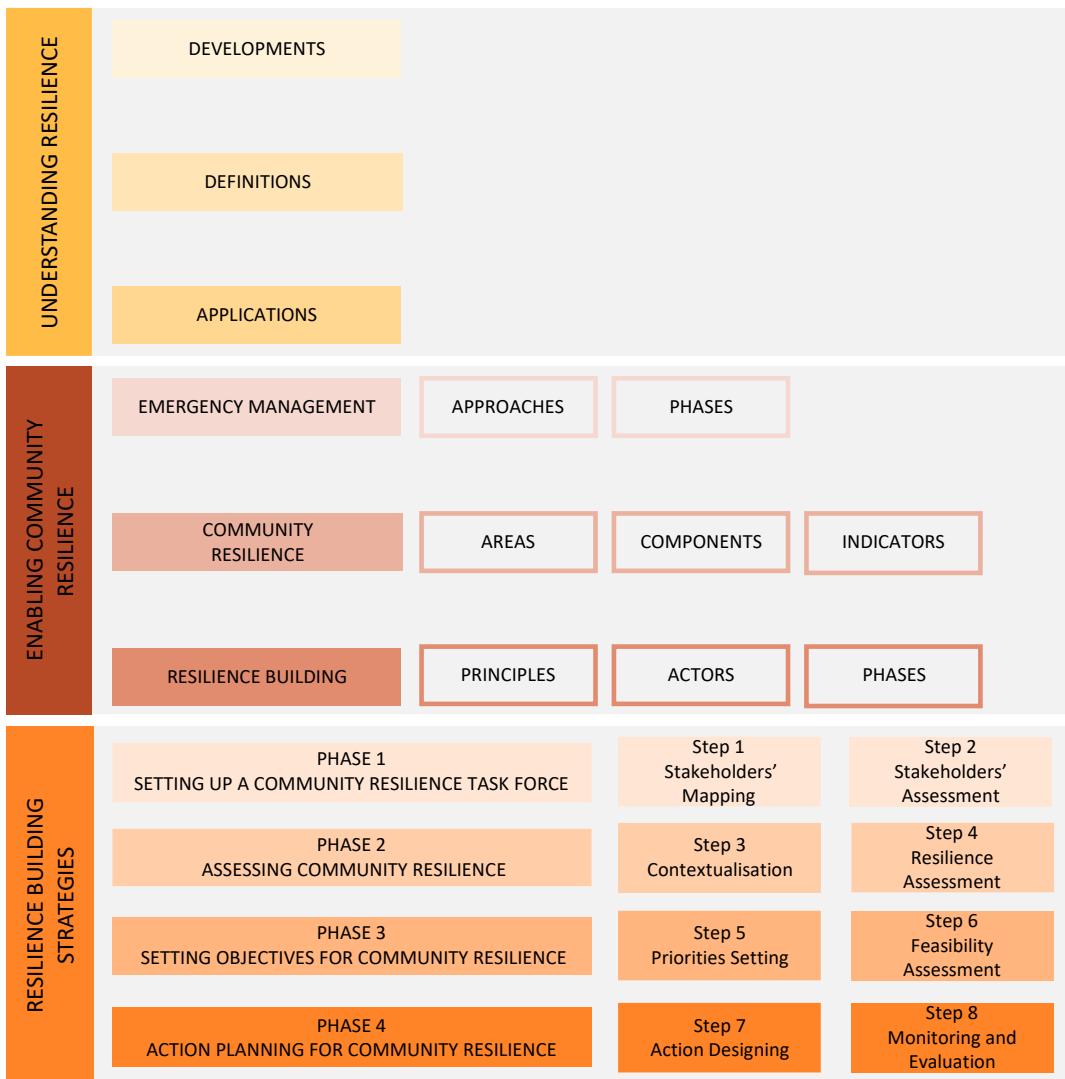
Էլեկտրոնային գործիքի կառուցվածքը.

- Բաժին 1 – Հանրության ցուցիչ
- Բաժին 2 – Տնտեսության ցուցիչ
- Բաժին 3 – Կառավարման ցուցիչ
- Բաժին 4 – Ենթակառուցվածքների ցուցիչ
- Բաժին 5 – Շրջակա միջավայրի ցուցիչ
- Բաժին 6 – Համայնքի դիմակայունության գնահատում
- Բաժին 7 – Դիմակայունության զարգացման ռազմավարության մարտահրավերներ և միջոցներ

Կարողությունների զարգացման նյութերը.

- Rebus-ի տեսաձեռնարկ
- ReBuS-ի ուսուցում. տեսասահիկներ, վարժություններ և նյութեր ինտերակտիվ սեմինարի համար, որը կարող է կազմակերպվել ինչպես առցանց, այնպես էլ մասնակիցների ներկայությամբ:

Գործիքակազմի յուրաքանչյուր բաժնում ընդգրկված հիմնական թեմաները ամփոփ ներկայացված են ստորև:

Գծապատկեր 1. Գործիքակազմի կառուցվածք

ԳՈՐԾԸՆԹԱՑ

ReBuS գործիքակազմը հեշտությամբ տեղայնացվող և ճկուն գործիք է, որը կարող է օգտագործվել Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների տարբեր վարչական, տարածքային և մշակութային միջավայրերում: Հաջորդ պարբերությունների նպատակն է հնարավոր օգտատերերին ներկայացնել իրականացման գործընթացի հիմնական կողմերը:

ReBuS գործիքակազմը կարող է իրականացվել կառավարման մի քանի մակարդակներում.

- Տեղական մակարդակ
- Մարզային մակարդակ
- Միջհամայնքային մակարդակ
- Անդրսահմանային մակարդակ

Շահագրգիռ օգտատերերի առումով կարելի է դիտարկել.

- Գործընթացի շահառուներին (օրինակ, ReBuS-ը կիրառող տեղական իշխանություններին):

- Գործընթացը համակարգողներին, որոնք աջակցում են դրա իրականացմանը տարբեր համատեքստերում (օրինակ, որոշակի տարածքային/վարչական համատեքստերում ReBuS-ին աջակցող կենտրոնական իշխանության մարմինն):

ReBuS-ի հնարավոր օգտատերեր (առանց սահմանափակման) կարող են լինել.

- Պետական (կենտրոնական) կառավարման մարմինները (այս դեպքում օգտատեր պետք է նախանշի տեղական/տարածքային մակարդակում գործընկերոջը):
- Տեղական ինքնակառավարման և (կամ) տարածքային կառավարման մարմինները:
- Հանրային կառավարման մարմինների միավորումները (օրինակ՝ համայնքների միությունը):
- Քաղաքացիական պաշտպանության գործակալությունները:

Գործիքակազմով շահագրգիռ օգտատերեր պետք է.

- Ծանոթանա գործիքակազմին:
- Խորհրդակցի տեղական/տարածքային/պետական կառավարման մարմինների հետ, որոնք շահագրգռված են ներդնել ReBuS-ը՝ պարզելու, թե որտեղ, ում հետ և ինչ մակարդակում է սկսվելու վերջինիս իրականացումը (օրինակ՝ մեկ կամ մի քանի վարչական միավորների, մարզի և այլն):
- Խորհրդատվության և հետագա օգնության համար կապ հաստատի Լավ կառավարման փորձագիտական կենտրոնի հետ:

Յուրաքանչյուր համատեքստում ReBuS-ը գործարկելիս պետք է կատարվեն հետևյալ քայլերը.

- Օգտատերը/իրականացնող գործընկերը կապ է հաստատում տեղական փորձագետների թիմի հետ:
- Փորձագետների տեղական թիմը հրավիրվում է Եվրոպայի խորհրդի սեմինարի, որի նպատակն է.
 - ReBuS գործիքակազմի բոլոր բաղադրիչների մատչելի ներկայացումը և գիտելիքի զարգացումը:
 - Իրավիճակի և կարիքների վերլուծությունը այն համատեքստում, որում նախատեսվում է ReBuS-ի կիրառումը:
 - ReBuS-ի իրականացման համար Գործողությունների ծրագրի նախնական տարբերակի կազմումը:

Օգտատերերը/իրականացնող գործընկերները հետևելու են Գործիքակազմում նշված իրականացման հետևյալ չորս փուլերին.

- Համայնքի մակարդակով դիմակայունության հատուկ աշխատանքային խմբի ստեղծում՝ հիմնված մանրակրկիտ և թափանցիկ քարտեզագրման և գնահատման գործընթացի վրա:
- Դիմակայունության գնահատում հատուկ ցուցիչների միջոցով, որոնք թույլ են տալիս կատարել թիրախային համայնքի բոլոր տարրերի համապարփակ վերլուծություն:
- Տեղական մակարդակում կայունության տեսլականի նպատակների սահմանում, որոնք արտացոլում են առկա կարիքները և գերակայությունները՝ հաշվի առնելով առկա ռեսուրսները:
- Դիմակայունության նպատակները գործողությունների վերածելու գործընթաց:

2 ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԸՄԲՈՒՆՈՒՄ

Նպատակներ	Հիմնական ուղերձներ
Դիմակայունությունը սահմանել որպես աղետների ռիսկի նվազեցման շրջանակներում քաղաքականության մոտեցում	Դիմակայունությունը բազմաչափ հասկացություն է, որն անդրադառնում է խոցելիությանը, անպաշտպանվածությանը, ռիսկերին և վտանգներին:
Հասկանալ դիմակայունությունը և նրա նպատակները	Դիմակայունությունը «Վտանգի ազդեցության ենթարկված համակարգի, համայնքի կամ հասարակության ունակությունն է ժամանակին և արդյունավետ կերպով դիմագրավելու, կլանելու, տեղավորվելու, հարմարվելու, փոխակերպվելու և վերականգնվելու վտանգի հետևանքներից՝ ներառյալ ռիսկերի կառավարման միջոցով նրա հիմնական կառուցվածքների և գործառույթների պահպանման և վերականգնման» (ՄԱ ԱՌՆԳ 2016թ.):
Կիրառել դիմակայունությունը	Դիմակայունությունը ենթադրում է. - Փոփոխության ընդունում: - Փոփոխություններով պայմանավորված անհավասարությունների վերացում: - Առաջընթաց:

2.1 ԶԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐ

ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՈՒՄ ԵՎ ԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ³

Աղետների ռիսկի նվազեցումը (ԱՌՆ) աղետների կառավարման ուսումնասիրությանը և պրակտիկ գործելակերպին ուղղված առանձին ոլորտ է: Մասնավորապես, այն վերաբերում է վտանգներին և խոցելիությանը դիմակայելու հարցերին (համակարգի խոցելիության պարագայում վտանգավոր իրադարձությունը դառնում է աղետ, ընդ որում՝ նման համակարգի դիմակայունության պարագայում այդ աղետի հետևանքները կարող են մեղմացվել):

Կլիմայի փոփոխության ազդեցությունը և բոլոր երկրների համայնքներում վտանգի աճող դեպքերի հետևանքով ԱՌՆ-ն ճանաչում է ստացել, որպես հասարակության կայուն զարգացում ապահովելու կարևորագույն նախապայման: Մի շարք միջազգային փաստաթղթեր և համաձայնագրեր ԱՌՆ-ն դիտում են որպես քաղաքականության բոլոր մակարդակներում զարգացման ընդհանուր ռազմավարության առաջնահերթություն: Դիմակայունությունն

³ URP - Urban Resilience Project. Island Press and The Kresge Foundation, (2017). *Bounce forward – Urban Resilience in the Era of Climate Change*. Island Press

առաջնային դեր ունի աղետների կառավարման և աղետների ռիսկի նվազեցման քաղաքականության և պրակտիկայի ասպարեզում:

ԽՈՑԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

ԴԵՊԻ

ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ⁴

Դիմակայունությունը համայնքի արձագանքն է արտաքին սթրեսային իրադարձություններին, այդ թվում՝ բնական և տեխնածին վտանգավոր զարգացումներին: Դիմակայունությունն հզոր, նախաձեռնողական ուղերձ է, որին արձագանքելը նշանակում է նվազեցնել դրանից բխող ռիսկերը և հետևանքները:

Դիմակայունությունը որպես քաղաքականության մոտեցում առաջին անգամ դիտարկվեց 2005 թվականին՝ Հիոգոյի գործողությունների շրջանակային ծրագրի ներքո (ՀԳԾ), իսկ 2015 թվականին այն ավելի մեծ ճանաչում ստացավ Սենդայի աղետների ռիսկերի նվազեցման շրջանակային ծրագրի շնորհիվ (ԱՌՆՄԾ) (*ավելի մանրամասն տե՛ս ստորև*): Դիմակայունության օրակարգը աղետների կառավարման շուրջ քաղաքականության և պրակտիկայի հարացույցային փոփոխություն է, որը նախկինում վերաբերում էր բացարձակապես խոցելիության խնդրին:

Խոցելիության, ինչպես և դիմակայունության, ճշգրիտ սահմանումը դժվար է, դրան բազմիցս անդրադարձել են աղետների կառավարման և դրանց արձագանքման գծով մասնագիտացված հետազոտությունների և քաղաքականության ուսումնասիրությունների հեղինակները: Այն հաճախ փոխկապակցվում է այնպիսի հասկացությունների հետ, ինչպիսիք են ռիսկը, ազդեցությունը և, անշուշտ, դիմակայունությունը:

Հասարակություններում բնական աղետների ազդեցությանը վերաբերող նախորդ ծրագրերը, օրինակ՝ 1994թ. Բնական աղետների նվազեցման համաշխարհային համաժողովում ընդունված Ռազմավարությունը և գործողությունների ծրագիրը, ճանաչում էին հասարակության բնական խոցելիության կարևոր դերը վտանգների նվազեցման հարցում (մինչդեռ աղետների հանգեցնող բնական վտանգները կարող են դիտվել որպես մարդկային վերահսկողությունից վեր, խոցելիությունը կարող է համարվել մարդու գործունեության արդյունք) (Cutter, 2018թ.): Այս իմաստով նման մոտեցումը ենթադրում է համակարգի (օրինակ՝ համայնքը) խոցելիության գործոնների քարտեզագրում՝ հետագա իրադարձություններին ավելի լավ նախապատրաստվելու համար: Խոցելիության վերլուծությունն ու չափումները կատարվել են տարբեր համակարգերի օգնությամբ (աշխարհագրական-տեղեկատվական համակարգերից՝ GIS քարտեզներից մինչև խոցելիության մատրիցների մշակման), սակայն ամենալայն կիրառվող ավանդական մոտեցումը հիմնված է ցուցիչների վրա, որոնք վերաբերում են համակարգի խոցելիությունը նվազեցնող տարբեր նպատակներին և թիրախներին (օրինակ՝ ջրհեղեղի գոտում տեղադրված կամուրջների քանակ):

Այնուամենայնիվ, խոցելիությունը սովորաբար ավելի շատ դիտարկվում է (ենթա) կառուցվածքային, այլ ոչ թե սոցիալական առումով, ոչ էլ ամբողջական մոտեցումների ներքո: Այս իմաստով, ռիսկը վերլուծելիս, աղետների կառավարման պրակտիկայում շատերը հակված են կենտրոնանալ կառուցվածքային խոցելի կողմերի նույնականացման վրա՝ գնահատելով դրանց ռիսկայնության և անպաշտպանության աստիճանը (Prior et al, 2017):

⁴ Fuchs, S., & Thaler, T. (Eds.). (2018). *Vulnerability and resilience to natural hazards*. Cambridge University Press

Քաղաքականության ասպարեզում աղետի նկատմամբ խոցելիության նվազեցումից դեպի կայունության բարձրացման հարացույցի շեղումն առաջին անգամ արձանագրվեց 2005թ. Ճապոնիայի Կոբե քաղաքում ստորագրված Հիոգոյի գործողությունների շրջանակային ծրագրում (ՀԳԾ) (Cutter, 2018; Briceño, 2015), որի արդյունքում տեղի ունեցան երկու կարևոր վերակոդմնորոշումներ.

- «բնական աղետներ» հասկացությունից անցում դեպի աղետներ կամ բնական վտանգներ հասկացությունը: Նման փոփոխությունը կարևոր է նրանով, որ այն շրջանցում է բնական երևույթների նախկին ընկալումը/անգործության զգացումը, որը հնարավոր չէր վերահսկել (նախկինում, իրոք, ավանդական քաղաքականությունն և պրակտիկան հիմնականում ուղղված էին աղետներին նախապատրաստվելուն և արձագանքելուն) և ճանապարհ է հարթում ավելի նախաձեռնող և հասցեագրված քայլերի՝ ռիսկերի չեզոքացման և կառավարման քաղաքականության միջոցով խոցելիության նվազեցման և դիմակայունության բարձրացման համար:
- դիմակայունության հայեցակարգը դառնում է ապագա ռիսկերի նվազեցման «խորհրդանիշը»:

ՀԳԾ-ից հետո (2005 թ.), 2015 թվականին Սենդայի համաշխարհային հարթակի հանդիպման ժամանակ ընդունվեց Աղետների ռիսկերի նվազեցման շրջանակային ծրագիրը (ԱՌՆՄԾ)⁶՝ որպես պարտավորություն՝ խթանելու աղետի ռիսկի նվազեցումը և ապահովելով կայունությունը հասցեական գործողությունների միջոցով: Սենդայի ծրագիրը կայունության տեսանկյունից ամենակարևոր ծրագրային փաստաթղթերից մեկն է: Հարկ է նշել, որ ԱՌՆՄԾ-ի հետ համընկնումը գնահատելու համար օգտագործվող թիրախներն ու չափորոշիչները ներկայումս սահմանում են այն կառուցվածքը, որի շրջանակներում խոցելիության և դիմակայունության միջև կապի վերաբերյալ քննարկումներն իրականացվում են համաշխարհային մասշտաբով (օրինակ՝ ՄԱ ԱՌՆ-ի ներքո քաղաքների դիմակայունության ապահովման ծրագիր): Այդպիսով, կարելի է ասել, որ 2015 թվականից սկսած դիմակայունությունը աստիճանաբար դարձել է աղետների ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված քաղաքականության և ռազմավարության համապարփակ հասկացություն, մինչդեռ խոցելիությունն ավելի շատ օգտագործվել է տեխնիկական/հետազոտական քննարկումների (օրինակ՝ ռիսկի գնահատման), այլ ոչ թե քաղաքական համատեքստում (Fekete & Montz, 2018):

2.2 ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՆՏԵՔՍՏՈՒԱԼԱՑՈՒՄԸ

Մինչդեռ դիմակայունությունը քաղաքականության համեմատաբար նոր լուծում է, նախկինում այն լայն մասնագիտական և քաղաքական քննարկումների առարկա է հանդիսացել: ReBuS

⁵ Cutter, S. L. (2018). Linkages between Vulnerability and Resilience. In S. Fuchs & T. Thaler (Eds.), *Vulnerability and Resilience to Natural Hazards* (pp. 257–270). Cambridge University Press; Cambridge Core

գործիքակազմի մշակման և կիրառման համատեքստը ավելի լավ հասկանալու համար ստորև ներկայացված է դիմակայունության գաղափարի շուրջ ընթացիկ բանավեճերի և միտումների պատկերը:

> **Դիմակայունության սահմանումները**

Դիմակայունության ընդհանուր ընդունված սահմանումն է. «Վտանգի ազդեցության ենթարկված համակարգի, համայնքի կամ հասարակության ունակություն՝ ժամանակին և արդյունավետ կերպով դիմագրավելու, կլանելու, հարմարվելու, փոխակերպվելու և վերականգնվելու վտանգի հետևանքներից՝ ներառյալ ռիսկերի կառավարման միջոցով նրա հիմնական կառուցվածքների և գործառնությունների պահպանումը և վերականգնումը» (ՄԱ ԱՌՆԳ 2016թ.):

Դիմակայունությունը ճանաչվում է որպես բարդ և բազմաչափ հասկացություն, որի սահմանումը տարբեր է՝ կախված կիրառման ոլորտից և ուսումնասիրության առանցքից: Հայեցակարգի վերջնական արդյունքը համակարգերի և մասնակիցների կողմից ռիսկերի համապարփակ ըմբռնումն ապահովելն է (Fekete & Montz, 2018):

Դիմակայունությունը կարող է նաև նկարագրվել որպես. «(...) Ոչ միայն վտանգները հաղթահարելու մարդկանց, բնակավայրերի և ենթակառուցվածքների կարողություններ, այլև երկարաժամկետ հարմարեցման և ուսուցման գործընթացներ՝ հետագա սպառնալիքներին հարմարվելու համար»: (Fuchs & Thaler, 2018, p.3).

> **Ճգնաժամերի կառավարման ամբողջական հարացույց**

Դիմակայունությունը ընդգրկում է աղետների և ճգնաժամերի կառավարման ներկայիս ամբողջական հարացույցը: Այնուամենայնիվ, ինչպես հայտնի է, վերջինս շատ դժվար է սահմանել, քանի որ այն շարունակում է մնալ հարաբերական հասկացություն: «Յուրաքանչյուր դեպքի հետազոտական ուսումնասիրության նպատակն այն է թե, որ սուբյեկտները (օր.՝ անհատները, տնային տնտեսությունները, համայնքները, քաղաքները, հասարակությունները) պետք է դիմակայուն լինեն ցնցումներին (երկրաշարժերին, փոթորիկներին, տեխնածին սպառնալիքներին), որ դեպքերում (առօրյա կյանքում կամ հազվադեպ ծայրահեղ իրադարձություններ), որ սահմանային պայմաններում (վերականգնման արագության և մակարդակի առումով):» (Scherzer et al., 2019, էջ. 3):

Գործիքակազմի նպատակների համար, դիմակայունությունը.

- **Ներառում է տվյալ համակարգի (այսինքն՝ համայնքի) բոլոր տարրերը.** Դիմակայուն համայնք է այն համայնքը, որի սոցիալական և ֆիզիկական տարրերը կարող են դիմակայել, հարմարվել և վերականգնել սթրեսային գործոնների (օրինակ՝ վտանգների) առկայության պարագայում:
- **Հաշվի է առնում բոլոր հնարավոր խոչընդոտող իրադարձությունները, որոնք կարող են ազդել տվյալ համակարգի վրա (այսինքն՝ համայնքի):** Այն չի սահմանափակվում առանձին վտանգավոր իրադարձությունների ազդեցության չեզոքացմամբ, այլ փորձում է բարելավել ընդհանուր համակարգի աշխատանքը՝ բազմաթիվ վտանգների առկայության դեպքում (այդ թվում՝ անկանխատեսելի/անհայտ):
- **Ընդգրկում է աղետների կառավարման ամբողջ պարբերաշրջանը.** Կանխարգելում, մեղմացում, պատրաստվածություն, արձագանք, ռեաբիլիտացիա, վերակառուցում և վերականգնում՝ կանխարգելման և պատրաստվածության գործառնական ուղղվածությամբ:

Այսինքն, Գործիքակազմը նպաստում է համայնքի դիմակայունության ուժեղացմանը՝ անդրադառնալով համայնքի բոլոր բաղադրիչներին՝ միաժամանակ հարստացնելով աղետների կառավարման առկա փորձը:

> Դիմակայունության հաջողության գործոնները ⁶

Դիմակայունությունը ենթադրում է.

- **Փոփոխության ընդունում.** Հասարակությունն շարունակաբար զարգանում է. Ընդ որում փոփոխությունները տարբեր համատեքստերում թողնում են և՛ դրական, և՛ բացասական ազդեցություն: Հետևաբար, դիմակայունությունը կարելի է բնութագրել որպես համայնքի կողմից ռիսկերին նախապատրաստվելու և մեղմելու կարողություն, ինչպես նաև փոփոխության առաջարկած հնարավորություններից օգտվելու պատրաստվածություն:
- **Անհավասարությունների նվազեցում.** Դիմակայունության ռազմավարությունը պետք է ապահովի հավասար հնարավորություններ համայնքի բոլոր անդամների համար՝ որպես անհավասարության դեմ պայքարելու և ռիսկերն ու հնարավորություններն ավելի արդարացիորեն բաշխելու միջոց:
- **«Առաջընթաց».** Դիմակայունությունը կարող է լինել նորարարական մոտեցում, որը տարածվում է համայնքների վերափոխիչ ներուժի վրա: Սակայն այն հաճախ շարունակում է դիտվել որպես ռեակտիվ «հետընթաց», այլ ոչ թե վերափոխման/հարմարեցման հնարավորություն: Ստատուս-քվոյի պահպանումը կամ անցյալին վերադառնալը միշտ չէ, որ ցանկալի է, և դիմակայուն համայնքները պետք է ձգտեն ի պատասխան ճգնաժամների «առաջ ընթանան»:

> ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ

Դիմակայունությունը բազմակողմանի, լայնածավալ և ամբողջական հասկացություն է, որը կիրառման ոլորտի և համապատասխան հետազոտական տիրույթների հիման վրա կարելի է (ընդհանուր) դասակարգել հետևյալ կերպ.

ՏԵՄԱԿ	ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	ԱՂԲՅՈՒՐ
Ֆիզիկական/ենթակառուցվածքային դիմակայունություն	Հիմնականում ճարտարագետների տիրույթում է և դիմակայունությունը հասկանալու «ամենապարզ» եղանակներից մեկն է: Այն վերաբերում է ենթակառուցվածքների կայունությանը և, ընդհանուր առմամբ,	ՔԴԾ, 2017թ., էջ 11

⁶ URP - Urban Resilience Project. Island Press and The Kresge Foundation, (2017). *Bounce forward – Urban Resilience in the Era of Climate Change*. Island Press

	ցնցման պայմաններում փորձում է պահպանել ստատուս-քվոն:	
Բնապահպանական դիմակայություն	«Խառնաշփոթի պայմաններում էկոհամակարգերի ինքնապահպանման կարողությունն է»: Բնապահպանական տեսանկյունից դիմակայությունը առնչվում է ինչպես էկոհամակարգերին, այնպես էլ համայնքներին/հասարակությանը՝ որպես բարդ հարմարվողական համակարգ: Դիմակայության այդ մոտեցումը հիմնված է համակարգերի հարմարվողական և վերափոխիչ կարողությունների գաղափարի վրա՝ հաշվի առնելով այն, որ աղետները/անցանկալի հանգամանքները նորարարության հնարավորություններ են ստեղծում:	Adger, 2000թ., էջ 347 ՔԴԾ, 2017թ., էջ 12
Սոցիալական դիմակայություն	Ընկալվում է որպես «սոցիալական, քաղաքական և շրջակա միջավայրի փոփոխության արդյունքում խմբերի կամ համայնքների՝ արտաքին սթրեսները և անկարգությունները հաղթահարելու կարողություն», ընդ որում «նման սթրեսները հաճախ համատարած են և կապված են առկա տնտեսական և սոցիալական իրավիճակի հետ»: Հասարակագիտության տեսանկյունից դիմակայությունը հիմնականում ուսումնասիրվում է հաշվի առնելով այն գործոնները, որոնք ինչպես անհատներին, այնպես էլ համայնքներին հնարավորություն են ընձեռում հաղթահարել և հարմարվել արտաքին սթրեսներին/փոփոխությանը:	Adger, 2000թ., էջ 348. ՔԴԾ, 2017թ., էջ 13
Սոցիալ-տնտեսական դիմակայություն	Քաղաքականության վրա հիմնված «շարունակական ցնցումների բացասական ազդեցությունը վերացնելու կամ կլանելու տնտեսական համակարգի կարողություն»:	Mancini et al., 2012, p.192

2.3 ԿԻՐԱՌՈՒՄ

ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ⁷

Արտակարգ իրավիճակների կառավարման քաղաքականության շրջանակներում դիմակայունությունը հաճախ դիտարկվում է որպես աղետների արձագանքելու հատուկ միջոց, որը հիմնականում իրականացվում է քաղաքացիական պաշտպանության գործակալությունների կառուցակարգերի և միջամտության շնորհիվ:

Դիմակայունության բարձր մակարդակը հաճախ ընկալվում է որպես աղետների արձագանքման համակարգի լավ աշխատանքի ապացույց, ուստի դիմակայունությունն ընկալվում է որպես քաղաքացիական պաշտպանության (կամ համարժեք) կառուցակարգերի հետ սերտորեն փոխկապակցված գործիք: Այս տեսանկյունից դիմակայունությունը արդյունավետ է՝

- կոնկրետ համայնքում/համատեքստում (օրինակ՝ երկրաշարժի) ռիսկերը քարտեզագրելու.
- ռիսկերը աղետների վերածվելու դեպքում համարժեք արձագանքի (օրինակ՝ որոնման և փրկության, բնակչության տարահանման, ժամանակավոր ապաստանելու ծրագրերի և այլն).
- արտակարգ իրավիճակի/աղետի ժամանակ համապատասխան ծրագրի պատրաստման և իրականացման համար:

ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔՈՒՄ⁸

Դիմակայունությունը դիտարկվում է ինչպես ինքնանպատակ, այնպես էլ որպես շրջանակ, որի ընթացքում իրականացվում են զարգացման գործողությունները:

Դիմակայունությունն այսպիսով դիտվում է որպես ամբողջական մոտեցում:

Նման մոտեցման համաձայն դիմակայունությունը.

- ներառված է համակարգի (օրինակ՝ համայնքի) զարգացման երկարաժամկետ տեսլականում:
- Փոխկապակցված է համակարգի բոլոր բաղադրիչների հետ:
- Անդրադառնում է համակարգի զարգացմանը խոչընդոտող վտանգների կամ սպառնալիքների լայն շրջանակին:

⁷ McCreight, R. Resilience as a goal and standard in Emergency Management. Journal of Homeland Security and Emergency Management · January 2010

⁸ Croese, S., C. Green, and G. Morgan, *Localizing the Sustainable Development Goals Through the Lens of Urban Resilience: Lessons and Learnings from 100 Resilient Cities and Cape Town*. Sustainability, 2020. 12(2): p. 550.

Միջազգային համաձայնագրերը, այդ թվում՝ «Հիոգոյի գործողությունների շրջանակային ծրագիրը (2005-2015թթ.)» և ՄԱԿ-ի Սենդայի 2015-2030թթ. աղետների ռիսկերի նվազեցման շրջանակային ծրագիրը, կարևորել են քաղաքականության և ռազմավարության ծրագրերի զարգացմանը համընթաց աղետների ռիսկի նվազեցումն ու դիմակայունության բարձրացումը, հատկապես ներպետական մակարդակում: Այդուհանդերձ, դիմակայունության ապահովումը գործնականում շարունակում է լուրջ մարտահրավեր հանդիսանալ:

Ազգային մակարդակով համաձայնեցված տեղական զարգացման գործընթացներում դիմակայունության թիրախների և նպատակների արտացոլման հարցում կարևորվում է տեղական իշխանությունների դերը: Համայնքի մակարդակում է, որ ամրապնդվում և խթանվում են կայուն զարգացման նպատակներն ու դիմակայունությունը: ՄԱ ԱՌՆ-ն իրոք ճանաչում է համայնքը որպես դիմակայունության կառուցման ելակետ և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին կոչ է անում ավելի կարևոր դեր ստանձնել ռիսկերի նվազեցման գործում:

ՄԱ ԱՌՆ-ն դիմակայունության հարցում ցուցաբերում է ամբողջական մոտեցում, այն դիտարկելով ոչ միայն որպես աղետների ռիսկերի նվազեցման միջոց, այլ հիմնականում որպես վերջնարդյունք՝ նախապատվությունը տալով աղետի ռիսկի, այլ ոչ թե փաստացի աղետի կառավարման մոտեցմանը:

Միջազգային և եվրոպական մակարդակով համայնքների դիմակայունության նպատակները սահմանող հիմնական ռազմավարական փաստաթղթերը ներկայացված են 6.7 և 6.8 հավելվածներում:

⁹ UNISDR (2018). Աղետների ռիսկի նվազեցման և դիմակայունության ռազմավարության իրականացման «Խոսքերից դեպի գործողություն» ուղեցույց Սենդայի շրջանակային ծրագրի «Ե» կետի իրականացման համար:

3 ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ

Նպատակներ	Առանցքային ուղերձներ
Դիմակայունության զարգացում արտակարգ իրավիճակների կառավարման շրջանակներում:	Դիմակայունության կառուցումը պետք է ենթադրի արտակարգ իրավիճակների կառավարման առկա պրակտիկայի համախմբում և նպատակ ունենա այդ շրջանակները ներդաշնակեցնել համայնքային ընդհանուր մոտեցման ներքո:
Համայնքի դիմակայունությունը զարգացնելու համար հիմնական հասկացությունների ներկայացում:	Համայնքը բարդ համակարգ է և իր կայունությունը կառուցելու համար պահանջում է համապարփակ մոտեցում, որը կենտրոնանում է վերջինիս ֆիզիկական և սոցիալական բնութագրերի վրա:
Հիմքեր ստեղծել «Դիմակայունության կառուցման ռազմավարության» համար՝ ներկայացնելով հիմնական սկզբունքները, դերակատարներին և գործընթացի փուլերը:	Դիմակայունության կառուցումը կարող է տարբեր ենթատեքստերում ենթադրել տարբեր ասպեկտների ներգրավում, սակայն կան հիմնական տարրեր, որոնք կարող են լայնորեն կիրառվել տարբեր համայնքների նկատմամբ:

3.1 ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐ¹⁰

Արտակարգ իրավիճակների կառավարման համակարգերն ու փորձը աղետների ռիսկի նվազեցման (ԱՌՆ) ընդհանուր շրջանակների մի մասն են: Ընդգրկելով բնապահպանական, սոցիալական գիտությունների և ճարտարագիտության ոլորտների տարրերը, դրանք հիմնականում վերաբերում են ֆիզիկական/ենթակառուցվածքային խոցելիությանը:

ԱՌՆ մոտեցումը նաև հաշվի է առնում սոցիալական գործոնները, որոնք կարող են ազդել համակարգի խոցելիության վրա (օրինակ՝ աղքատություն, անհավասարություն, վատ կառավարում և այլն): ԱՌՆ մոտեցումը խոցելիության և դիմակայունության հետ կապված նոր ուղիներ է բացել՝ հաշվի առնելով ռիսկի գնահատման ֆիզիկական տարրերը և սոցիալական կառուցվածքները: Այդուհանդերձ, ի հայտ են գալիս ԱՌՆ-ի որոշ սահմանափակումներ, հատկապես, երբ այն բխվում է բարդ համակարգերի հետ, ինչպիսիք են համայնքները (ՔԴԾ, 2017թ.):

¹⁰ URP - Urban Resilience Project. Island Press and The Kresge Foundation, (2017). *Bounce forward – Urban Resilience in the Era of Climate Change*. Island Press

- **Անմիջական վտանգի նյութականացում.** ԱՌՆ-ն ավելի շատ անդրադառնում է անմիջական վտանգների (օրինակ՝ երկրաշարժի) ուսումնասիրությանը և պրակտիկային, քան փոփոխության երկարաժամկետ գործընթացներին (օրինակ՝ կլիմայի փոփոխության ընդհանուր քննարկումներին):
- **Համայնքին «հայտնի» սպառնալիքների մոտեցում.** ԱՌՆ-ն սովորաբար կենտրոնանում է այսպես կոչված համայնքներին «հայտնի» սպառնալիքների վրա, որոնք դիտվում են որպես աղետներ, թեև դրանք այնքան էլ հեշտ չէ կանխատեսել (օրինակ՝ երկրաշարժերը), սակայն կան նախադեպեր, որոնք հաշվի առնելով հնարավոր է մշակել և իրականացնել կանխարգելման և արձագանքման միջոցառումներ:

Թեև այդ մոտեցումը կիրառելի է համայնքներին «հայտնի» սպառնալիքներին դիմակայելիս, վերջին իրադարձությունները, օրինակ՝ COVID-19-ը, ինչպես նաև համայնքների և հասարակության արագ փոփոխությունը կարևորում են «անհայտ» աղետներին արձագանքելու տարբեր ռազմավարությունների և գործիքների առկայությունը:

Նման դեպքերում դիմակայունությունը ձեռք է բերում շրջանակային կարևորություն՝ նպաստելով համայնքների ջանքերի համախմբմանը «հայտնի» վտանգների հաղթահարման հարցում, միաժամանակ պայմաններ ստեղծելով դիմակայելու խոշոր, չնախատեսված փոփոխություններին համապարփակ մոտեցումների շնորհիվ:

ՓՈԻԼԵՐ

Աղետի կառավարման պարբերաշրջանի ներքո սովորաբար սահմանվում է հանրային կառավարման կառույցների կողմից տնտեսվարող սուբյեկտների և քաղաքացիական հասարակության հետ (այն է՝ բոլոր մակարդակներում) համատեղ իրականացվող գործընթացը՝ աղետների ազդեցությունը սահմանափակելու և վերականգնման ուղիներ ստեղծելու համար (Khan et al., 2008):

Թեև պարբերաշրջանի փուլերի, նույնիսկ դրանց անվանման հետ կապված կան տարբեր մեկնաբանություններ, ընդհանուր առմամբ ակնհայտ է, որ ամբողջ պարբերաշրջանի ընթացքում պետք է ձեռնարկվեն աղետների ռիսկերի և հետևանքների չեզոքացման հստակ քայլեր (Coetzee and Van Niekerk, 2012):

Կառավարման պարբերաշրջանը ներառում է նաև քաղաքականության և գործառնական ծրագրերի կազմումը՝ մարդկանց, գույքի և ընդհանուր ենթակառուցվածքների վրա աղետների ազդեցությունը մեղմելու համար:

Տարբեր մոդելների միջոցով կարող են որոշվել հետևյալ մակրո-փուլերը (Khan et al., 2008):

- **Նախքան աղետը.** հետևանքների մեղմացում և պատրաստվածություն. ռիսկերը նվազեցնելու և աղետի դեպքում հնարավոր կորուստները սահմանափակելու գործողություններ, ինչպիսիք են իրազեկման արշավները, ենթակառուցվածքների բարելավումը, զարգացման ծրագրերը և այլն: Դրանք բոլորը համարվում են աղետի հետևանքների մեղմացման և պատրաստվածության գործողություններ:

- **Աղետի ընթացքում.** արտակարգ իրավիճակներին արձագանքում. Գործողություններ, որոնք նպատակ ունեն կանխել իրավիճակի հետագա վատթարացումը և նվազագույնի հասցնել մարդկային տառապանքը (օրինակ՝ որոնողափրկարարական աշխատանքներ, ժամանակավոր ապաստարանների կառուցում և այլն):
- **Աղետից հետո.** արձագանք և վերականգնում՝ համայնքների վերականգնմանն ուղղված գործողություններ:

Պատկեր 2. Աղետների ռիսկերի կառավարման ցիկլ.
ՄԱՔԴԾ

Դիմակայունությունը կարող է համարվել կայուն փոփոխական արտակարգ իրավիճակների կառավարման ողջ գործընթացում. այն տարածվում է բոլոր փուլերի վրա, սակայն ուշադրություն կիզակենտում աղետի նախորդող փուլերն են (այսինքն՝ կանխարգելումը և պատրաստվածությունը): Դիմակայունության ռազմավարությունն ու միջոցառումները անդրադառնում են ոչ միայն ազդեցության հնարավոր կորուստների նվազեցմանը, այլ նաև վտանգների առկայության պայմաններում տվյալ համակարգի ամրապնդմանը:

Դիմակայունությունը՝

- Ստեղծվում և ամրապնդվում է նախքան աղետը.
- Գնահատվում է աղետի ընթացքում.
- Նյութականացվում է աղետից հետո:

3.2 ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՆԱԼԸ

«Համայնքը» դիտվում է որպես «մեկ վայրում բնակվող փոխազդող մարդկանց խումբ»): Լայն հասարակության հետ համեմատած համայնքը բնութագրվում է որպես ավելի համախմբված միավոր, քանզի համայնքում առկա է «կամքի միասնություն» նաև ընդհանուր արժեհամակարգեր և նորմեր (Եվրոպայի խորհուրդ/ISIG, 2017թ.):

Համայնքի դիմակայունությունը կանխորոշվում է նրա անդամների և բաղադրիչների միջև փոխհարաբերություններով, սակայն այդ բոլորի սոսկ հանրագումարը չէ:

Համայնքի դիմակայունությունը ենթադրում է.

- **«Համայնքի» դիտարկում տարածքային և վարչական շրջանակներից դուրս** (միջհամայնքային համագործակցություն)՝ համայնքների վրա ճգնաժամի ազդեցությունը նման սահմանները հազվադեպ է հաշվի առնում:
- **Հաշվի առնել համայնքի բաղադրիչների և դրանց հանրագումարի փոխազդեցությունը՝** դիմակայուն անհատները համայնքները դիմակայուն չեն դարձնում, քանի որ «համայնքային» համակարգի դիմադրողականությունը պայմանավորված է դրա բաղադրիչների փոխազդեցությամբ և փոխհարաբերություններով, այլ ոչ միայն մարդկանց անհատական կարողություններով (Prior et al., 2017): Նմանապես, հասարակության խոցելի անհատները կամ խոցելի խմբերը «խոցելի համայնքներ» չեն ստեղծում, բայց դրանք կարող են ինչ որ տեղ նպաստել համակարգի/համայնքի ընդհանուր «խոցելիությանը»:
- **Հաշվի առնել համայնքը ձևավորող բոլոր գործոնները՝** համայնքը բնութագրվում է ֆիզիկական/նյութական տարրերով, որոնք վերաբերում են ենթակառուցվածքներին, միջավայրին, ժողովրդագրությանը: Սակայն, գոյություն ունեն համայնքը ձևավորող հիմնական փոխազդեցության գործոններ, որոնք նույնպես պետք է հաշվի առնել՝ հասկանալու համար ճգնաժամային իրավիճակի հետևանքները, օրինակ՝ «ինքնության» հետ կապված գործոններ (արժեքների ընդհանուր համակարգեր) կամ «գործառնական» գործոններ, օրինակ՝ պետական ծառայությունների շրջանակ (առողջապահական համակարգ, առաջին արձագանքման/փրկարարական մեխանիզմներ և այլն):

Համայնքի դիմակայունությունը սահմանվում է որպես «իրական կամ հավանական անբարենպաստ իրադարձություններին ժամանակին և արդյունավետ կերպով նախապատրաստվելու, դրանք կլանելու, վերականգնվելու և ավելի արդյունավետ հարմարվելու, այդ թվում՝ հիմնական գործառույթները և կառուցվածքները վերականգնելու և բարելավելու համայնքի ունակություն» (Cutter et al., 2014, p. 65):

Դիմակայուն համայնքը «աղետի դեպքում ավելի քիչ վերջնական կորուստներ կկրի և կկարողանա ավելի արագ վերականգնվել» (Scherzer et al., 2019, p.1): Համայնքների դիմակայունությունը ներկայացվում է նաև որպես «սոցիալական փոխազդեցությունների, բնութագրերի և կարողությունների բարդ համացանց, որոնք համայնքին հնարավորություն են տալիս դիմակայել սպառնացող վտանգներին»: (Crowley Née Donovan & Elliott, 2012).

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԲԵՐԸ

Դիմակայունության զարգացման ռազմավարությունն ու միջոցառումները պետք է.

- **Սկսվեն համատեքստի ավելի խորը ընկալմամբ.** հաշվի առնեն համայնքում առկա փոխհարաբերությունները, փոխազդեցությունները, ընդհանուր արժեհամակարգերը և նորմերը:
- **Որդեգրեն մասնակցային մոտեցումներ.** նախագծման գործընթացում ներառեն և՛ համայնքները և՛ դրանց անդամներին (այսինքն՝ բոլոր շահագրգիռ կողմերին):
- **Որդեգրեն ամբողջական մոտեցումներ.** դուրս գան զուտ «աղետակենտրոն» քննարկումների սահմաններից և հաշվի առնեն համայնքի բոլոր խնդիրները:

Համայնքների դիմակայունության զարգացման ռազմավարական ծրագրերը մշակելիս հաշվի են առնվում հետևյալ տարրերը¹¹:

- Համայնքի բնութագրերը. նյութական/ֆիզիկական և սոցիալական:
- Տեղական մակարդակում կարողությունները և միջոցները:
- Համայնքի փոխակերպման և հարմարվողական ներուժը:

ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ԱՐԺԵՔ

Դիմակայունությունն անհրաժեշտ է ներդնել համայնքների ընդհանուր արժեհամակարգում և նորմերում: Դրանով համայնքները կարող են ներկառուցել «դիմակայունությունը»՝ որպես հիմնադիր արժեք, և արդյունքում հավատարիմ մնալ առաջարկվող միջոցառումներին և ռազմավարական ծրագրերին՝ ապահովելով դրանց հուսալիությունը:

Այս հարցում COVID-19 համաճարակը վառ օրինակ է ծառայում: Համայնքների արձագանքը հանրային կառավարման մարմինների կողմից իրականացվող միջոցառումներին և սահմանափակումներին շատ տարբեր է եղել, նույնիսկ նույն պետության կամ մարզի դեպքերում: Որոշ համայնքներ անմիջապես ցուցադրեցին համապատասխանության բարձր մակարդակ, մինչդեռ մյուսները տատանվում էին կամ նույնիսկ դեմ էին դիմակայունության միջոցառումներին: Օրինակ՝ Իտալիայի շրջաններում այդ հարցի վերաբերյալ արձանագրվել է մոտեցումների մեծ բազմություն ¹² : Թեև COVID-19-ին արձագանքների և վերջինիս ազդեցությունների մասին եզրակացություններ անելը թերևս շատ շուտ է, սակայն որոշ վարկածներ կարող են դիտարկվել:

Համայնքների արձագանքման եղանակը կապված է COVID-19-ի ազդեցության վերաբերյալ իրազեկվածության մակարդակի և ընկալման հետ: Վտանգի գիտակցում են կախված նախապատրաստման աշխատանքները և նոր կանոնակարգերին համապատասխանության

¹¹ Norris, F.H. et al Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. American journal of community psychology, 2008. 41(1-2): p. 127-150

¹² Logo Grab report: Italian COVID-19 Quarantine – using public data and visual AI to identify violations, March 2020, available at: https://www.logograb.com/assets/downloads/Covid19_Italy_summary_230320.pdf

բարձր մակարդակը: Սովորաբար (թեև ոչ միշտ), երբ խոսքը գնում է բնական աղետների մասին, իրազեկվածության բարելավումը կապվում է փորձառության հետ՝ համայնքները, որոնք առավել հաճախ են ենթարկվել կամ ենթարկվում աղետների, ավելի լավ են նախապատրաստվում և համապատասխանում դիմակայունության միջոցառումներին:

Միննույն ժամանակ, արտակարգ իրավիճակների կառավարման մասին խոսելիս, COVID-19 փորձառությունը պահանջում է մտածելակերպի ևս մեկ փոփոխություն: Համաճարակի խիստ անկանխատեսելի և ծավալուն բնույթի հետևանքով ոչ մի համայնք, նույնիսկ դիմակայունության տեսանկյունից առավել բարենպաստ համարվողը, «պատրաստ» չէր դիմակայել այս փորձությանը: Այս փորձը մեզ հուշում է, որ միջոցների և ռազմավարությունների արդյունավետ և կայուն ապահովման համար անհրաժեշտ են նոր մոտեցումներ:

Հնարավոր է, որ համաճարակի պայմաններում ընդունված նոր սահմանափակող միջոցներն ու կանոնակարգերը որոշ համայնքներ ավելի լավ ընկալեն քան մյուսները: Որոշ համայնքներ ավելի մեծ ըմբռնումով ընդունեցին և չխախտեցին նոր սահմանափակումները, քանի որ վերջիններս համապատասխանում էին համայնքի (արդեն գոյություն ունեցող) ընդհանուր արժեքներին և նորմերին, ինչպիսիք են վստահությունը կառավարման կառույցների նկատմամբ, ընդհանուր բարօրությունը և այլն:

Ուստի, հնարավոր է, որ դիմակայունությունն ամրապնդելու ռազմավարություններ և միջոցառումներ մշակելիս դիմակայունությունը զարգացնելու համար անհրաժեշտ լինի ավելի համապարփակ մոտեցում՝ ապահովելով ընդհանուր ռազմավարական ծրագրերի կայուն իրականացումը: Դրան կարելի է հասնել տեղական մակարդակում լավ ժողովրդավարական կառավարման պահպանման և ամրապնդման միջոցով:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒՅԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒՄ

Համայնքի մակարդակում դիմակայունության զարգացումը սկսվում է նույն այդ համայնքի կողմից առկա մարտահրավերների և հնարավորությունների ավելի խորը ընկալումից:

Դիմակայունության առումով համայնքի առջև ծառացած մարտահրավերներն ավելի հստակ շրջանակելու համար դրվում են հետևյալ ուղեցույցային հարցադրումները.¹³

- Արդյո՞ք բավարարված են համայնքի հիմնական կարիքները:
- Արդյո՞ք առկա է մատչելի առողջապահական համակարգ: Արդյո՞ք համայնքի անդամները հետեւում են առողջ ապրելակերպի պրակտիկային:
- Արդյո՞ք համայնքի բնակչության կյանքի պայմանները բավարար են:
- Արդյո՞ք համայնքը անվտանգ տեղ է:
- Արդյո՞ք համայնքի բոլոր անդամների համար առկա են մատչելի և հասանելի ուսուցման հնարավորություններ:

Դիմակայունության առումով համայնքի հնարավորություններն ավելի լավ շրջանակելու համար դրվում են հետևյալ ուղեցույցային հարցադրումները.¹⁴

¹³ Մանրամասների համար տե՛ս ՔԴԾ, 2017թ.:

¹⁴ Նույն աղբյուրը:

- Որո՞նք են համայնքի արժեքները:
- Արդյո՞ք համայնքը համախմբված է:
- Արդյո՞ք համայնքը հավասար հնարավորություններ է ապահովում իր բոլոր անդամների համար:
- Արդյո՞ք համայնքը բաց է և արդյո՞ք այն արժնորում է ազատությունը:
- Արդյո՞ք լավ ժողովրդավարական կառավարումը համայնքում որոշումներ կայացնողների համար առաջնային սկզբունք է:

ReBuS-ը կարող է նպաստել դիմակայունությանը հինգ առանցքային համայնքային տիրույթներում, որտեղ առկա են վերը նշված մարտահրավերներն ու հնարավորությունները:

- **Հասարակություն.** համայնքի սոցիալական բարեկեցության և կենսունակության պատկերը:
- **Տնտեսություն.** համայնքի տնտեսական բարեկեցության և դինամիզմի պատկերը:
- **Կառավարում.** կազմակերպչական և քաղաքական դաշտի և որոշումների կայացման գործընթացների պատկերը:
- **Ենթակառուցվածք.** համայնքի ֆիզիկական տարրերի (այսինքն՝ բացահայտված արժեքների) պատկերը:
- **Շրջակա միջավայր.** համայնքի շրջակա միջավայրի առողջության և էկոհամակարգերի կայունության պատկերը:

Պատկեր 3. Համայնքի դիմակայունության ReBuS-ի տիրույթները

5 տիրույթներից յուրաքանչյուրում ReBuS բաղադրիչներն ու ցուցանիշները ներկայացնում են համայնքի դիմակայունության մակարդակը, ինչպես որ ներկայացված է հետևյալ պատկերներում:

SOCIETY

DEMOGRAPHY

SOCIAL INCLUSION

PARTICIPATION

HUMAN CAPITAL

Population size Population structure	Family structure	Minorities Migration
Vulnerable groups Social dependence	Social services	Health services Education services
Civic organisations Social advocacy org.	NGOs	Religious org. First respondent
Basic skills Education&training	Professionalism	Life quality Civic culture

Պատկեր 4. Տիրույթ 1՝ Հասարակություն

ECONOMY

PRODUCTIVITY PROFILE

WELFARE PROFILE

EMPLOYMENT

RISK FINANCING

Primary Secondary	Tertiary	Quaternary Quinary
Income Property	Welfare benefits	Cultural offer Public safety
Unemployment Sectors	Self-employment	Vocational training Brain drain
Personal insurance Property insurance	Infra insurance	Reinsurance Hazard mitigation

Պատկեր 5. Տիրույթ 2՝ Տնտեսություն

GOVERNANCE

LEADERSHIP

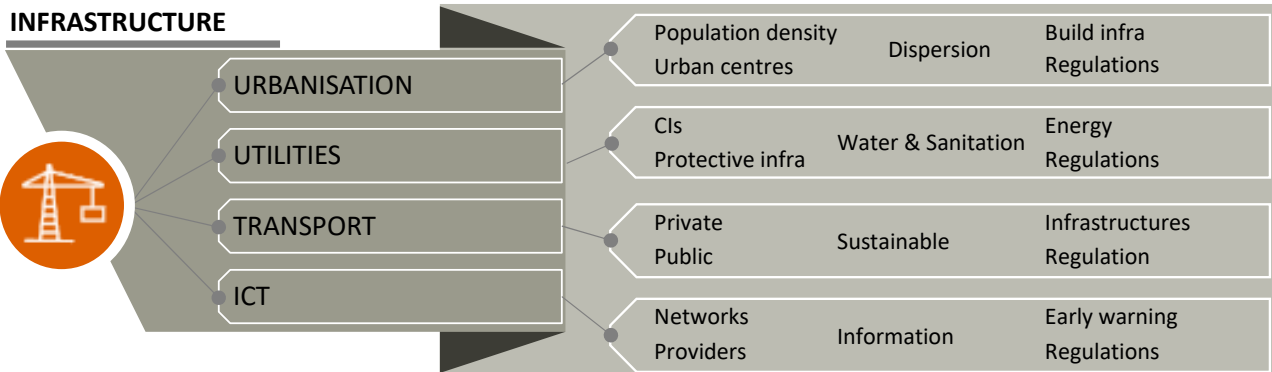
CITIZENS ENGAGEMENT

SERVICES

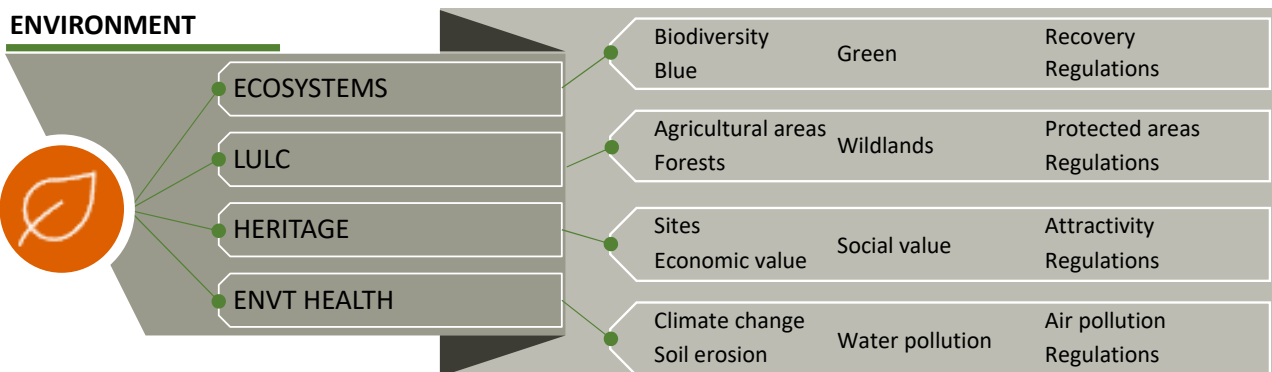
RISK GOVERNANCE

Autonomy Coordination	Cooperation	Open & Transparent Accountability
Elections Decision making	Representation	Trust Rights & Obligations
Social services Health	Education	Housing Transport
Risk assessment Risk mitigation	Emergency Response	Risk awareness Risk perception

Պատկեր 6. Տիրույթ 3՝ Կառավարում

Պատկեր 7. Տիրույթ 4՝ Ենթակառուցվածքներ

Պատկեր 8. Տիրույթ 5՝ Շրջակա միջավայր

3.3 ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ

ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

> Լավ ժողովրդավարական կառավարման խթանում

Դիմակայունության ռազմավարությունը համայնքի ռազմավարական տեսլականի բաղկացուցիչ մասն է, որը ենթադրում է քաղաքականության հստակ կողմնորոշում՝ առաջնահերթությունների սահմանման, միջոցների բաշխման և այլ տեսանկյուններից.

Համայնքի դիմակայունության զարգացումը մեծապես կախված է «Լավ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքների» պահպանումից և կիրառումից¹⁵: Լավ ժողովրդավարական

¹⁵ Լավ ժողովրդավարական կառավարումը՝ հանրային գործերի պատասխանատու վարումը և հանրային միջոցների կառավարումը, ամփոփված է Եվրոպայի խորհրդի «Ժողովրդավարական լավ կառավարման 12 սկզբունքներում»: Լավ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքներն ամրագրված են Տեղական մակարդակում նորարարության և լավ կառավարման ռազմավարության մեջ, որն ընդունվել է Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի 2008թ. որոշմամբ: Դրանք ընդգրկում են այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են էթիկական վարքը, օրենքի գերակայությունը, արդյունավետությունը և օգտավետությունը, թափանցիկությունը, առողջ ֆինանսական կառավարումը և հաշվետվողականությունը: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/12-principles>

կառավարման 12 սկզբունքներին հետամուտ համայնքն ավելի է հակված զարգացնելու իր դիմակայունության ռազմավարությունը:

Ստորև ներկայացված աղյուսակը ցույց է տալու, թե ինչպես է ԵԽ-ի ժողովրդավարական լավ կառավարման 12 սկզբունքներին համապատասխան կառավարումը նպաստում համայնքների դիմակայունության զարգացմանը:

Աղյուսակ 1. Լավ ժողովրդավարական կառավարում՝ համայնքի դիմակայունության ավելացված արժեքը

Լավ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունք	ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԱՎԵԼԱՑՎԱԾ ԱՐԺԵՔ
Սկզբունք 1 – Քաղաքացիների մասնակցություն, ներկայացուցչականություն, ընտրություններ	Տեղական մակարդակում մասնակցության ապահովումը չափազանց կարևոր է դիմակայունության զարգացման համար: Քաղաքացիները պետք է ակտիվորեն մասնակցեն դիմակայունության ռազմավարության զարգացման գործընթացում: Ապահովել, որ դիմակայունության ռազմավարությունը մշակվի հնարավորինս շատ շահագրգիռ կողմերի արդյունավետ մասնակցությամբ:
Սկզբունք 2. Արձագանքողականություն	Համայնքի մակարդակով պատասխանատվության ապահովման համար առանցքային է, որ քաղաքացիների սպասումներն ու կարիքները հաշվի առնվեն դիմակայունության զարգացմանն ուղղված քաղաքականությունում և ռազմավարությունում: Արտակարգ իրավիճակների բոլոր փուլերում քաղաքացիների դիմումներին և բողոքներին ժամանակին արձագանքելը կարևոր է համայնքում կայուն գործընկերության ամրապնդման՝ դիմակայունության ներկառուցման համար:
Սկզբունք 3. Արդյունավորություն և արդյունավետություն	Արդյունավոր և արդյունավետ ծառայությունների ապահովումը դիմակայունության զարգացման գրավականն է: Ծառայությունները պետք է լինեն հասցեական և ծավալուն, որպեսզի հնարավորինս հասանելի լինել և՛ աղետի ընթացքում և՛ դրանից հետո:
Սկզբունք 4. Բաց և թափանցիկ գործելակերպ	Քաղաքական օրակարգում դիմակայունության թեմաների մասին քաղաքացիների իրազեկումը կարևոր է համայնքում վստահության ձևավորման համար: Քաղաքացիները, շահագրգիռ կողմերը և լրատվամիջոցները պետք է ակտիվորեն տեղեկանան (և խորհրդակցվեն) «Դիմակայունության զարգացման ռազմավարության» վերաբերյալ որոշումների կայացման բոլոր փուլերում՝ առաջնահերթությունների սահմանումից մինչև մոնիտորինգ և քաղաքականության կարգավորում:
Սկզբունք 5. Իրավունքի գերակայություն	Օրենքներին և կանոնակարգերին համապատասխանելը ապահովում է, որ դիմակայունության (ռազմավարության) կառուցման գործընթացում գերակշռեն բոլոր բնակիչների ընդհանուր շահերը: Դիմակայունության զարգացման հարցում անհավասարության նվազեցումը առանցքային է:
Սկզբունք 6. Բարեվարքություն	Կոռուպցիայի և շահերի բախմանը հակազդելը ապահովում է բոլոր քաղաքացիների նկատմամբ հավասար վերաբերմունք՝

	անկախ ընտրված ներկայացուցիչների հետ նրանց կապից: Ավելին, դա նպաստում է իշխանությունների և հաստատությունների նկատմամբ քաղաքացիների վստահության բարձրացմանը, ինչն, իր հերթին, դիմակայունության ամրապնդման գրավականն է:
Սկզբունք 7. Արհեստավարժություն և մասնագիտական կարողություններ	Եվրախորհրդի նախարարների կոմիտեն ընդունել է հանրային ծառայություններ մատուցելու և բնակիչներին տեղական ինքնակառավարման մարմինների ժողովրդավարական գործունեության մեջ ներգրավելու հարցում տեղական ինքնակառավարման մարմինների կարողությունների կարևորությունը, և այդ կարողություններն էլ ավելի զարգացնելու անհրաժեշտությունը: ¹⁶ Վերջինս առավել կարևոր է աղետների պայմաններում որակյալ ծառայությունների մատուցման ապահովման համար:
Սկզբունք 8. Նորարարություն և փոխվելու պատրաստականություն	Նորարարության խթանումը դիմակայուն համայնքների հաջողության կարևոր գործոններից մեկն է: Աղետի վտանգի առջև կանգնած նորարարական համայնքները ընդունում են փոփոխությունների անհրաժեշտությունը և վերափոխվում են:
Սկզբունք 9. Կայունություն և ապագայամետ մտածելակերպ	Համայնքների մակարդակում կայուն, երկարաժամկետ տեսլականի խթանումը սերտորեն կապված է գերակայությունների շարքում դիմակայունության զարգացման հետ: Դիմակայուն է այն համայնքը, որը նախապատրաստվում է հետագա փոփոխություններին և ռիսկերին՝ ինչպես հայտնի, այնպես էլ անհայտ:
Սկզբունք 10. Արդյունավետ ֆինանսական կառավարում	Հուսալի ֆինանսական կառավարման ապահովումը, ներառյալ ռիսկերի կառավարման լավ պրակտիկան, դիմակայունության զարգացման ռազմավարության կարևոր բաղադրիչն է, որը թույլ է տալիս հաշվի առնել և ներառել տարեկան բյուջեներում այն միջոցները, որոնք անմիջականորեն ուղղված են դիմակայունության զարգացմանը:
Սկզբունք 11. Մարդու իրավունքներ, մշակութային բազմազանություն և սոցիալական համերաշխություն	Բնակչության բոլոր շերտերի համար մարդու իրավունքների պահպանման և դրանց իրականացման առաջընթացի ապահովումը կարևոր նշանակություն ունի դիմակայունության քաղաքականության և գործողությունների ներառականության և կայունության ապահովման համար:
Սկզբունք 12. Հաշվետվողականություն	Բնակիչներին բոլոր որոշումները պատշաճ կերպով բացատրելը առաջնային նշանակություն ունի, քանի որ դա մեծացնում է (դիմակայուն) համայնքի ընդհանուր իրազեկվածությունը: Վատ կառավարման դեմ պայքարի արդյունավետ միջոցների առկայության և հետևողական օգտագործման ապահովումը դիմակայունության ապահովման հարցում առանցքային է, քանի որ այն բարելավում է համայնքի՝ որոշումների կայացման գործընթացները վերահսկելու և գնահատելու կարողությունը:

¹⁶ Հանձնարարական CM/Rec (2007)12՝ տեղական և տարածքային մակարդակում կարողությունների զարգացման վերաբերյալ:

> Մասնակցության խթանում

Տեղական մակարդակում դիմակայունությունը կառուցվում է մասնակցային մոտեցումների միջոցով: Դիմակայունության արդյունավետ ռազմավարություն մշակելու, ինչպես նաև այն կյանքի կոչելու և վերահսկելու հարցերում հանրային կառավարման մարմինները կարող են ապավինել իրենց քաղաքացիներին և շահագրգիռ կողմերին:

- **Քաղաքացիներ.** Տեղեկացված և իրազեկ քաղաքացիները նպաստում են համայնքի դիմակայունությանը: Դիմակայունության զարգացումն ենթադրում է համայնքում իրազեկվածության բարձրացում՝ աջակցելով համայնքի ռիսկերի և հնարավորությունների ավելի լավ ըմբռնմանը: Քաղաքացիների ներգրավումը դիմակայունության զարգացմանն ուղղված ծրագրերում և մասնակցային գործընթացներում կբարձրացնի նոր ռազմավարությունների նկատմամբ նրանց հետաքրքրությունը, ինչպես նաև կամրապնդի համախմբվածությունն ու վստահությունը:
- **Շահագրգիռ կողմեր.** Հանրային կառավարման մարմինը շահագրգիռ կողմերի շրջանում կարող է գտնել հուսալի գործընկերներ, այդ թվում՝ արտակարգ իրավիճակների կառավարման ոլորտի ներկայացուցիչների, դպրոցների և մշակութային միությունների, որոնք կարող են աջակցել ինչպես դիմակայունության ռազմավարության մշակմանը, այնպես էլ իրականացմանը:

Ստորև բերվող աղյուսակում ներկայացվում է, թե ինչպես քաղաքացիները և շահագրգիռ կողմերը կարող են ներգրավվել տարբեր փուլերում:

Աղյուսակ 2. Քաղաքացիական մասնակցության և աղետների կառավարման փուլերը

ՓՈԻԼԵՐ	ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ
Նախքան աղետը	Իրականացվող քայլերը հիմնականում կապված են իրազեկության բարձրացման, պլանավորման և նախապատրաստման աշխատանքների հետ: Շահագրգիռ կողմերն այս փուլում կարող են ընկալվել և՛ որպես շահառու, և՛ որպես գլխավոր դերակատարներ: Իրականում տեղական քաղաքացիական հասարակության, հանրակրթության համակարգերի և այլնի հետ համագործակցությունը կարող է նպաստել ավելի արդյունավետ հաղորդակցությանը և ապահովել ավելի մեծ լուսաբանում:
Աղետի ընթացքում	Ճգնաժամի ընթացքում տարբեր շահագրգիռ կողմեր կարող են աջակցել խնդիրների մեղմացմանը կամ, աղետի վերացման դեպքում՝ աջակցել ծառայությունների մատուցմանը: Օրինակ՝ երկաթգծի աշխատանքի փոխարեն կարելի է կազմակերպել ավտոբուսային փոխադրումներ: Այստեղ կարևոր նշանակություն ունի քաղաքացիական հասարակության դերը, օրինակ՝ կորոնավիրուսի պայմաններում տեղական մակարդակում կազմակերպվող միջոցառումները սպորտային և մշակութային միությունների ներգրավմամբ, հոգեբանական աջակցությունը և այլն:
Աղետից հետո	Այս փուլում քաղաքացիների և շահագրգիռ կողմերի ներգրավվածությունը հիմնականում կապված է ցնցումից հետո վերականգնման խնդիրների հետ, որի ընթացքում ստուգվում են համակարգի (այսինքն՝ համայնքի) հարմարվողական և

փոխակերպիչ կարողությունները: Այստեղ ակտիվ մասնակցությունը շատ կարևոր է, քանի որ վերականգնման փուլը ենթադրում է համակարգի վերակառուցում և (կամ) վերափոխում: Ուստի քաղաքացիների և շահագրգիռ կողմերի ներգրավումը նպաստում է փոփոխությունների նկատմամբ հանձնառությանը, լավ նախադրյալներ ստեղծելով ավելի արագ վերականգնման համար:

Համայնքների և համապատասխան շահագրգիռ կողմերի ներգրավումը դիմակայունության ծրագրերում նպաստում է.

- կարիքների գնահատման հիման վրա պլանավորմանը:
- ռազմավարական ծրագրերում տեղական գիտելիքների և փորձի ներառմանը, քանի որ տեղական գիտելիքները, հատկապես համայնքի համար «հայտնի» սպառնալիքներին վերաբերող, արդյունավետ դիմակայունության ռազմավարության հիմնական գործոնն են:
- համայնքում բոլոր կողմերի կարծիքները հաշվի առնելուն և ներկայացուցչականությունը ապահովելուն:
- փոխադարձ հարգանքի և համերաշխության ձևավորմանը:

> **Դիմակայունության գնահատում**

Դիմակայունության գնահատումը առանցքային դեր ունի տեղական մակարդակում ռազմավարություն և երկարաժամկետ տեսլական կազմելու համար .

Դիմակայունության ռազմավարությունների մշակման գործընթացում դիմակայունության գնահատումը նպատակ ունի պարզելու.

- **Ռազմավարության հիմնավորումը.** Ի՞նչ է ուզում համայնքն ամրապնդել դիմակայունության տեսանկյունից: Ինչպիսի՞ փոփոխություններ և սպառնալիքների առջև է կանգնած համայնքը: Ովքե՞ր են դերակատարները:
- **Համայնքի մարտահրավերներն ու միջոցները.** Արդյո՞ք համայնքի ծառայություններն ու գործունեությունը բազմազան են, ծավալուն և հասցեական: Արդյո՞ք տեղական ինքնակառավարման մարմինները սատարում են Լավ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքներին:

Դիմակայունությունը հարաբերական հասկացություն է այն իմաստով, որ այն չի կարող վերլուծվել բացարձակ թվերով, սակայն այն հնարավոր է վերլուծել մի շարք գործոնների միջոցով¹⁷:

- **Դիմակայունության առարկա:** Ո՞րն է վերլուծության միավորը: Դա համա՞յնքն է, թե՞ մարզը: Համայնքի ո՞ր բաղադրիչներն է պետք վերլուծել:
- **Դիմակայունություն խնդիրներ:** Որո՞նք են այն փոփոխությունները, որ կարող են ազդել համայնքի վրա: Ի՞նչ ճանապարհով: Դրական՞, թե՞ բացասական: Որքանո՞վ: Կարճաժամկետ, թե՞ երկարաժամկետ:

¹⁷ Մանրամասների համար տե՛ս URP, 2017 և Scherzer et al., 2019:

- **Դիմակայունություն ուժ համար:** Ովքե՞ր են համայնքի խոցելի սուբյեկտները: Արդյո՞ք դրանք խոցելի են ֆիզիկական/ենթակառուցվածքային գործոնների պատճառով (օրինակ՝ գետի մոտակայքում ջրհեղեղի առաջացման վտանգի տակ գտնվող թաղամաս): Արդյո՞ք դրանք խոցելի են սոցիալական գործոնների պատճառով (օրինակ՝ պաշարների պակաս, խտրականության դեպքեր և այլն):
- **Դիմակայունություն ուժ կողմից:** Ովքե՞ր են դիմակայունության հարցերում որոշումներ կայացնողները: Ո՞ր այլ մասնակիցներն են նպաստում որոշումների կայացման գործընթացին: Արդյո՞ք բոլոր շահագրգիռ կողմերը ներկայացված են որոշումների կայացման գործընթացում:

Փորձարկվել են դիմակայունության գնահատման մի քանի մոտեցումներ՝ որակական (օրինակ՝ փորձագետների կողմից որևէ համատեքստի ուսումնասիրում հարցազրույցների, սեմինարների և այլի միջոցով) և քանակական (օրինակ՝ վիճակագրական տվյալների և մոդելների կիրառում) ինչպես նաև խառը մոտեցումներ, որոնց ներքո դիտարկվում են ինչպես որակական, այնպես էլ քանակական տվյալները: Դիմակայունության գնահատման ամենատարածված ձևը՝ դիմակայունության ցուցիչների միջոցով է, որոնք կարող են հաշվարկվել թե՛ քանակական, և թե՛ որակական տվյալների օգնությամբ (Cutter et al., 2003, 2010; Guillard-Gonçalves et al., 2015; Fekete, 2019; Schipper and Langston, 2015):

Երբ գնահատման նպատակը համայնքի դիմակայունության զարգացման ծրագրերի հետագա ղեկավարումն է, ինքնագնահատումը ամենաարդյունավետ միջոցներից է: Ինքնագնահատման գործիքները, ինչպիսիք են ReBus-ը, նպաստում են նաև առաձգականության վերաբերյալ իրազեկության բարձրացմանը և շահադրդում են օգտատերերին (օրինակ՝ հանրային կառավարման մարմիններին) համայնքների նկատմամբ կիրառել այլ, ավելի ընդգրկուն մոտեցումներ քան նման դեպքերում սովորաբար կիրառվող ռիսկերի գնահատումը:

Դիմակայունության գնահատումը միանվագ գործիք չէ: Իրականում նման գնահատում առաջարկվում է կատարել նոր ռազմավարական ծրագրերի սահմանման և իրականացման ընթացքում, որպեսզի ապահովվի ռազմավարության և՛ մոնիտորինգը և՛ գնահատումը:

ՇԱՀԱԿԻՑՆԵՐԸ

> Ինստիտուցիոնալ կառույցներ

Համայնքի մակարդակով դիմակայունության զարգացմանը կարող են նպաստել տարբեր ինստիտուցիոնալ կառույցներ, մասնավորապես .

- Որոշում կայացնողները
- Հանրային կառավարման մարմինները և գործակալությունները
- Համագործակցող կառույցները

Որոշումներ կայացնողները, որոնք կարող են ազդել գործընթացի վրա, կարող են ընտրվել տարբեր մակարդակներում՝ տեղական, տարածքային կամ նույնիսկ ազգային, ելնելով երկրին հատուկ պայմաններից: Որոշումներ կայացնողները կարող են ընտրվել նաև այն շրջանակներից դուրս, որոնք սովորաբար ղեկավարում են արտակարգ իրավիճակների կառավարումն ու աղետներին արձագանքումը (այսինքն՝ ոչ միայն քաղաքացիական/բնակչության պաշտպանության, շրջակա միջավայրի, այլ նաև սոցիալական ապահովման, մշակութային ծառայությունների և այլ կառույցներից):

Հանրային մարմինները և գործակալությունները, որոնք ակտիվ են համայնքի մակարդակում և աջակցում են զարգացման տարբեր ոլորտներին, այդ թվում՝ կրթության, շրջակա միջավայրի և այլն:

Դիմակայության զարգացման համար կարևոր են նաև այն կառույցները, որոնք առաջ են մղում տեղական և/կամ տարածքային իշխանությունների միջև համագործակցությունը, քանի որ ճգնաժամը և դրա ազդեցությունը տարածքային սահմաններ չի ճանաչում: Այս իմաստով առանձնացնենք հետևյալ տեսակի կառույցները..

- Անդրսահմանային համագործակցության կառույցներ, օրինակ՝ Տարածքային համագործակցության եվրոպական խմբավորում (EGTC), Euroregions և այլն:
- Միջհամայնքային համագործակցության կառույցներ:

> Արտակարգ իրավիճակների ծառայություններ ¹⁸

Եվրոպայում համայնքների և հասարակությունների արձագանքը աղետներին սովորաբար իրականացվում է Քաղաքացիական պաշտպանության մարմինների և գործակալությունների շրջանակներում:

Նման մեխանիզմները մեծապես տարբերվում են ըստ համատեքստի/երկրի՝ օրենսդրության, կանոնակարգերի, մարմինների և ռեսուրսների տեսանկյունից: Դրանք նաև ենթադրում են ազգային մակարդակի համակարգում և գերակայությունների սահմանում կառավարման բոլոր մակարդակներում: Ավելին, նման մեխանիզմների աշխատանքը համակարգվում է ԵՄ գործակալությունների և մի շարք ծրագրերի շրջանակում, օրինակ՝ ԵՄ քաղաքացիական պաշտպանության մեխանիզմի, արտակարգ իրավիճակների արձագանքման համակարգման կենտրոնի և այլն:

Իրավական կամ քաղաքականության դաշտի առումով, այդ մեխանիզմները սովորաբար նախատեսում են հետևյալ գործառույթները/նպատակները, կառավարման տարբեր մակարդակներում.

- Վտանգավոր իրադարձությունների առաջացման ռիսկերի գնահատում:
- Աղետի կառավարման հետ կապված ծրագրերի նախագծում և իրականացում:
- Հետևանքների կանխման, մեղմացման և վերականգնման աշխատանքների համակարգում:

Աղետներին արձագանքելու հետ կապված խնդիրներից են մասնավորապես.

- Բնակչության պաշտպանությունը:
- Շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը բնական և մարդածին ռիսկերից:
- Աջակցություն համայնքների ծառայությունների մատուցման և բնականոն գործունեության պահպանմանը:

¹⁸ IMC, (2019). Engaging Local Actors in Disaster Recovery Frameworks, IMC Worldwide Ltd, World Bank and European Commission - European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations.

- Աջակցություն համայնքներում ծառայությունների վերականգնմանը:

Նման մեխանիզմներին սովորաբար աջակցում են արտակարգ իրավիճակների և առաջին արձագանքի տարբեր ծառայությունները, այդ թվում՝

- Իրավապահ մարմինները
- Հրշեջ ծառայությունները
- Առողջապահական ծառայությունները

> **Քաղաքացիական հասարակության դերակատարները**

Աղետների ընթացքում և անմիջապես դրանցից հետո հանրային կառույցների և քաղաքացիական հասարակության տարբեր կառույցների միջև համագործակցություն է ծավալվում՝ պաշտոնական հիմքերով կամ իրավիճակից բխող: Նման գործընկերությունը նպատակ ունի չեզոքացնել առաջացած խնդիրները և աջակցել վերականգնման գործընթացին:

Համայնքի դիմակայունության և պատրաստվածության ամրապնդման գործում քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարևոր դեր ունեն նաև համայնքային կառույցների և խմբերի ամբողջականության պահպանման գործում:

> Քաղաքացիական հասարակության կառույցներն են.

- Հասարակական կազմակերպությունները,
- Երիտասարդական միավորումները,
- Ազգային փոքրամասնությունների շահերը ներկայացնող միավորումները,
- Խոցելի բնակչության շահերը ներկայացնող միավորումները,
- Կամավորական միավորումները,
- Իրազեկության բարձրացման միավորումները,
- Տարբեր ոլորտներում ձեռներեցները,
- Մասնավոր հիմնադրամները,
- Մասնագիտական միավորումները:

ՓՈԻԼԵՐԸ

Համայնքի մակարդակում դիմակայունության զարգացումը տարբեր համատեքստերում տարբեր է: Սակայն, կարելի է առանձնացնել հետևյալ չորս հիմնական փուլերը.

- 1-ին փուլ. համայնքի դիմակայունության աշխատանքային խմբի ստեղծումն է (այսուհետ՝ ԴԱԽ), որը հանդիսանալով մասնագիտական աշխատանքային խումբ, աջակցում է հանրային կառավարման մարմինների դիմակայունության զարգացման հետ կապված գործընթացներում: ԴԱԽ-ն ստեղծվում է տեղական կառույցների ներկայացուցիչների, արտակարգ իրավիճակների կառավարման կարողությունների և գիտելիքների առկայության և համատեքստային իրազեկման սկզբունքների հիման վրա: ԴԱԽ-ն պետք է հիմնված լինի կառուցվածքային գործընթացի վրա՝ ներառելով շահագրգիռ կողմերի քարտեզագրման և գնահատման գործողությունները, որպեսզի ապահովվի թափանցիկությունը (ցույց տա, թե ինչու և ինչպես են ընտրվել անդամները), նաև արդյունավետությունը (անդամներն ընտրվում են հաշվի առնելով նրանց կարողությունները, գիտելիքները և իրազեկությունը):

- 2-րդ փուլի հիմնական նպատակը համայնքի դիմակայունության գնահատումն է: Գնահատումը միտված է մարտահրավերների և համայնքային մակարդակում դիմակայունության հնարավորությունների բացահայտմանը: Գնահատումը պետք է իրականացվի ստանդարտ ձևաչափով և հիմնված լինի փաստերի վրա:
 - 3-րդ փուլի համայնքի դիմակայունության նպատակների սահմանումն է և տեսլականի մշակումը: Նպատակները պետք է ձևակերպվեն այնպես, որ արտացոլվեն համայնքի առաջնահերթությունները, լինեն իրատեսական և իրագործելի:
- րդ փուլի նպատակը սահմանված տեսլականը և ռազմավարությունը հստակ գործողությունների ծրագրերի վերափոխումն է:

4 ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Նպատակներ	Առանցքային ուղերձներ
Քայլ առ քայլ ուղղորդում դիմակայունության ռազմավարության չորս փուլերից յուրաքանչյուրի համար:	Թեև համայնքները շատ բազմազան են և դիմակայունության տեսանկյունից կարող են տարբեր մարտահրավերներ և հնարավորություններ ունենալ, դիմակայունության ռազմավարություն սահմանելիս պետք է որդեգրել կառուցվածքային մոտեցում, որը նախատեսում է հետևյալ փուլերը. - Համայնքի մակարդակում դիմակայունության վերաբերյալ հատուկ աշխատանքային խմբի ստեղծում, մանրակրկիտ և թափանցիկ քարտեզագրման և գնահատման գործընթացի հիման վրա: - Դիմակայունության գնահատում՝ հատուկ ցուցիքների միջոցով, որոնք թույլ են տալիս կատարել համայնքի բոլոր տարրերի համապարփակ վերլուծություն: - Տեղական մակարդակում դիմակայունության տեսլականի համար նպատակների սահմանում, որոնք արտացոլում են առկա կարիքները, գերակայությունները և հաշվի են առնում առկա միջոցները: - Դիմակայունության նպատակների վերածում կոնկրետ ծրագրերի, ճանապարհի հարթելով միջամտության համար:

Հետևյալ բաժինը նախատեսված է որպես գործնական ուղեկից, որը կօգնի օգտատերերին ReBus գործիքակազմի իրականացման 4 փուլերի և 8 քայլերի միջոցով:

4.1 ՓՈՒԼ 1. ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԽՄԲԻ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄ

Համայնքի դիմակայունության աշխատանքային խումբը ոչ պաշտոնական աշխատանքային խումբ է, որն աջակցում է հանրային իշխանություններին համայնքում գործիքակազմի ներդրման հարցում:

Աշխատանքային խումբը աշխատում է հանրային կառավարման մարմինների հետ սերտ կապի մեջ գործիքակազմի ներդրման բոլոր փուլերում՝ գնահատումից մինչև ռազմավարության մշակում և գործողությունների պլանավորում:

Պատշաճ ձևով կազմված աշխատանքային խմբին բնորոշ են հետևյալ հատկությունները.

- Տեղական շահակիրների լայն ներկայացվածություն (ազգային փոքրամասնությունների խմբերի, արտադրության ոլորտների և այլն):
- Տեխնիկական գիտելիքներ և գործիքակազմի ներդրման համար անհրաժեշտ կարողություններ:
- Տեղական համատեքստի իմացություն (տեղական առանձնահատկությունների ճանաչում՝ համայնքի կազմի, մշակույթի, համայնքի առջև ծառացող հնարավոր ռիսկերին և այլն):

Աշխատանքային խմբի ստեղծման գործընթացը համակարգվում է գործիքակազմը գործադրող հանրային կառավարման մարմնի կողմից:

Այդպես, եթե գործիքակազմը գործադրվում է համայնքի կողմից, համակարգող քայլերը ձեռնարկում է.

- Համայնքի ղեկավարը:
- Ընտրված պաշտոնյաները, օրինակ՝ ավագանու անդամները համապատասխան քաղաքականության ոլորտներից (քաղաքացիական պաշտպանություն, շրջակա միջավայրի, սոցալապահովության, ազգային փոքրամասնությունների և այլն):
- Տեխնիկական անձնակազմը (մասնավորապես, համապատասխան գերատեսչությունների ավագ մասնագետները/աշխատակիցները):

Աշխատանքային խմբի կազմավորման գործընթացում կառուցվածքային մոտեցում և թափանցիկություն ապահովելու համար Գործիքակազմը նախատեսում է հետևյալ քայլերը, որոնք բխում են ԵԽ Քաղաքացիական մասնակցության գործիքակազմի առաջարկված մեթոդաբանությունից (ԵԽ/ISIG, 2017):

- Քայլ 1. Շահագրգիռ կողմերի քարտեզագրում (հավանական անդամների նախնական ցուցակի սահմանում):
- Քայլ 2. Շահագրգիռ կողմերի գնահատում (հնարավոր անդամների գնահատում՝ շահագրգիռ կողմերի առավել համարժեք վերջնական ընտրության նպատակով):

ՔԱՅԼ 1 – ՇԱՀԱԳՐԳԻՐ ԿՈՂՄԵՐԻ ՔԱՐՏԵԶԱԳՐՈՒՄ

Առաջին քայլը ենթադրում է ԴԱԽ-ն ստեղծող շահագրգիռ կողմերի նախնական նույնականացումը: Ցանկալի է, որ աշխատանքային խմբի շահագրգիռ կողմերը ներկայացնեն համայնքի բազմազանությունը, ուստի և, նրանք պետք է լինեն տարբեր ոլորտներից և համայնքի մակարդակով ներկայացնեն տարբեր խմբերի:

Նախնական ցանկը կազմելու աշխատանքում պետք է հաշվի առնել երկու չափանիշ.

- *Շահագրգիռ կողմերի նախապատմությունը.* Շահագրգիռ կողմերը գիտելիքների և փորձի տեսանկյունից առնչություն պետք է ունենան 3.2. բաժնում ներկայացված համայնքի դիմակայունության 5 ոլորտների հետ՝ Հասարակություն, Տնտեսություն, Կառավարում, Ենթակառուցվածքներ, Շրջակա միջավայր:
- *Շահագրգիռ կողմերի կատեգորիա.* ընդհանուր առմամբ, շահագրգիռ կողմերը պետք է ընտրվեն համայնքների կազմի երեք լայն կատեգորիաներից. կազմակերպչական ոլորտի,

արտակարգ իրավիճակների ծառայությունների և քաղաքացիական հասարակության (յուրաքանչյուր կատեգորիային պատկանող շահագրգիռ կողմերի օրինակները ներկայացված են «Շահակիրներ» անվանումը կրող 3-րդ բաժնում):

Առաջարկություն

- Ցանկալի է, որ դիմակայունության 5 ոլորտներից յուրաքանչյուրում ընտրվեն ինչպես ինստիտուցիոնալ, այնպես էլ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները: Սակայն, դա մեծապես կախված է համայնքի կազմից և ռեսուրսներից: Օրինակ՝ փոքր համայնքի պարագայում և՛ ինստիտուցիոնալ, և՛ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների ընտրությունը բոլոր 5 ոլորտներում կարող է հնարավոր չլինել:
- Շահագրգիռ կողմերը այն կազմակերպություններն ու հաստատություններն են, որոնք պատվիրակում են իրենց կողմից նշանակված անձանց աշխատանքային խմբի գործունեության մեջ ներգրավվելու համար: Միևնույն ժամանակ, ելնելով ազդակիր համայնքի առանձնահատկություններից, այդ անձինք կարող ընտրվել նաև առանձին քաղաքացիների շարքերից, որոնք կհամապատասխանեն ներկայացվող պահանջներին փորձառության, աշխատանքային ոլորտի և այլնի տեսանկյունից (օրինակ՝ փոքր համայնքներում քաղաքացիները կարող են կամավոր աջակցել արտակարգ իրավիճակների արձագանքման հետ կապված գործողություններին, թեև կամավորության սկզբունքը այստեղ միշտ չէ, որ կարող է գործել):

Շատ կարևոր է, որ գնահատման արդյունքները արձանագրվեն կառուցվածքային ձևաչափով: Ստորև բերված աղյուսակը այն հնարավոր գործիքն է, որով կարելի է գրանցել նախնական ցանկը: Աղյուսակը նաև ներառված է Հավելված 1-ում՝ «Շահագրգիռ կողմերի որոշման գործիք, օգտագործման դյուրիմության համար»:

Աղյուսակ 3. Շահագրգիռ կողմերի որոշման գործիք

ՓՈՐՁԱՌՈՒԹՅԱՆ/ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՏԻՐՈՒՅԹ	Շահագրգիռ կողմի անվանում	Մասնակցի ոլորտ (օր.՝ հաստատություն, քաղաքացիական հասարակություն)	Կոնտակտային անձի անունը և պարտականությունները	Կապի միջոցները (էլ. փոստ, հեռախոս)
ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	Շահագրգիռ կողմ 1	Ինստիտուցիոնալ	-	-
	Շահագրգիռ կողմ 2	Քաղաքացիական հասարակություն		
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	Շահագրգիռ կողմ 1			
	Շահագրգիռ կողմ 2			
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ				
ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔ				
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ				

ՔԱՅԼ 2. ՇԱՀԱԳՐԳԻՐ ԿՈՂՄԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Նախնական ցանկի կազմման պահից գործիքակազմի օգտագործողները պետք է կատարեն յուրաքանչյուր շահագրգիռ կողմի գնահատումը ըստ.

- Շահագրգիռ կողմի համապատասխանության (հաշվի առնելով վերջինիս կարողունակությունը, փորձը, գիտելիքները) աշխատանքային խմբի նպատակներին և տեղական մակարդակում դիմակայունության գնահատման և բարելավման հետ կապված ընդհանուր գործունեությանը:
- շահագրգիռ կողմի աշխատանքային խմբում ներգրավվելու շարժառիթները (պատրաստակամությունը):

Գնահատումն անց է կացվում յուրաքանչյուր շահագրգիռ կողմի համար առանձին:

Նման գնահատում անցկացնելիս օգտատերերը հիմնվում են համատեքստի (այսինքն՝ Համայնքի) և շահագրգիռ կողմի մասին սեփական գիտելիքների վրա:

Գնահատման ուղղորդող հարցերն են.

- Համապատասխանություն.
 - Արդյո՞ք X շահագրգիռ կողմը համապատասխանում է աշխատանքային խմբի համար պահանջներին: Արդյո՞ք այն ունի անհրաժեշտ կարողություններ՝ աջակցելու գնահատմանը դիմակայունության տիրույթի այն հատվածում, որի համար նա ընտրված է:
- Շարժառիթներ.
 - Ելնելով X շահագրգիռ կողմի տեղական մակարդակի գործողություններում մասնակցության նախկին փորձից, արդյո՞ք նա կցանկանա մասնակցել խմբին: Արդյո՞ք կան շարժառիթներ և լծակներ, որոնք կարող են նպաստել շահագրգիռ կողմի մասնակցությունը:

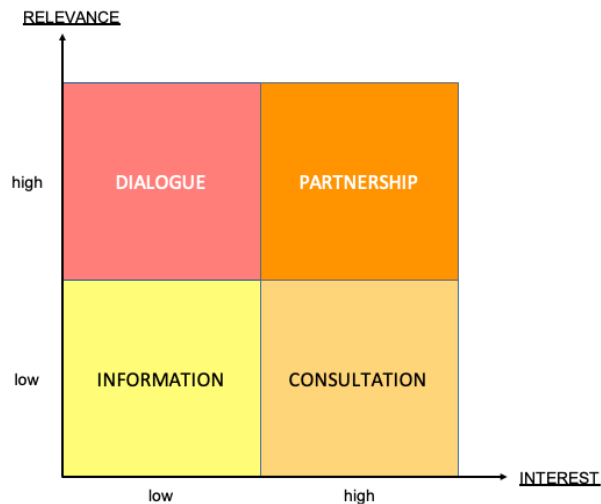
Յուրաքանչյուր շահագրգիռ կողմի գնահատման ընթացքում պետք է օգտագործվի հետևյալ աղյուսակը, որտեղ կլրացվեն «գնահատման» միավորները՝ բարձր կամ ցածր համապատասխանության և շահադրդվածության տեսանկյունից:

Աղյուսակ 4. Շահագրգիռ կողմերի գնահատման գործիք

ՏԻՐՈՒՅԹ	ՇԱՀԱԳՐԳԻՐ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	ԿՈՂՄԻ	ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ		Նշումներ
	Շահագրգիռ կողմի անվանում	Մասնակցի ոլորտ	Համապատասխանու- թյուն (Բարձր/Ցածր)	Շահադրդվածություն (Բարձր/Ցածր)	
ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	Շահագրգիռ կողմ 1		Բ	Բ	
	Շահագրգիռ կողմ 1		Ց	Ց	
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	Շահագրգիռ կողմ 1		Բ	Ց	
	Շահագրգիռ կողմ 1		Ց	Բ	
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	Շահագրգիռ կողմ 1		Բ	Բ	

Աղյուսակը թույլ է տալիս օգտատերերին դասակարգել շահագրգիռ կողմերին նախնական ցանկում (նշված է Քայլ 1-ում) ըստ աշխատանքային խմբի մեջ ներգրավվածության չորս տարբեր տիրույթների: Աղյուսակը նաև ներառված է Հավելված 2-ում՝ «Շահագրգիռ կողմերի գնահատման գործիքներ, օգտագործման դյուրինության համար»:

Ստորև ներկայացված նկարը և պարբերությունները մանրամասն ներկայացնում են շահագրգիռ կողմերի չորս հավանական տիպաբանությունները (ներգրավվածությունը), որոնք ստացվել են համապատասխանության և շարժառիթների վերլուծության արդյունքում:

Պատկեր 5. Շահագրգիռ կողմերի կատեգորիաներ

- **Տեղեկատվություն.** Այս քառորդում ներառված շահագրգիռ կողմերին բնորոշ է թե՛ ցածր շահադրդվածություն, և թե՛ համապատասխանություն: Այդուհանդերձ, կարևոր է, որ Ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքներին համահունչ որոշումների կայացման գործընթացում տեղեկատվությունը միշտ տրամադրվի բոլորին: Դիմակայության աշխատանքային խմբի հետ կապված բոլոր գործողություններում տեղեկատվությունը տրամադրվում է թե՛ գնահատման արդյունքում համապատասխան քվադրանտում գտնվող շահագրգիռ կողմերին, և թե՛ ամբողջ բնակչությանը:
- **Խորհրդատվություն.** Այս քառորդում գտնվող շահագրգիռ կողմերին բնորոշ է բարձր շահադրդվածություն, բայց նշված թեմային համապատասխանության ցածր մակարդակ: Նրանց ներգրավումը հիմնականում կրելու է խորհրդատվական բնույթ, որը թույլ կտա գործիքակազմը կիրառող պետական մարմիններին օգտվել հետադարձ կապից:
- **Երկխոսություն.** Այս քառորդում գտնվող շահագրգիռ կողմերին բնորոշ է ցածր շահադրդվածություն, բայց նշված թեմային համապատասխանության բարձր մակարդակ: Շահագրգիռ կողմերին երկխոսության միջոցով ներգրավելը թույլ է տալիս հանրային կառավարման մարմիններին օգտվել շահագրգիռ կողմերի կարողունակություններից՝ ապահովելով մշտական հետադարձ կապ՝ բարձրացնելու շահադրդվածության մակարդակը և շահագրգիռ կողմերի ներգրավվածությունը:
- **Գործընկերություն.** Այս քառորդում գտնվող շահագրգիռ կողմերին բնորոշ է թե՛ բարձր շահադրդվածություն, և թե՛ համապատասխանություն: Նրանք հանդիսանում են ապագա Համայնքի դիմակայունության աշխատանքային խմբի առանցքը:

Օգտատերերը կարող են գնահատման արդյունքները լրացնել Շահառուների գրանցամատյանում, որը ներկայացված է նաև Հավելված 3-ում՝ Շահագրգիռ կողմերի գրանցամատյան, օգտագործման դյուրինության համար:

Աղյուսակ 5. Շահագրգիռ կողմերի գրանցամատյանի օրինակ

ԵՐԿԻՈՍՈՒԹՅՈՒՆ՝ ցածր շահադրդվածություն, բարձր համապատասխանություն	ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ բարձր շահադրդվածություն, բարձր համապատասխանություն
• Շահագրգիռ կողմ 1 • Շահագրգիռ կողմ 2 • ...	• Շահագրգիռ կողմ 1 • Շահագրգիռ կողմ 2 • ...
ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ՝ ցածր շահադրդվածություն, բարձր համապատասխանություն	ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ՝ բարձր շահադրդվածություն, ցածր համապատասխանություն
• Շահագրգիռ կողմ 1 • Շահագրգիռ կողմ 2 • ...	• Շահագրգիռ կողմ 1 • Շահագրգիռ կողմ 2 • ...

Այդպիսով, Քայլ 2-ի ավարտին օգտատերերի կողմից կկազմավորվի Համայնքի դիմակայունության աշխատանքային խումբը:

Այդ նպատակով առաջարկվում են հետևյալ գործառնական քայլերը.

- Աշխատանքային խմբին անդամակցելու պաշտոնական հրավեր: Այդ կարող է լինել նամակի տեսքով:
- Հանդիպում դիմակայունության աշխատանքային խմբի բոլոր անդամների հետ. - այն կարող է լինել առցանց կամ առկա: Հանդիպման նպատակն է ներկայացնել գործիքակազմի ընդհանուր մեթոդաբանությունը և հաստատել հետևյալ քայլերի իրականացման հետ կապված գործողությունների ընդհանուր օրացույցը.

> 1-ին փուլի ԱՄՓՈՓՈՒՄ

1-ին փուլի ավարտին.

- Օգտատերերը կկատարեն շահագրգիռ կողմերի նույնականացման և գնահատման հետ կապված քայլերը:
- Պաշտոնապես կկազմավորեն Համայնքի դիմակայունության աշխատանքային խումբը:

4.2 ՓՈՒԼ 2. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Գործիքակազմի 2-րդ փուլը վերաբերում է համայնքի դիմակայունության գնահատմանը:

Այդ փուլում օգտատերերը սերտորեն համագործակցում են նորաստեղծ ԴԱԽ-ի հետ:

Փուլը կազմված է հետևյալ 2 քայլերից.

- Քայլ 3. Համատեքստայնացում: Այն նպատակ ունի հարմարեցնել գնահատման գործիքը, ինչպես նաև բացահայտել գնահատման համար անհրաժեշտ տեղեկատվության աղբյուրները (ապացույցները):
- Քայլ 4. Ղեկավարության գնահատում: ReBus էլեկտրոնային գործիքի միջոցով համայնքի ղեկավարության փաստացի գնահատում, որի հիման վրա կմշակվեն ռազմավարությունները և գործողությունների ծրագրերը:

ՔԱՅԼ 3. ՀԱՄԱՏԵՔՍՏԱՅՆԱՑՈՒՄ

ReBus էլեկտրոնային գործիքը թույլ է տալիս օգտատերերին կատարել համայնքի ընդհանուր ղեկավարության գնահատում:

Նախքան դրա իրականացումը պահանջվում է համատեքստայնացման նախապատրաստական գործընթաց, որի հիմնական քայլերն են.

- **Տեղայնացում.** գնահատմանը օժանդակող փոփոխականները՝ խմբավորված ըստ ոլորտների, բաղադրիչների և ցուցանիշների, պետք է տեղայնացվեն ավելի հեշտ իրականացման համար:
- **Հարմարեցում.** Յուրաքանչյուր առաջարկվող ցուցանիշի համար օգտատերերը պետք է.
 - նկարագրական բացատրություն տան այն մասին, թե ինչպես է ցուցանիշը պատկերացվում տեղական մակարդակում:
 - բացահայտեն տեղեկատվության աղբյուրները և փաստերը, որոնք կօգնեն գնահատմանը (ցուցանիշը գնահատելուն):

Այն նպատակով օգտատերերը .

- հանդիպում են աշխատանքային խմբի անդամների հետ:
- ներկայացնում են գործընթացը և հանձնարարում համատեքստայնացման առաջադրանքները՝ ելնելով աշխատանքային խմբի կազմից: Եթե աշխատանքային խումբն ունի բավականին մեծ կազմ (առնվազն 2 անդամ ղեկավարության յուրաքանչյուր տիրույթի համար), համատեքստայնացման աշխատանքները կարող են իրականացվել համապատասխան անդամների կողմից ըստ յուրաքանչյուր տիրույթի: Եթե աշխատանքային խմբի կազմը սահմանափակվում է ընդամենը մի քանի անդամով, ապա բոլոր անդամները համատեղ աշխատում են համատեքստայնացման շուրջ:
- Աշխատանքի կատարում համատեքստայնացման գործիքի միջոցով, որը ներկայացված է հավելված 4-ում՝ Համատեքստայնացման գործիք:
- Համատեքստայնացման գործիքի ամփոփում՝ հաշվի առնելով բոլոր առաջարկները:

Այդ աշխատանքի օրինակը ներկայացված է ստորև:

ՑՈՒՑԱՆԻՇ	ՀԱՄԱՏԵՔՍՏԱՅՆԱՑՆԱՑՈՒՄ	ՏՈՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ/ՓԱՍՏԵՐԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ	
Ազգային փոքրամասնությունների խմբեր	Ա համայնքում փոքրամասնությունների խմբերը հիմնականում ազգային և մշակութային խմբերն են: Նման խմբերը սահմանված են փոքրամասնությունների մասին ներպետական օրենսդրությամբ:	- Համայնքային արձանագրություններ - Ազգային/մարզային մարդահամարի տվյալներ - Փոքրամասնությունների շահերը ներկայացնող տեղական միավորումներ	- Ազգային վիճակագրական տվյալների շտեմարան - Տեղական միավորումների հասցե/կոնտակտային տվյալներ

ՔԱՅԼ 4 – ԴԻՄԴՐՈՂՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

ReBuS էլեկտրոնային գործիքը օգտատերերին թույլ է տալիս գնահատել համայնքի ընդհանուր դիմակայունությունը:

Դիմակայունությունը գնահատվում է հինգ ցուցիչների միջոցով, մեկական ReBuS-ի դիմակայունության շրջանակում նշված՝ դիմակայունության յուրաքանչյուր տիրույթի համար:

Ինչպես մանրամասն ներկայացված է 3-րդ բաժնում, դիմակայունության յուրաքանչյուր տիրույթ կազմված 4 տիրույթներից, որոնք նույնպես կազմված են 5 ցուցիչներից՝ յուրաքանչյուր բաղադրիչի համար:

Քայլ 3-ի՝ Համատեքստայնացման ներքո անհրաժեշտ փաստերը հավաքելու արդյունքում ԴԱԽ-ն այժմ պատրաստ է կատարել գնահատումը:

Վերջինիս ընթացքում ԴԱԽ-ն դիտարկում է Համայնքի «դիմակայունության մակարդակը» ըստ յուրաքանչյուր ցուցիչի: Գնահատման մակարդակները հետևյալն են.

ԶԻ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ	ԲԱՑԱԿԱՅՈՒՄ Է	ՄԱՄՆԱԿԻ	ԲԱՎԱՐԱՐ	ԱՄԲՈՂՋՈՒԹՅԱՄԲ
Այս ցուցիչը համայնքին չի վերաբերում: Բացատրություն_	Մենք տեղյակ ենք առանցքային խնդիրների մասին, բայց ոչինչ չենք պլանավորում կամ իրականացնում:	Մենք պատկերացնում ենք առանցքային խնդիրները և դրանց արձագանքը, բայց ձեռնարկվում են միայն սահմանափակ գործողություններ:	Մենք ունենք հիմնական խնդիրները լուծելու համար լավ մշակված ծրագրեր և գործողություններ ի իրականացման նշանակալի օրինակներով:	Մենք ունենք լավ գործելակերպի հստակ ապացույցներ, որը մշտադիտարկվում և ինտեգրվում է մեր ծրագրերում:

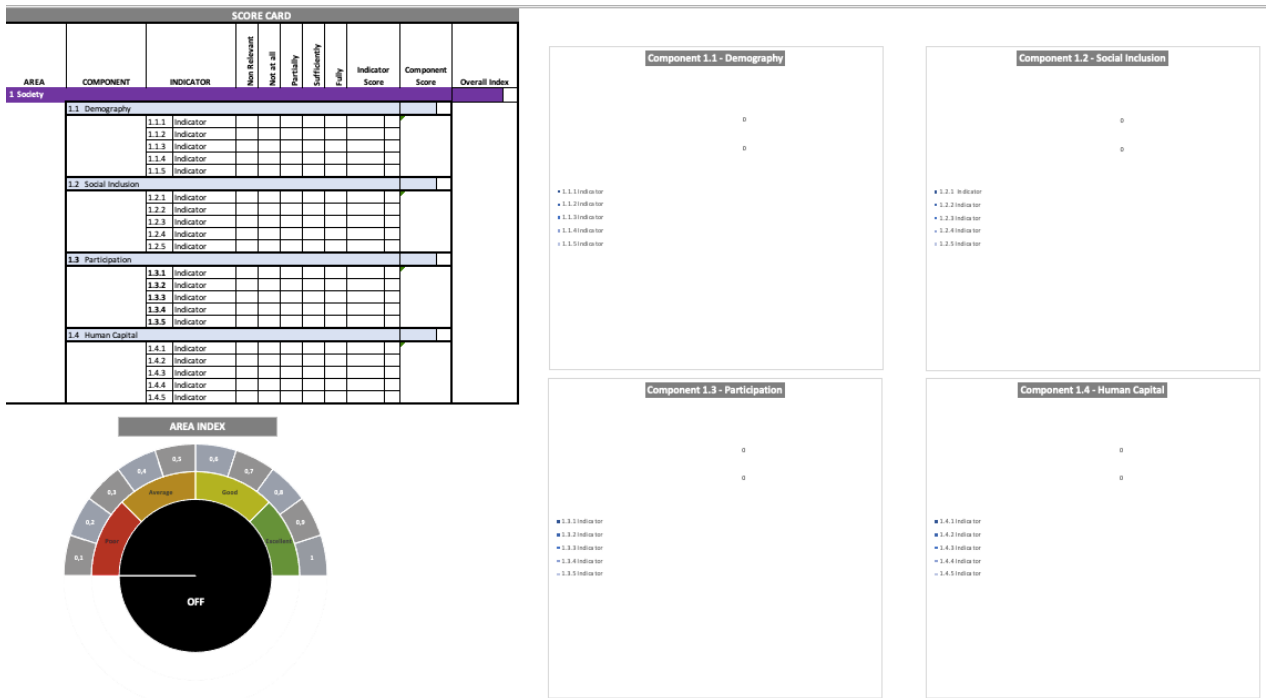
ԴԱԽ-ն.

- Հաշվի է առնում յուրաքանչյուր ցուցիչի գծով կատարողականի վերաբերյալ առկա տեղեկատվությունը (Քայլ 3):
- Իրականացնում է այդ ցուցիչի գծով դիմակայունության մակարդակի գնահատում՝ ըստ համայնքի դիմակայունության հենանիշի (Հավելված 5. գործիք):
- ReBuS էլեկտրոնային գործիքում լրացնում է յուրաքանչյուր ցուցիչի գծով գնահատականը (յուրաքանչյուր տիրույթ գնահատվում է էլեկտրոնային գործիքի առանձին աշխատաթերթում):
- Գնահատում է՝ արդյոք դիմակայունության յուրաքանչյուր տիրույթի (օրինակ՝ Արդյունքների տեսանելիացման) ամփոփ արդյունքները համահունչ են իրենց սպասելիքներին և/կամ տարբերվում են յուրաքանչյուր տիրույթի գծով համայնքի դիմակայունության մակարդակի ընդհանուր պատկերացումից:
- Եթե ԴԱԽ-ն դժգոհ է արդյունքներից, ապա գնահատումը կրկնվում է՝ կենտրոնանալով այն ցուցիչների վրա, որոնց նախնական գնահատումը բավարար չի համարվում:

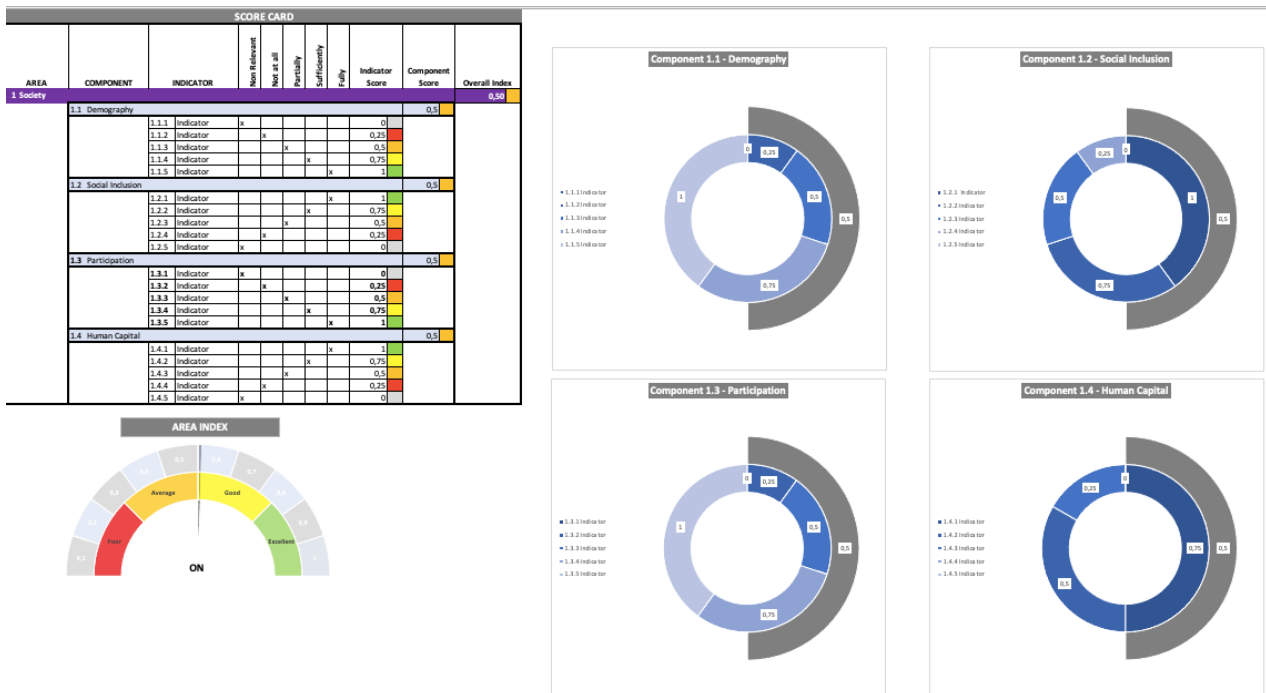
Դիմակայունության յուրաքանչյուր տիրույթի համար ReBuS էլեկտրոնային գործիքը նախատեսում է հետևյալ գործիքակազմը.

- Ավտոմատացված գնահատման համակարգ
- Դիմակայունության քարտեզ
 - Տիրույթի ցուցիչի չափիչ՝ ցուցադրում է ընդհանուր տիրույթի ցուցիչը
 - Բաղադրիչների չափիչներ՝ ցուցադրում են յուրաքանչյուր ցուցիչի (ներքին չափիչ) և բաղադրիչի (արտաքին չափիչ) գծով գնահատականը:
- Խնդիրների և ռեսուրսների բացահայտում՝ ցուցիչների գունային կոդավորում՝ ըստ տրված միավորների:

Ստորև բերված պատկերները ներկայացնում են ReBuS էլեկտրոնային գործիքների գնահատման համակարգը և արդյունքների քարտեզը՝ գնահատումից առաջ և հետո:

Պատկեր 6. Ավտոմատացված գնահատման համակարգ և քարտեզ (նախքան գնահատումը)

Պատկեր 7. Ավտոմատացված գնահատման համակարգ և քարտեզ (Արդյունքների տեսանկյալում, Տիրույթ 1՝ Հասարակություն)

> 2-րդ փուլի ԱՄՓՈՓՈՒՄ

2-րդ փուլի ավարտին.

- Օգտատերերը համատեքստայնացնում են ReBuS էլեկտրոնային գործիքը՝ բացահայտելով յուրաքանչյուր ցուցիչին տրված գնահատականի/կատարողականի մակարդակի հիմնավորման համար անհրաժեշտ հիմնական փաստերն ու տեղեկատվության աղբյուրները:

- Իրականացնում են դիմակայունության գնահատում՝ որոշելով յուրաքանչյուր ցուցանիշի, բաղադրիչի և դիմակայունության ոլորտի համար կատարողականի ընդհանուր մակարդակը, որոշելով մարտահրավերները (կարմիր փոփոխականներ) և ռեսուրսները (կանաչ փոփոխականներ), որոնց հիման վրա աշխատանքի հաջորդ փուլում սահմանվելու է համայնքի դիմակայունության նպատակը:

4.3 ՓՈԻԼ 3. ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Գործիքակազմի 3-րդ փուլը աջակցում է օգտատերերին՝ իրենց համայնքում կայունության ընդհանուր նպատակները սահմանելու հարցում:

Ելնելով 5 դիմակայունության ցուցիչների արդյունքների տեսանելիացումից՝ ԴԱԽ-ն ձևակերպում է համայնքի դիմակայունության նպատակները՝ դիմակայունության 5 ոլորտներից յուրաքանչյուրի համար:

Նպատակների սահմանումը ենթադրում է հետևյալը.

- Նպատակների ձևակերպում յուրաքանչյուր տիրույթի համար.
- Առաջնահերթությունների սահմանում (Քայլ 5).
- Իրագործելիության գնահատում (Քայլ 6).
- Նպատակների վերջնական ձևակերպում յուրաքանչյուր տիրույթի համար՝ ներառելով առաջնահերթության և իրագործելիության տարրերը:

Նպատակը պետք է պետք է ուղղված լինի գնահատման արդյունքում նախանշված թույլ կողմերը (կարմիր և նարնջագույն փոփոխականներ) թիրախավորելուն՝ միաժամանակ նյութականացնելով համայնքում առկա և բացահայտված ուժեղ կողմերը (կանաչ և դեղին փոփոխականներ):

Նպատակների ձևակերպմանը աջակցում է հետևյալ աղյուսակը.

Աղյուսակ 8. Նպատակների աղյուսակի օրինակ

ՏԻՐՈՒՅԹՆԵՐ	Հասարակություն	Տնտեսություն	Կառավարում	Ենթակառուցվածք	Շրջակա միջավայր
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ	Նպտ.1	Նպտ. 1	Նպտ.1	Նպտ. 1	Նպտ.1
	Նպտ.2.	Նպտ.2	Նպտ.2.	Նպտ.2	Նպտ.2.

Աղյուսակը վերանայվում և ինտեգրվում է փուլով նախատեսված քայլերից յուրաքանչյուրի վերջում (այսինքն՝ առաջնահերթությունների սահմանում և իրագործելիության գնահատում):

Ավելին, նպատակների ձևակերպմանը աջակցելու համար SMART չափանիշների կիրառման ժամանակ առաջարկվում է պարզ, բայց արդյունավետ մոտեցում: Խորհուրդ է տրվում, որ ձևակերպման ժամանակ օգտատերերը ապահովեն, որ յուրաքանչյուր նպատակի նկարագրությունը համապատասխանի հետևյալ ստուգաթերթի պահանջներին.

- **Կոնկրետ**՝ բարելավման համար թիրախավորել որևէ կոնկրետ տիրույթ.
- **Չափելի**՝ քանակակորեն գնահատել կամ առաջարկել առաջընթացի որևէ ցուցիչ:
- **Հանձնարարելի**՝ նշել, թե ով է դա անելու:
- **Իրատեսական**՝ նշել, թե ինչ արդյունքների կարելի է իրատեսորեն հասնել՝ հաշվի առնելով առկա ռեսուրսները:
- **Ժամանակի հետ կապված**՝ նշել, թե երբ կարելի է հասնել արդյունքին (արդյունքներին):

Դիմակայությունության նպատակների վերջնական ցանկը ձևակերպելիս օգտատերերին առաջարկվում է ձևակերպել մի քանի ընդհանուր նպատակ, ինչպես նաև հետևյալ 5 տիրույթներում, հաշվի առնելով դիմակայությունության ընդհանուր, հաջողության գործոնները (ՔԴԾ, 2017թ.).

- **Բազմազանություն.** Դիմակայուն համայնքը այն համայնքն է, որը բազմազանությունը ցույց է տալիս և ընդունում է որպես զարգացման ուղեցույց՝ զարգացնելով դիմակայությունությունը: Բազմազանությունը կարելի է հասկանալ տարբեր տեսանկյուններից՝ համայնքի մշակութային բազմազանությունից մինչև այն ծառայությունների բազմազանությունը, որոնցից համայնքը օգտվում է, և որոշումների կայացման գործընթացում դիտարկվող բազմազանությունը (այսինքն՝ ներառելով շահագրգիռ կողմերի լայն շրջանակ):
- **Բազմաթվություն.** Հանձնարարված գործառույթները կատարելու կամ հատուկ ծառայություններ մատուցելու բազմաթիվ եղանակներ ունենալը նպաստում է համայնքի մակարդակով դիմակայությունության ամրապնդմանը: Արտակարգ իրավիճակներում անհրաժեշտ է, որ համայնքը ծառայություն մատուցի հիմնվելով տարբեր այլընտրանքների վրա (օրինակ՝ բազմամոդալ տրանսպորտային համակարգ, մասնավոր և պետական օպերատորներ շուկայում և այլն):
- **Մոդուլայնություն** Այն վերաբերում է համայնքի տարբեր (վարչական) ստորաբաժանումների (օրինակ՝ հատվածների, թաղամասերի) անկախությանը, որոնք ի վիճակի են ապահովել գործունեության և ծառայությունների շարունակականություն՝ նույնիսկ առանց ծառայությունների ավելի լայն/կենտրոնական ցանցին միանալու:
- **Մոցիալական համախմբվածություն**՝ Համայնքում վստահության մակարդակը մեծապես ազդում է նրա կայունության վրա: Վստահությունն ու համերաշխությունը խթանվում են համայնքի մակարդակով՝ քաղաքացիական մասնակցության խթանման միջոցով:
- **Նորարարություն** - դիմակայուն համայնքը այն համայնքն է, որն ընդունում է փոփոխությունները և փոփոխությունների պարագայում արձագանքում է՝ հարմարվելով, սովորելով և աճելով:

Գործառնական առումով այս փուլը ենթադրում է հետևյալ հիմնական քայլերի իրականացումը.

- Քայլ 5. Առաջնահերթությունների սահմանում
- Քայլ 6. Իրագործելիության գնահատում

ՔԱՅԼ 5. ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Հաշվի առնելով գործընթացի ընթացքում տվյալ պահի դրությամբ հավաքված տեղեկատվությունը (այսինքն՝ գնահատման արդյունքները և նպատակների առաջին

նախագիծը), նպատակները նախ և առաջ պետք է դասվեն ըստ առաջնահերթության մակարդակի:

- Դա անելու համար աշխատանքային խումբը պետք է հաշվի առնի.
- Նպատակներից որոշներն առավել հրատապ համարվում:
- Նպատակներից որոշներն առաջնային նշանակություն ունենում հնարավոր արտակարգ իրավիճակի պայմաններում:

Առաջնահերթությունների սահմանման գործընթացը պետք է նախատեսի քննարկում և մտքերի փոխանակում դիմակայունության աշխատանքային խմբի շրջանակներում (օրինակ՝ սեմինարի միջոցով): Քննարկումների ընթացքում հիմնական ուշադրությունը պետք է տրվի արդյունքների տեսանելիացման կարմիր և նարնջագույն փոփոխականներին:

Այդ քայլի վերջում յուրաքանչյուր տիրույթի նպատակների ցանկը պետք է վերանայվի՝ համաձայն համաձայնեցված առաջնահերթությունների:

Ստորև ներկայացված պատկերները տեսանելիացնում են գնահատումից առաջ և հետո ReBuS էլեկտրոնային գործիքի միջոցով մարտահրավերների և ռեսուրսների բացահայտումը:

Պատկեր 8. ReBuS էլեկտրոնային գործիքի միջոցով մարտահրավերների և ռեսուրսների բացահայտում (գնահատումից առաջ)

AREA 1 - SOCIETY

AREA	COMPONENT	INDICATOR	Indicator Score	Component Score	Overall Index
1	Society				0.60
1.1	Demography			0.7	
1.1.1	Indicator	0.25			
1.1.2	Indicator	0.5			
1.1.3	Indicator	0.75			
1.1.4	Indicator	1			
1.1.5	Indicator	1			
1.2	Social Inclusion			0.7	
1.2.1	Indicator	0.25			
1.2.2	Indicator	0.5			
1.2.3	Indicator	0.75			
1.2.4	Indicator	1			
1.2.5	Indicator	1			
1.3	Participation			0.7	
1.3.1	Indicator	1			
1.3.2	Indicator	1			
1.3.3	Indicator	0.75			
1.3.4	Indicator	0.5			
1.3.5	Indicator	0.25			
1.4	Human Capital			0.3	
1.4.1	Indicator	0			
1.4.2	Indicator	0			
1.4.3	Indicator	0.25			
1.4.4	Indicator	0.5			
1.4.5	Indicator	0.75			

AREA 2 - ECONOMY

AREA	COMPONENT	INDICATOR	Indicator Score	Component Score	Overall Index
2	Economy				0.61
2.1	Productivity Profile			0.65	
2.1.1	Indicator	0.25			
2.1.2	Indicator	0.5			
2.1.3	Indicator	0.75			
2.1.4	Indicator	1			
2.1.5	Indicator	0.75			
2.2	Wellness Profile			0.4	
2.2.1	Indicator	0.75			
2.2.2	Indicator	0.5			
2.2.3	Indicator	0.5			
2.2.4	Indicator	0.25			
2.2.5	Indicator	0			
2.3	Employment			0.55	
2.3.1	Indicator	0.5			
2.3.2	Indicator	0.5			
2.3.3	Indicator	0.5			
2.3.4	Indicator	0.5			
2.3.5	Indicator	0.75			
2.4	Risk Financing			0.85	
2.4.1	Indicator	1			
2.4.2	Indicator	1			
2.4.3	Indicator	0.75			
2.4.4	Indicator	0.75			
2.4.5	Indicator	0.75			

AREA 3 - GOVERNANCE

AREA	COMPONENT	INDICATOR	Indicator Score	Component Score	Overall Index
3	Governance				0.85
3.1	Leadership			0.9	
3.1.1	Indicator	1			
3.1.2	Indicator	1			
3.1.3	Indicator	1			
3.1.4	Indicator	0.75			
3.1.5	Indicator	0.75			
3.2	Citizens Engagement			0.75	
3.2.1	Indicator	0.5			
3.2.2	Indicator	0.5			
3.2.3	Indicator	0.75			
3.2.4	Indicator	1			
3.2.5	Indicator	1			
3.3	Services			0.8	
3.3.1	Indicator	1			
3.3.2	Indicator	1			
3.3.3	Indicator	0.75			
3.3.4	Indicator	0.75			
3.3.5	Indicator	0.5			
3.4	Risk Governance			0.85	
3.4.1	Indicator	0.75			
3.4.2	Indicator	0.75			
3.4.3	Indicator	0.75			
3.4.4	Indicator	1			
3.4.5	Indicator	1			

AREA 4 - INFRASTRUCTURE

AREA	COMPONENT	INDICATOR	Indicator Score	Component Score	Overall Index
4	Infrastructure				0.64
4.1	Urbanisation			0.7	
4.1.1	Indicator	0.25			
4.1.2	Indicator	0.5			
4.1.3	Indicator	0.75			
4.1.4	Indicator	1			
4.1.5	Indicator	1			
4.2	Utilities			0.55	
4.2.1	Indicator	1			
4.2.2	Indicator	0.75			
4.2.3	Indicator	0.5			
4.2.4	Indicator	0.25			
4.2.5	Indicator	0.25			
4.3	Transport			0.55	
4.3.1	Indicator	0.25			
4.3.2	Indicator	0.25			
4.3.3	Indicator	0.5			
4.3.4	Indicator	0.75			
4.3.5	Indicator	1			
4.4	ICT			0.85	
4.4.1	Indicator	1			
4.4.2	Indicator	1			
4.4.3	Indicator	0.75			
4.4.4	Indicator	0.75			
4.4.5	Indicator	0.75			

AREA 5 - ENVIRONMENT

AREA	COMPONENT	INDICATOR	Indicator Score	Component Score	Overall Index
5	Environment				0.44
5.1	Ecosystems			0.25	
5.1.1	Indicator	0.25			
5.1.2	Indicator	0.25			
5.1.3	Indicator	0.25			
5.1.4	Indicator	0.25			
5.1.5	Indicator	0.25			
5.2	LMRC			0.5	
5.2.1	Indicator	0.5			
5.2.2	Indicator	0.5			
5.2.3	Indicator	0.5			
5.2.4	Indicator	0.5			
5.2.5	Indicator	0.5			
5.3	Heritage			0.5	
5.3.1	Indicator	0.5			
5.3.2	Indicator	0.5			
5.3.3	Indicator	0.5			
5.3.4	Indicator	0.5			
5.3.5	Indicator	0.5			
5.4	Environmental Health			0.5	
5.4.1	Indicator	0.5			
5.4.2	Indicator	0.5			
5.4.3	Indicator	0.5			
5.4.4	Indicator	0.5			
5.4.5	Indicator	0.5			

Պատկեր 9. ReBus էլեկտրոնային գործիքի միջոցով մարտահրավերների և ռեսուրսների բացահայտում (գնահատումից հետո)

ՔԱՅԼ 6. ԻՐԱԳՈՐԾԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Հաշվի առնելով նպատակների վերանայված ցանկը՝ աշխատանքային խումբը պետք է այս փուլում կենտրոնանա դրանց իրագործելիության գնահատման վրա:

Նպատակների իրագործելիության գնահատումը ենթադրում է համապատասխանեցում դրանց հասնելու համար նախատեսված ռեսուրսներին, մասնավորապես՝

- առկա ճանաչողական ռեսուրսների գնահատում (դրված նպատակին հասնելու համար առկա գիտելիքների)։
- առկա կոնկրետ ռեսուրսների գնահատում (մարդկային, ֆինանսական, նյութական և այլն):

Այս փուլում աշխատանքային խմբի քննարկումները պետք է կենտրոնանան նաև Արդյունքների տեսանկյունից աղյուսակում նշված ուժեղ կողմերի վրա (կանաչ և դեղին փոփոխականներ):

Այդ քայլի վերջում յուրաքանչյուր տիրույթի նպատակների ցանկը պետք է վերանայվի՝ համաձայն համաձայնեցված իրագործելիության մակարդակի:

> 3-րդ փուլի ԱՄՓՈՓՈՒՄ

3-րդ փուլի ավարտին օգտատերերը կունենան.

- Նախագծված նպատակներ համայնքի դիմակայունության յուրաքանչյուր տիրույթի համար:
- Առաջնահերթությունների վերանայված ցանկ:
- Իրագործելիության վերանայված ցանկ:
- Ընդհանուր նպատակների ինտեգրված ցուցակ՝ ուղղված 5 ոլորտներին, որոնք վերաբերում են. բազմազանությանը, բազմաթվությանը, մոդուլայնությանը, սոցիալական համերաշխությանը, նորարարությանը:

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է վերջնական նպատակների արձանագրման օրինակ: Հավելված 6-ում՝ «Նպատակների սահմանման գործիք» ներկայացված է վերջնական նպատակները գրանցելու օգտատերերին աջակցող գործիք:

Աղյուսակ 9. Նպատակների օրինակ

ՏԻՐՈՒՅԹՆԵՐ	ՀԱՄԱՐԱԿՈՒ- ԹՅՈՒՆ	ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	ԵՆԹԱԿԱ- ՌՈՒՑՎԱԾՔ	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ	Նպտ.1	Նպտ. 1	Նպտ.1	Նպտ. 1	Նպտ.1
	Նպտ.2.	Նպտ.2	Նպտ.2.	Նպտ.2	Նպտ.2.
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ					
Բազմազանություն	Նպտ.1				
	Նպտ.2.				
Բազմաթվություն	Նպտ.1				
	Նպտ.2.				
Մոդուլայնություն	Նպտ.1				
	Նպտ.2.				
Սոցիալական համախմբվածություն	Նպտ.1				
	Նպտ.2.				
Նորարարություն	Նպտ.1				
	Նպտ.2.				

4.4 ՓՈԻԼ 4. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ

Գործիքակազմի վերջին փուլը նպատակ ունի աջակցել օգտատերերին սահմանված ռազմավարական նպատակների իրականացման գործողությունների ծրագրի մշակման հարցում:

Այս փուլն իրականացվում է հետևյալ 2 քայլերի հերթականությամբ.

- Քայլ 7. Գործողությունների մշակում
- Քայլ 8. Մոնիտորինգ և գնահատում

ՔԱՅԼ 7. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄ

Այս քայլում օգտատերերը ուղորդվում են Գործողությունների ծրագրի մշակման հարցում, որը նպատակաուղղված է սահմանված նպատակները կոնկրետ գործողությունների վերածմանը:

Առաջարկվում է, որ Գործողությունների ծրագրի մշակվի ԴԱԽ-ի աշխատանքային (մի շարք) հանդիպումների արդյունքում:

Այս քայլով նախատեսվում է երկու հիմնական գործողություն.

- Կառուվածքի կազմում
- Նախագծում

Գործողությունների ծրագրի կառուցվածքը նախատեսում է.

- Առաջադրանքների, պարտականությունների բաշխում և դրանց ակնկալվող արդյունքների սահմանում.
- Ծրագրի, ինչպես նաև նախատեսվող յուրաքանչյուր առաջադրանքի/գործունեության ժամկետի սահմանում.
- Գործողությունների հերթականության և փոխհարաբերությունների սահմանում:
- Գործունեության իրականացման համար անհրաժեշտ ռեսուրսների (մարդկային, տեխնիկական, իրավական, ֆինանսական և այլ) բացահայտում:
- Գործողությունների ծրագրի հետագա մոնիտորինգի և գնահատման համար անհրաժեշտ ցուցանիշների ընտրություն (օրինակ՝ կատարողականի և միջանկյալ արդյունքների ցուցանիշների):

Գործողությունների ծրագրի մշակումը ենթադրում է կառուցվածքի մշակում, ներառյալ հետևյալ բաժինները.

- **Տեսլական.** համայնքի դիմակայունության առանձնահատկությունների լայն շրջանակ
- **Առաքելություն.** տեսլականը կյանքի կոչելու ճանապարհային քարտեզ
- **Ընդհանուր նպատակ.** ընդհանուր ակնկալվող արդյունքներ
- **Վերջնարդյունք.** ակնկալվող ազդեցություն
- **Անմիջական արդյունքներ.** միջանկյալ և կոնկրետ արդյունքներ (արդյունքներ, որոնք հնարավոր է ձեռք բերել ծրագրի իրականացման արդյունքում):
- **Աշխատանքային ծրագիր.** արդյունքներին հասնելու համար նախատեսվող գործողություններ, ներառյալ մոնիտորինգը և գնահատման գործընթացները:

ՔԱՅԼ 8. ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ և ԳՆԱՀԱՀՏՈՒՄ

Գործողությունների ծրագիրը նախատեսված է որպես կոնկրետ միջամտություն, որը նպաստում է համայնքի դիմակայունության բարձրացմանը:

Նման միջամտության չափը որոշելու համար անհրաժեշտ է ստեղծել Մոնիտորինգի և գնահատման մեխանիզմ, որը նախատեսում է կիրառման երեք փուլ՝ իրականացումից առաջ, ընթացքում և հետո:

Նախնական գնահատման արդյունքներից ելնելով՝ մոնիտորինգը և գնահատումը պետք է դիտարկվի որպես շարունակականություն, ընդհանուր առաջադրանք, որն արտացոլվում է Գործողությունների ծրագրում:

Մոնիտորինգի և գնահատման համակարգի սահմանումը ենթադրում է հետևյալը.

- **Բացահայտող ցուցանիշներ.** Ցուցանիշների հիմքում օբյեկտիվ պլանավորումն է և դրանք գնահատում են, թե ինչպես են ձեռք բերվելու և իրականացվելու նպատակները, արդյունքները և գործողությունները:
- **Նշաձողերի սահմանում.** Նշաձողերը գործողությունների ծրագրի իրականացման առաջընթացի պարբերաշրջանում հատուկ կետեր և/կամ իրադարձություններ են:

> 4-րդ փուլի ԱՄՓՈՓՈՒՄ

4-րդ փուլի ավարտին օգտատերերը կունենան.

- Կառուցվածքային վերջնական գործողությունների ծրագիր, որն ուղղված է իրենց առջև դրված նպատակների իրագործմանը:
- Մոնիտորինգի և գնահատման համակարգ:

5 ԾԱՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- Adger, W. N. (2000). Social and ecological resilience: Are they related? *Progress in Human Geography*, 24(3), 347–364. [Online] Available at: <https://doi.org/10.1191/030913200701540465>
- Al-Dahash, H.F, Thayaparan, M and Kulatunga, U. (2016). Understanding the Terminologies: Disaster, Crisis and Emergency. In P W Chan and C J nelison (Eds). *Proceedings of the 32nd Annual ARCOM conferences*, 5-7 September 2016, Manchester, UK, Association of Researchers in Construction Management, Vol.2, 1191-1200.
- Alexander, D (2005b). Towards the development of a standard in emergency planning. in *Disaster Prevention& Management: An international Journal*, 14(2), 158-175
- Baas, S., Ramasamy, S., DePryck, J.D., Battista, F. (2008). Disaster risk management Systems analysis, FAO: Rome
- Briceño, S. (2015). Looking Back and Beyond Sendai: 25 Years of International Policy Experience on Disaster Risk Reduction. *International Journal of Disaster Risk Science*, 6(1), 1–7. [Online] Available at: <https://doi.org/10.1007/s13753-015-0040-y>
- Council of Europe, ԺԿԵՀ (2020)20 – Democratic Governance and COVID-19 Report, [Online] Available at: <https://rm.coe.int/ԺԿԵՀ-2020-20e-final-reportdemocraticgovernancecovid19-for-publication-/1680a0beed>
- Coetzee, C., Van Niekerk, D. Tracking the evolution of the disaster management cycle: A general system theory approach in Jambá Journal of Disaster Risk Studies. June 2012.
- Council of Europe, 12 Principles of Good Democratic Governance, [Online] Available at: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/12-principles>
- Council of Europe/ISIG. (2017). *Toolkit for Civil Participation in decision making*. Strasbourg: CoE. [Online] Available at: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/toolkits>
- Croese, S., C. Green, and G. Morgan, *Localizing the Sustainable Development Goals Through the Lens of Urban Resilience: Lessons and Learnings from 100 Resilient Cities and Cape Town*. Sustainability, 2020. 12(2): p. 550.
- Crowley Née Donovan, K., & Elliott, J. R. (2012). Earthquake disasters and resilience in the global North: Lessons from New Zealand and Japan: Commentary. *The Geographical Journal*, 178(3), 208–215. [Online] Available at: <https://doi.org/10.1111/j.1475-4959.2011.00453.x>
- Cutter, S. L. (2018). Linkages between Vulnerability and Resilience. In S. Fuchs & T. Thaler (Eds.), *Vulnerability and Resilience to Natural Hazards* (pp. 257–270). Cambridge University Press; Cambridge Core. [Online] Available at: <https://www.cambridge.org/core/books/vulnerability-and-resilience-to-natural-hazards/linkages-between-vulnerability-and-resilience/E2DE832A4442FDA7375024C17163B5B4>
- Cutter, S. L., Ash, K. D., & Emrich, C. T. (2014). The geographies of community disaster resilience. *Global Environmental Change*, 29, 65–77. [Online] Available at: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2014.08.005>

- Cutter, S. L., Boruff, B. J., & Shirley, W. L. (2003). Social Vulnerability to Environmental Hazards*. *Social Science Quarterly*, 84(2), 242–261. [Online] Available at: <https://doi.org/10.1111/1540-6237.8402002>
- Cutter, S. L., Burton, C. G., & Emrich, C. T. (2010). Disaster Resilience Indicators for Benchmarking Baseline Conditions. *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, 7(1). [Online] Available at: <https://doi.org/10.2202/1547-7355.1732>
- EUR-OPA, European and Mediterranean major Hazards agreement, from: <https://www.coe.int/en/web/europarisks/concept-of-risk>
- European Commission - European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection_en
- Fekete, A. (2019). Social Vulnerability (Re-)Assessment in Context to Natural Hazards: Review of the Usefulness of the Spatial Indicator Approach and Investigations of Validation Demands. *International Journal of Disaster Risk Science*, 10(2), 220–232. [Online] Available at: <https://doi.org/10.1007/s13753-019-0213-1>
- Fekete, A., & Montz, B. (2018). Vulnerability. In S. Fuchs & T. Thaler (Eds.), *Vulnerability and Resilience to Natural Hazards* (pp. 14–31). Cambridge University Press; Cambridge Core. [Online] Available at: <https://www.cambridge.org/core/books/vulnerability-and-resilience-to-natural-hazards/vulnerability/4252FD6BFDE7FC319EFD8554AB9852B6>
- Fuchs, S., & Thaler, T. (Eds.). (2018). *Vulnerability and resilience to natural hazards*. Cambridge University Press.
- Fuchs, S., Frazier, T., & Siebeneck, L. (2018). Physical Vulnerability. In S. T. Fuchs, *Vulnerability and Resilience to Natural Hazards* (pp. 32–52). Cambridge: Cambridge University Press.
- Guillard-Gonçalves, C., Cutter, S. L., Emrich, C. T., & Zêzere, J. L. (2015). Application of Social Vulnerability Index (SoVI) and delineation of natural risk zones in Greater Lisbon, Portugal. *Journal of Risk Research*, 18(5), 651–674. [Online] Available at: <https://doi.org/10.1080/13669877.2014.910689>
- IMC, (2019). Engaging Local Actors in Disaster Recovery Frameworks, IMC Worldwide Ltd, World Bank, [Online] Available at: <https://www.gfu.nl.org/sites/default/files/publication/Engaging%20Local%20Actors%20in%20Disaster%20Recovery%20Frameworks%20-%20Final.pdf>
- IRCG. (2017). *Introduction to the IRCG - International Risk Governance Council Risk Governance Framework: Revised Version 2017*. Lausanne: EPFL International Risk Governance Center.
- ISO. (2019). *ISO 31000:2009: Risk management — Principles and guidelines*. Retrieved from International Organization for Standardization [Online] Available at: <https://www.iso.org/standard/43170.html>
- Iyer, V and Mastorakis, Nikos E. (2006). Important elements and disaster management and mitigation and design and development of a software tool. In *Proceedings of the 7th WSEAS International Conference on mathematics and computers in Business and Economics*, June 13–15, Cvat, Croatia.
- Khan, H., Vasilescu Giurca, L., Khan, A., Disaster Management Cycle – A Theoretical Approach, Management and Marketing Journal, 2008, vol. 6, issue 1, 43–50.

Logo Grab report: Italian COVID-19 Quarantine – using public data and visual AI to identify violations, March 2020, available at: https://www.logograb.com/assets/downloads/Covid19_Italy_summary_230320.pdf

Manca, Benczur and Giovannini, (2017). Building a scientific narrative towards a more resilient EU society, Part 1: a conceptual framework, JRC Science for Policy Report, Luxembourg: Publications Office of the European Union, EUR 28548 EN, doi:10.2760/635528

Mancini, A., Salvati, L., Sateriano, A., Mancino, G., & Ferrara, A. (2012). Conceptualizing and Measuring the Economic issues in the Evaluation of Socio-ecological Resilience: A Commentary. *Int. J Latest Trends Fin. Eco. Sc. Vol*, 2(3), 190.

Mccreight, R. Resilience as a goal and standard in Emergency Management. *Journal of Homeland Security and Emergency Management* . January 2010. [Online] Available at: https://www.researchgate.net/publication/41470944_Resilience_as_a_Goal_and_Standard_in_Emergency_Management

Norris, F.H., et al., *Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness*. *American journal of community psychology*, 2008. 41(1-2): p. 127-150.

OECD. (2014). *Recommendation of the Council on the Governance of Critical Risks*, from: <http://www.oecd.org/gov/risk/recommendation-on-governance-of-critical-risks.htm>

Pauchant T C and Mitroff I I. (1992). *Transforming the Crisis Prone organization*. San Francisco CA: Jossey-Bass Publishers

Prior et al. (2017). *Risk and Resilience Report. Mapping Social Vulnerability in Switzerland. A pilot study on Flooding Zurich*, Centre for security Studies (CSS), commissioned by the Federal office for Civil protection, Zurich: CSS.

Scherzer, S., Lujala, P., & Rød, J. K. (2019). A community resilience index for Norway: An adaptation of the Baseline Resilience Indicators for Communities (BRIC). *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 36, 101107. [Online] Available at: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2019.101107>

Schipper, L., Langston, L. (2015). A comparative overview of resilience measurement frameworks – analysing indicators and approaches, Overseas Development Institute.

UN Office for Disaster Risk Reduction. (2017, February 2). *Terminology on Disaster Risk Reduction*. Retrieved August 23, 2019, from UN URL: <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology>

UN URL, Terminology, from: <https://www.unisdr.org/terminology#D>

UN URL – (2016) Report of the open-ended intergovernmental expert working group on indicators and terminology relating to disaster risk reduction. [Online] Available at: <https://www.unisdr.org/publication/report-open-ended-intergovernmental-expert-working-group-indicators-and-terminology>

UNISDR. (2018). Implementation guide for local disaster risk reduction and resilience strategies Words into Action Guidelines. A companion for implementing the Sendai Framework target E,

UNISDR (2009). *UNISDR Terminology for Disaster Risk Reduction*. United Nations: Geneva

United Nations (UN), *Framework convention on climate change. (The Paris Climate Agreement)*, Report of the Conference of the Parties on its twenty-first session, Editor. 2015.

United Nations (UN), *Transforming our world: the 2030 Agenda for sustainable development* 2015., 2015: New York, USA.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UN ህጽቢ), *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030* U.N.O.f.D.R. Reduction, Editor. 2015, Third UN World Conference on Disaster Risk Reduction (WCUጽቢ): New York, USA.

ዶግዕ - Urban Resilience Project. Island Press and The Kresge Foundation, (2017). *Bounce forward – Urban Resilience in the Era of Climate Change*. Island Press. [Online]. Available at: <https://islandpress.org/urban-resilience-project>

6 ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

6.1 Հավելված 1. Շահագրգիռ կողմերի որոշման գործիք

ՓՈՐՁԱՌՈՒԹՅԱՆ/ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՏԻՐՈՒՅԹ	Շահագրգիռ կողմի անվանում	Մասնակցի ոլորտ (օր.՝ հաստատություն, քաղաքացիական հասարակություն)	Կոնտակտային անձի անունը և պարտականությունները	Կապի միջոցները (էլ. փոստ, հեռախոս)
ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	Շահագրգիռ կողմ 1	Ինստիտուցիոնալ	-	-
	Շահագրգիռ կողմ 2	Քաղաքացիական հասարակություն		
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	Շահագրգիռ կողմ 1			
	Շահագրգիռ կողմ 2			
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ				
ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔ				
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ				

6.2 Հավելված 2. Շահագրգիռ կողմերի գնահատման գործիք

ՏԻՐՈՒՅԹ	ՇԱՀԱԳՐԳԻՐ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	ԿՈՂՄԻ	ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ		Նշումներ
	Շահագրգիռ կողմի անվանում	Մասնակցի ոլորտ	Համապատասխանություն (Բարձր/Ցածր)	Շահադրդվածու- թյուն (Բարձր/Ցածր)	
ՀԱՄԱՐԱԿՐՈՒԹՅՈՒՆ	Շահագրգիռ կողմ 1		Բ	Բ	
	Շահագրգիռ կողմ 1		Ց	Ց	
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	Շահագրգիռ կողմ 1		Բ	Ց	
	Շահագրգիռ կողմ 1		Ց	Բ	
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	Շահագրգիռ կողմ 1		Բ	Բ	

6.3 Հավելված 3. Շահագրգիռ կողմերի գրանցամատյան

ԵՐԿԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ՝ շահադրվածություն, համապատասխանություն	ցածր բարձր	ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ շահադրվածություն, համապատասխանություն	բարձր բարձր
• Շահագրգիռ կողմ 1 • Շահագրգիռ կողմ 2 • ...		• Շահագրգիռ կողմ 1 • Շահագրգիռ կողմ 2 • ...	
ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ՝ շահադրվածություն, համապատասխանություն	ցածր բարձր	ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ՝ շահադրվածություն, համապատասխանություն	բարձր ցածր
• Շահագրգիռ կողմ 1 • Շահագրգիռ կողմ 2 • ...		• Շահագրգիռ կողմ 1 • Շահագրգիռ կողմ 2 • ...	

6.4 Հավելված 4 – Համատեքստայնացման գործիք

ՑՈՒՑԻՉ	ՀԱՄԱՏԵՔՍՏԱՅՆԱՅՈՒՄ	ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ	/ՓԱՍՏԵՐԻ

6.5 Հավելված 5. Հենանշման գործիք

ՏԻՐՈՒՑԹ	ԲԱՂԱԴՐԻՉ	ՑՈՒՑԻՉ	ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	ՉԻ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ	ԲԱՑԱԿԱՑՈՒ Մ Է	ՄԱՍՆԱԿԻ	ԲԱՎԱՐԱՐ	ԱՄԲՈՂՁՈՒԹ ՑԱՄԲ
				Այս ցուցանիշը չի վերաբերում համայնքին	Մենք տեղակ ենք առանցքային խնդիրների նման, բայց ոչինչ չենք պլանավորում կամ ձեռնարկում	Մենք պատկերացում ենք առանցքային խնդիրները և դրանց արձագանքը, բայց ձեռնարկվում են միայն սահմանափակ	Մենք ունենք հիմնական խնդիրները լուծելու համար լավ մշակված ծրագրեր և գործողությունների իրականացման	Մենք ունենք լավ հասակ գործելակերպի որը պայացույցներ, մշտադիտարկվում և ինտեգրվում է մեր
1 Հասարակություն								
1.1 Ժողովրդագրություն								
	1.1.1	Բնակչության թվաքանակ	Բնակիչների ընդհանուր թիվը					
	1.1.2	Բնակչության կառուցվածք	65 կամ ավելի բարձր տարիքի բնակիչներ Միջին տարիքը 5 տարեկանից փոքր բնակիչներ Ծերացման ցուցիչը վերջին 5 տարիների ընթացքում Բնակչության գենդերային կառուցվածք					
	1.1.3	Ընտանիքի կառուցվածք	Անձանց միջին թիվը մեկ ննջասենյակում					

			Ամուսնալուծվածների թիվը Ամուսնացածների թիվը Ամուսնուն կորցրածների թիվը Միայնակ ծնողով ընտանիքներ					
	1.1.4	Ազգային փոքրամասնություններ	Ազգային փոքրամասնություն կազմող բնակչություն, որը ծանոթ չէ ազգային մեծամասնության լեզվին և մշակույթին					
	1.1.5	Միգրացիա	Վերջին հինգ տարիների ընթացքում նոր բնակիչներ Վերջին հինգ տարիներին համայնքը լքած բնակիչներ Բնակիչներ, ովքեր ամեն օր երթևեկելիս լքում են համայնքի տարածքը					
1.2 Սոցիալական ներառում								
	1.2.1	Խոցելի խմբեր	Հատուկ կարիքներ ունեցող բնակչություն Խոցելի բնակչության տոկոսը, որը ներառված չէ սոցիալական ծրագրերում 1000 բնակչի հաշվով երեխաների խնամքի ծրագրեր Բնակիչներ, ովքեր օգնության կարիք ունեն ամենօրյա կենցաղային հարցերում Աղքատության ռիսկի գոտում գտնվող բնակիչներ					
	1.2.2	Սոցիալական կախվածություն	1000 բնակչի հաշվով սոցիալական աջակցության ծրագրեր					

	1.2.3	Մոցիալական ծառայությունների հասանելիություն	Տարիք Մեռ Ազգություն Լեզուների իմացություն ՏՀՏ գրագիտություն					
	1.2.4	Առողջապահական ծառայությունների հասանելիություն	Տարիք Մեռ Ազգություն Լեզուների իմացություն ՏՀՏ գրագիտություն					
	1.2.5	Կրթական ծառայությունների հասանելիություն	Տարիք Մեռ Ազգություն Լեզուների իմացություն ՏՀՏ գրագիտություն					
1.3 Մասնակցություն								
	1.3.1	Հասարակական կազմակերպություն- ներ	Ակտիվ կազմակերպություն/բնակչու- թյուն Անդամակցություն Գենսունակություն Ներկայացվածություն Տեսանելիություն/ ճանաչում Կապ կառույցների հետ Ներգրավում համայնքային գործերին Կառավարման/Համակարգման մակարդակ (տեղական, ազգային, միջազգային)					

1.3.2	Մոցիալական պաշտպանության կազմակերպություն	Ակտիվ կազմակերպություն/բնակչություն Անդամակցություն Գենսունակություն Ներկայացվածություն Տեսանելիություն/ ճանաչում Կապ կառույցների հետ Ներգրավում համայնքային գործերին Կառավարման/Համակարգման մակարդակ (տեղական, ազգային, միջազգային)					
1.3.3	Հասարակական կազմակերպություն	Ակտիվ կազմակերպություն/բնակչություն Անդամակցություն Գենսունակություն Ներկայացվածություն Տեսանելիություն/ ճանաչում Կապ կառույցների հետ Ներգրավում համայնքային գործերին Կառավարման/Համակարգման մակարդակ (տեղական, ազգային, միջազգային)					
1.3.4	Կրոնական կազմակերպություն	Ակտիվ կազմակերպություն/ բնակչություն Անդամակցություն					

			Կենսունակություն Ներկայացվածություն Տեսանելիություն/ ճանաչում Կապ կառույցների հետ Ներգրավում համայնքային գործերին Կառավարման/Համակարգման մակարդակ (տեղական, ազգային, միջազգային)					
	1.3.5	Առաջին արձագանքման կամավորություն	Ակտիվ կազմակերպություն/բնակչու- թյուն Անդամակցություն Կենսունակություն Ներկայացվածություն Տեսանելիություն/ ճանաչում Կապ կառույցների հետ Ներգրավում համայնքային գործերին Կառավարման/Համակարգման մակարդակ (տեղական, ազգային, միջազգային)					
1.4 Մարդկային կապիտալ								
	1.4.1	Հիմնական հմտություններ	Տարիք Մեռ Ազգություն					
	1.4.2	Կրթություն և ուսուցում	Տարիք Մեռ Ազգություն Ավագ դպրոցի վկայական ունեցող բնակչություն					

		Մեծահասակների կրթություն և մասնագիտական ուսուցում Բարձրագույն կրթություն ունեցող բնակչություն Գրագիտության մակարդակ Անավարտ կրթություն և մասնագիտական ուսուցում					
1.4.3	Մասնագիտական հմտություններ և կարողություններ	Շարունակական ուսուցման հնարավորություններ Մասնագիտական պատրաստվածություն պահանջող և չպահանջող աշխատանքների հարաբերակցություն					
1.4.4	Առողջապահության որակ	Հուսալի առողջապահական համակարգ Որակյան առողջապահության հասանելիություն Շտապ բժշկական օգնություն Սոցիալ-հոգեբանական աջակցության հաստատություններ Առողջապահական ծառայություններ 1000 բնակչի հաշվով բժիշկների և բժշկական մասնագետների թիվը Սանիտարական պայմաններից օգտվելու հնարավորություն ունեցող բնակչություն Կյանքի տևողությունը ծննդյան ժամանակ Մայրական մահացությունը ըստ 100 հազար բնակչության					

			Սոցիալական ծառայության աջակցություն Ռիսկի խմբի կամ հաշմանդամություն ունեցող երեխաների սոցիալական տեղաբաշխումներ (մահճակալներ) Ռիսկի խմբի կամ հաշմանդամություն ունեցող տարեցների սոցիալական տեղաբաշխումներ (մահճակալներ) Ռիսկի խմբերի բոլոր տարիքի մարդկանց սոցիալական տեղեր (քանակ) 1000 բնակչի հաշվով ատամնաբուժների թիվը 1000 բնակչի հաշվով այլ բժշկական մասնագետների թիվը					
	1.4.5	Քաղաքացիական մշակույթ	Քաղաքացիական կրթությունը խթանող գործող ֆինանսավորման ծրագրերի քանակ Վերջին 5 տարում քաղաքացիական կրթության մատուցման համար ֆինանսավորվող ՀԿ-ների/ՔՀԿ-ների տոկոսը Քաղաքացիական ներգրավվածություն Քաղաքական հավասարություն Համերաշխություն					

			Վստահություն Հանդուրժողականություն					
--	--	--	---------------------------------------	--	--	--	--	--

ՏԻՐՈՒՑԹ	ԲԱՂԱԴՐԻՉ	ՑՈՒՑԻՉ	ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	ՉԻ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒ Մ	ԲԱՑԱՎԱՅՈՒ ԻՄ Է	ՄԱՍՆԱԿԻ	ԲԱՎԱՐԱՐ	ՍՄԲՈՂՋՈՒ ԹՅԱՄԲ
				Այս ցուցանիշը չի վերաբերում համայնքին	Մենք տեղյակ ենք առանցքային խնդիրների մասին, բայց ոչինչ չենք պլանավորում կամ ձեռնարկում	Մենք պատկերացում ենք առանցքային խնդիրները և դրանց արձագանքը, բայց ձեռնարկում են միայն սահմանափակ	Մենք ունենք հիմնական խնդիրները լուծելու համար լավ մշակված ծրագրեր և գործողությունների իրականացման նշանակալի	Մենք ունենք լավ գործելակերպի հստակ սպազույցներ, որը մշտադիտարկվում և փնտեղվում է մեր
2 Տնտեսություն								
	2.1 Արտադրողականության պրոֆիլ							
		2.1.1	Առաջնային	Գյուղատնտեսություն Հանքարդյունաբերություն Պաշարներ Արդյունաբերություն				
		2.1.2	Երկրորդական	Արտադրություն Ճարտարագիտություն Շինարարություն				
		2.1.3	Երրորդական	Սպասարկող արդյունաբերություն, որոնք զարգացնում են տնտեսությունը				
		2.1.4	Չորրորդական	Կրթություն, Պետական հատված Հետազոտություն և մշակում				

	2.1.5	Հինգերորդական	Կառավարություն և արդյունաբերության ոլորտում բարձր մակարդակի որոշումներ կայացնողներ					
2.2 Սոցիալական ապահովության պրոֆիլ								
	2.2.1	Եկամուտ	ՀՆԱ-ն մեկ շնչի հաշվով Մեկ շնչի հաշվով միջին եկամուտ Եկամտի հիմնական աղբյուրներ					
	2.2.2	Աղքատություն	Մասնավոր սեփականություն Տնային տնտեսության միջին չափը Մեկ սենյակ ունեցող բնակելի կառույցներ (բնակեցված կամ ոչ) Երկու կամ երեք սենյակ ունեցող բնակելի կառույցներ (բնակեցված կամ ոչ) Բնակարանների տոկոսը, որոնք շարժական տուն են հանդիսանում					
	2.2.3	Սոցիալական նպաստներ	Ապահովում են պաշտպանություն այն ռիսկերից և կարիքներից, որոնք կապված են հետևյալի հետ. Գործազրկություն Ծնողական պարտականություններ Հիվանդություն և առողջապահություն Սոցիալական բացառություն Բնակարանային					
	2.2.4	Մշակութային առաջարկ	Ակտիվ մշակութային միությունների քանակը 1000 բնակչի հաշվով					

			Թատրոնների քանակը 1000 բնակչի հաշվով Կինոթատրոնների քանակը 1000 բնակչի հաշվով Մշակութային օպերատորների տարեկան շրջանառությունը					
	2.2.5	Հասարակական անվտանգություն	Կոռուպցիայի կանխարգելման ծրագրեր Հանցագործություն և ոստիկանություն					
2.3 Զբաղվածություն								
	2.3.1	Գործազրկություն	Գործազրկության տոկոսը ընդհանուր աշխատուժում Երիտասարդության գործազրկության մակարդակը Գործազրկության մակարդակը երկրում վերջին 30 տարում					
	2.3.2	Զբաղվածության ոլորտներ	Արական աշխատուժի մասնակցության տոկոսը Իգական աշխատուժի մասնակցության տոկոսը					
	2.3.3	Ինքնազբաղվա- ծություն	Ինքնազբաղված աշխատողների տոկոսը					
	2.3.4	Միջին մասնագիտա- կան և մասնագիտա- կան ուսուցում						
	2.3.5	Ուղեղների արտահոսք						
2.4 Ռիսկի ֆինանսավորում								

	2.4.1	Անձնական ապահովագրություն	Անձնական ապահովագրության ծրագրերում ընդգրկված բնակչություն Անձնական ապահովագրության վերաբերյալ քաղաքացիների իրազեկում					
	2.4.2	Գույքի ապահովագրություն	Գույքի ապահովագրության ծրագրերում ընդգրկված տնային տնտեսությունների տոկոս					
	2.4.3	Ենթակառուցվածքի ապահովագրություն	Ենթակառուցվածքների և բնակարանային ապահովագրություն որպես ՀՆԱ-ի տոկոս					
	2.4.4	Վերաապահովագրական պայմանագրեր						
	2.4.5	Վտանգի մեղմացման միջոցներ	Հատուկ միջոցների առկայությունը Բնակչության տոկոսը, որը ընդգրկված է եղել վտանգի մեղմացման վերջին ծրագրում					

ՏԻՐՈՒՑԹ	ԲԱՂԱԴԻՉ	ՑՈՒՑԻՉ	ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	ԶԻՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ	ԲԱՑԱԿԱՑՈՒՄ Է	ՄԱՍՆԱԿԻ	ԲԱՎԱՐԱՐ	ԱՄԲՈՂՋՈՒԹՅԱՄԲ
				Այս ցուցանիշը չի վերաբերում համայնքին	Մենք տեղյակ ենք առանցքային խնդիրների մասին, բայց ոչինչ չենք պլանավորում կամ ձեռնարկում	Մենք պատկերացում ենք առանցքային խնդիրները և դրանց արձագանքը, բայց ձեռնարկվում են միայն սահմանափակ	Մենք ունենք իյնական խնդիրները բուժելու համար լավ մշակված ծրագրեր և գործողությունների իրականացման նշանակալի	Մենք ունենք լավ գործելակերպի հստակ ապացույցներ, որը մշտադիտարկվում և ինտեգրվում է մեր
3 Կառավարում								
	3.1 Առաջնորդություն							
		3.1.1	Ինքնավարություն	Ապակենտրոնացում Սկզբնական և պատվիրակված գործառույթ				
		3.1.2	Համակարգում	Ապակենտրոնացում				
		3.1.3	Համագործակցություն	Համայնքի հետ ինստիտուցիոնալ համագործակցություն Համայնքից դուրս ինստիտուցիոնալ համագործակցություն (ներհամայնքային, միջհամայնքային)				

			Ոչ ինստիտուցիոնալ շահակիցների հետ համագործակցություն					
	3.1.4	Բաց և թափանցիկ գործելակերպ	Որոշումների կայացման գործընթացին վերաբերող տեղեկատվության հասանելիություն Որոշումների վերաբերյալ տեղեկատվությունը հրապարակվում է					
	3.1.5	Հաշվետվողականու- թյուն	Որոշումները հաղորդվում են և դրանք ընդունողները կարող են ենթարկվել պատասխանատվության Ընդունված որոշումները բնակիչներին բացատրվում են					
3.2 Քաղաքացիների ներգրավվածություն								
	3.2.1	Ընտրություններ	Վերջին քաղաքային ընտրություններում քվեարկած քաղաքացիներ					
	3.2.2	Որոշումների կայացում	Ներառական է Հաշվի է առնում շահագրգիռ կողմերի կարծիքները Մշտադիտարկվում և գնահատվում է					
	3.2.3	Ներկայացվածություն	Խոցելի խմբեր (հասանելիություն, ձայն, մասնակցություն)					

			Կանայք (հասանելիություն, ձայն, ներկայացվածություն) Երիտասարդություն (հասանելիություն, ձայն, ներկայացվածություն)					
	3.2.4	Վստահություն						
	3.2.5	Իրավունքներ և պարտականություններ	Քաղաքական իրավունքներ Քաղաքացիական իրավունքներ Քաղաքացիական կրթություն					
3.3 Ծառայություններ								
	3.3.1	Սոցիալական ծառայություններ	Ենթակառուցվածքներ Ֆինանսավորում Առաքման մոնիտորինգ Օպերատիվություն					
	3.3.2	Առողջապահական ծառայություններ	Ենթակառուցվածքներ Ֆինանսավորում Առաքման մոնիտորինգ Օպերատիվություն					
	3.3.3	Կրթական ծառայություններ	Ենթակառուցվածքներ					
	3.3.4	Բնակարանային ապահովում	Ֆինանսավորում					
	3.3.5	Տրանսպորտ	Ենթակառուցվածքներ Ֆինանսավորում Առաքման մոնիտորինգ Օպերատիվություն					
3.4 Ռիսկի կառավարում								
	3.4.1	Վտանգ և ռիսկի գնահատում	Վտանգի քարտեզագրում					

		Խոցվողության քարտեզագրում Եղանակային իրադարձություններ առաջացնող կորուստների հաճախականություն (կարկուտ, քամի, պտտահողմ, փոթորիկ)					
3.4.2	Ռիսկի մեղմացում	Վտանգի մեղմացման պլան					
3.4.3	Արտակարգ իրավիճակների արձագանքման համակարգ	Արտակարգ իրավիճակների արձագանքման համակարգող մարմնի առկայություն Արտակարգ իրավիճակների արձագանքման արդյունավետ ծառայություններ Հրշեջ, ոստիկանության, շտապ օգնության ծառայություններ և ժամանակավոր կացարաններ 1000 բնակչի հաշվով Հրշեջ, ոստիկանություն, շտապ օգնության ծառայություններ և ժամանակավոր կացարաններ վտանգավոր գոտիներից դուրս Արտակարգ իրավիճակների					

			արձագանքման ընթացակարգերի համաձայն օգտագործվող վաղ նախագգուշացման համակարգեր					
	3.4.4	Ռիսկի իրազեկում	Ռիսկերի հաղորդակցման ծրագրեր Վտանգի քարտեզները հասանելի են Վտանգված բնակչության վրա ուղղակի ազդեցությունների գնահատում Ռիսկի իրազեկման և պատրաստվածության մակարդակներ Նախորդ վտանգի փորձ					
	3.4.5	Ռիսկի ընկալում	Հայտնի վտանգներ ու դրանց հաճախականություն Վտանգների ազդակիր բնակչություն					

ՏԻՐՈՒՑԹ	ԲԱՂԱԴՐԻՉ	ՑՈՒՑԻՉ	ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	ՉԻ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒ ԻՄ	ԲԱՑԱՎԱՅՈՒ ԻՄ Է	ՄԱՍՆԱԿԻ	ԲԱՎԱՐԱՐ	ՆԱԲԱՂՋՈՒ ԹՑԱՄԲ
				Այս ցուցանիշը չի վերաբերում համայնքին	Մենք տեղյակ ենք առանցքային խնդիրների մասին, բայց ոչինչ չենք պլանավորում կամ ձեռնարկում	Մենք պատկերացում ենք առանցքային խնդիրները և դրանց արձագանքը, բայց ձեռնարկում են միայն սահմանափակ	Մենք ունենք հիմնական խնդիրները լուծելու համար լավ մշակված ծրագրեր և գործողությունների իրականացման նշանակալի	Մենք ունենք լավ գործելակերպի հստակ ապացույցներ, որը մշտադիտարկվում և ինտեգրվում է մեր
4 Infrastructure								
	4.1 Ուրբանիզացում							
		4.1.1	Բնակչության խտություն	Բարձր խտության քաղաքային բնակավայրերում բնակվող բնակչություն Բնակչության միջին տարեկան աճի տեմպը				
		4.1.2	Քաղաքային կենտրոններ	Քաղաքային բնակչության միջին տարեկան աճի տեմպը				
		4.1.3	Բնակավայրերի ցրվածություն	Ուրբանիզացված տարածք				
		4.1.4	Կառուցված ենթակառուցվածքի խտություն	Բարձր խտության քաղաքային բնակավայրերում բնակչություն Բնակչության միջին տարեկան աճի տեմպը				
		4.1.5	Ուղեցույցներ և կանոնակարգեր					

4.2 Կոմունալ ծառայություններ								
	4.2.1	Կենսական կարևորության ենթակառուցվածք	Շինությունները ուժեղ/միջին/թույլ դիմակայունության են Քարտեզագրման ռիսկերը, մոնիտորինգի գործողությունները					
	4.2.2	Պաշտպանիչ ենթակառուցվածք						
	4.2.3	Մաքուր ջուր և սանիտարական մաքրում	Մատակարարներ Հնացած ենթակառուցվածքներ					
	4.2.4	Էլեկտրաէներգիա	Բավարարություն Մոդուլայնություն					
	4.2.5	Ուղեցույցներ և կանոնակարգեր	Պետական-մասնավոր գործընկերություն					
4.3 Transport								
	4.3.1	Մասնավոր տրանսպորտ	Մասնավոր տրանսպորտային միջոցներ 1000 բնակչի հաշվով					
	4.3.2	Պետական տրանսպորտ	Բավարարություն Մոդուլայնություն Բազմազանություն					
	4.3.3	Հուսալի տրանսպորտ	Պրակտիկա Ծրագրեր Իրազեկության բարձրացում					
	4.3.4	Տրանսպորտային ենթակառուցվածք	Համայնքի ներսում և դրսում					
	4.3.5	Ուղեցույցներ և կանոնակարգեր						
4.4 ICT								

		4.4.1	Ցանցային ենթակառուց- վածք	Ինտերնետ, հեռուստատեսություն, ռադիո և հեռահաղորդակցություն Հայտարարված սեփականատեր ունեցող լրատվամիջոցների տոկոսը Տեղական լրատվամիջոցների քանակը					
		4.4.2	Մատակարար- ներ	Բազմազանություն ճյուղություն					
		4.4.3	Տեղեկատվու- թյան հասանելիու- թյուն	Հեռարձակող ընկերություններ 1000 բնակչի հաշվով Տնային տնտեսությունների տոկոսը, որոնք օգտվում են համացանցից					
		4.4.4	Վաղ ահագանգում	Զգուշացման համակարգեր					
		4.4.5	Ուղեցույցներ և կանոնակարգեր						

ՏԻՐՈՒՑԹ	ԲԱՂԱԴԻՉ	ՑՈՒՑԻՉ		ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	ՉԻ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ	ԲԱՑԱԿԱՑՈՒՄ Է	ՄԱՍՆԱԿԻ	ԲԱՎԱՐՄԱՐ
					Այս ցուցանիշը չի վերաբերում համայնքին			
5 Շրջակա միջավայր								
	5.1 Էկոհամակարգեր							
		5.1.1	Կենսաբազմա-զանություն	Քարտեզագրում, մոնիտորինգ Կենսատեսակներ, որոնք վերացել են այս դարում Վտանգված կենսատեսակներ/ 10,000 քառ. կմ տարածք (ափամերձ տարածք) Ներմուծված ցամաքային կենսատեսակներ/10,000 քառ. կմ հող (վերջին 100 տարվա ընթացքում) Բնիկ կենսատեսակներ/10,000 քառ. կմ հողատարածք				

	5.1.2	Կապույտ էկոհամակար- գեր	Գետերի քանակ Քարտեզագրում, մոնիտորինգ				
	5.1.3	Կանաչ էկոհամակար- գեր	Քարտեզագրում, մոնիտորինգ				
	5.1.4	Վերականգնում և ռեգեներացում	Քարտեզագրում, մոնիտորինգ				
	5.1.5	Ուղեցույցներ և կանոնակարգեր	Պաշտպանություն				
5.2 LULC							
	5.2.1	Գյուղատնտե- սական տարածքներ	Մշակված վարելահող տարածքների տոկոսը				
	5.2.2	Անտառներ	Անտառային տարածքների տոկոսը				
	5.2.3	Վայրի հողատարածք- ներ	Հողատարածքի տոկոսը, որը մշակված բաց տարածություն է Հողատարածքի տոկոս, որը քաղաքային բնակավայրի չի վերածվել				
	5.2.4	Պաշտպանված տարածքներ	Պաշտպանված կարգավիճակում գտնվող հողատարածքների տոկոսը				
	5.2.5	Ուղեցույցներ և կանոնակարգեր	Պահպանման և պաշտպանության քաղաքականություն				
5.3 Ժառանգություն							
	5.3.1	Բնակավայրեր	Բնակավայրերի թիվը				
	5.3.2		Տնտեսական արժեք	Զբոսաշրջություն			
	5.3.3	Սոցիալական արժեք	Մշակութային ժառանգություն և ինքնություն				

	5.3.4	Գրավչություն	Տեսանելիությունը տարածքային, ազգային, միջազգային մակարդակում				
	5.3.5	Ուղեցույցներ և կանոնակարգեր					
	5.4 Բնապահպանական առողջություն						
	5.4.1	Կլիմայի փոփոխություն	Կլիմայի փոփոխության ազդեցությունները տեղական, տարածաշրջանային, ազգային մակարդակներում				
	5.4.2	Հողի էրոզիա	Հողի դեգրադացում՝ մարդու գործունեության արդյունքում				
	5.4.3	Ջրի աղտոտվածություն	Ջրի որակ				
	5.4.4	Օդի աղտոտվածություն	Օդի որակ				
	5.4.5	Ուղեցույցներ և կանոնակարգեր					

6.6 Հավելված 6. Նպատակների սահմանման գործիք

ՏԻՐՈՒՅԹՆԵՐ	ՀԱՍԱՐԱԿՈՒ- ԹՅՈՒՆ	ՏՆՏԵՍՈՒ- ԹՅՈՒՆ	ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔ	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ	Նպտ. 1	Նպտ. 1	Նպտ. 1	Նպտ. 1	Նպտ. 1
	Նպտ. 2.	Նպտ. 2	Նպտ. 2.	Նպտ. 2	Նպտ. 2.
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ					
Բազմազանություն	Նպտ. 1				
	Նպտ. 2.				
Բազմաթվու-թյուն	Նպտ. 1				
	Նպտ. 2.				
Մոդուլայնություն	Նպտ. 1				
	Նպտ. 2.				
Մոցիալական համախմբվա- ծություն	Նպտ. 1				
	Նպտ. 2.				
Նորարարու-թյուն	Նպտ. 1				
	Նպտ. 2.				

6.7 Հավելված 7. Միջազգային պրակտիկ դեպքեր

ԱՂԲՅՈՒՐ	ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	ՀՂՈՒՄ
2015 – 2030թթ. Աղետների ռիսկերի նվազեցման Մենդայի շրջանակային ծրագիր	2015 – 2030թթ. Աղետների ռիսկերի նվազեցման Մենդայի շրջանակային ծրագիրը 2015 թվականին ՄԱԿ-ի անդամ երկրների կողմից ընդունված ռազմավարական փաստաթուղթ է: Փաստաթուղթը նախատեսում է ավելի ուժգին գործողությունների ձեռնարկում աղետների ռիսկերի կառավարման, այլ ոչ թե աղետների կառավարման համար: Փաստաթուղթը նախատեսում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների ավելի մեծ ներգրավվածություն: Փաստաթուղթը, մասնավորապես, կարևորում է աղետներին պատրաստվածության և արտակարգ իրավիճակների քաղաքականության պարբերաբար դիտարկումները, բազմալուծակ և բազմաբնույթ ռիսկերի կառավարման համակարգի մշակումն ու ամրապնդումը, դիմակայունության ենթակառուցվածքների արդիականացումը, հասարակության իրազեկության բարելավումը, պետական ծառայողներին աջակցելու համար պետական քաղաքականության մշակումը և առկա աշխատուժի և կամավոր աշխատողների վերապատրաստում աղետներին արձագանքելու համար: Թեև Մենդայի շրջանակային ծրագիրը ՄԱԿ-ի անդամ պետությունների համար պարտադիր բնույթ չի կրում, այն ապահովում է մի շարք ընդհանուր չափանիշներ, աղետների ռիսկերի նվազեցման իրագործելի թիրախներ և օրինականորեն հաստատված գործիքների շրջանակ: Ամփոփելով պետք է նշել, որ Մենդայի շրջանակային ծրագիրը կարևորում է 2015 թ.-ին ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի կողմից սահմանված Կայուն զարգացման նպատակների ծրագրի միջոցով ռիսկերի կառավարման և կլիմայի հարմարեցման վտանգները լուծելու անհրաժեշտությունը: Ուղղվածությունը. • Բնապահպանական վտանգին • Տեխնոլոգիական վտանգ • Կենսաբանական վտանգ	Preventionweb– Աղետների և ռիսկերի նվազեցման գիտելիքների հարթակ, Մենդայի շրջանակային ծրագրի ցուցիչներ, URL: https://www.preventionweb.net/sendai-framework/sendai-framework-monitor/indicators Riyanti Djalante and Shuaib Lassa (2019) «Կառավարման բարդությունները և դրա հետևանքները աղետների ռիսկի նվազեցման հարցում, Մենդայի շրջանակային ծրագիր, կառավարման գերակայություն 2. Առաջընթաց աղետների գիտության ոլորտում 2 (2019) Աղետների ռիսկերի նվազեցման Մենդայի շրջանակային ծրագիր, Ծրագրի իրականացման գնահատում URL: https://sendaimonitor.undrr.org/ ՄԱԿ-ի աղետների ռիսկի նվազեցման գրասենյակ, 2015 – 2030թթ. Աղետների ռիսկերի նվազեցման Մենդայի շրջանակային ծրագիր, 2015թ. Աղետների ռիսկի նվազեցման ՄԱԿ-ի երրորդ համաշխարհային համաժողով, Նյու Յորք, ԱՄՆ:

**Եվրամիության
զլոբալ
ռազմավարու-
թյունը**

Եվրամիության զլոբալ ռազմավարությունը ռազմավարական փաստաթուղթ է, որը միտված է ճգնաժամի կանխատեսմանը, կանխարգելմանը և պատրաստվածությանը, ինչպես նաև երկարաժամկետ կառուցվածքային մոտեցմանը համաշխարհային մարտահրավերներին: Եվրոպական ռազմավարությունը, ինչպես ընդգծված է Գերագույն ներկայացուցչի և Եվրոպական հանձնաժողովի համատեղ հայտարարության մեջ, գործում է երեք տարբեր ուղղություններով. հանձնառություն գործընկերներին նկատմամբ՝ քաղաքական, զարգացման և հումանիտար աջակցության միջոցով, երկրների ջանքերին աջակցելու և կայունությունը բարձրացնելու երկկողմ քաղաքականություն, ԵՄ քաղաքականության արտաքին և ներքին անվտանգության բաղադրիչների ինտեգրում:

Ուղղվածությունը.

- Մարդասիրական օգնություն
- Ներառական աճ
- Կայուն զարգացում
- Էներգետիկ անվտանգություն
- Կլիմային հարմարեցում
- Տնտեսական և սոցիալական քաղաքականություն

Եվրոպական հանձնաժողով, Արտաքին գործերի և անվտանգության քաղաքականության միության գերագույն ներկայացուցիչ, Եվրոպական խորհրդարան, Եվրոպական խորհուրդ, Խորհուրդ, Եվրոպական տնտեսական և սոցիալական կոմիտե և Տարածաշրջանների կոմիտե. Դիմակայությունն ամրապնդում. Արևելյան գործընկերություն, որն օգուտ է ապահովում բոլորի համար, Բրյուսել, 18.03.2020, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0007&from=EN>

Եվրամիություն, Անվտանգության ուսումնասիրությունների ինստիտուտ, «ԵՄ զլոբալ ռազմավարությունից հետո» դիմակայություն կառուցում, մայիս 2017թ., URL: https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_EU_Global_Strategy_Resilience.pdf

Եվրամիություն-Արտաքին գործողություն, Եվրամիության զլոբալ ռազմավարություն, օգոստոս 2018թ., URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/49323/global-strategy-european-union_uz

JRC Քաղաքականության գեկույցներ	Անգամ COVID-19 համաճարակի բռնկումից առաջ, կայունության եվրոպական հայեցակարգը մղվում էր դեպի բազմաչափության սկզբունքը հարթություն՝ ոլորտների միջև մի շարք փոխհատուցող հարթություններով: COVID-19-ը եվրոպական երկրներին կանգնեցրեց ճգնաժամի մի նոր տեսակի առջև, որը միաժամանակ ընդգրկեց առողջապահական, տնտեսական և սոցիալական համակարգերը: Ճգնաժամի տնտեսական տեսանկյունից ԵՄ-ի առաջարկած ընթացիկ գործողություններն ավելի արդյունավետ են թվում, նույնիսկ եթե ԵՄ-ն ձեռնարկի տարբեր գործողություններ՝ միջամտելով բազմաթիվ ճակատներում: Միևնույն ժամանակ, COVID-19 ճգնաժամը ավելի կայուն ուղիների հնարավորություն է ընձեռում տնտեսական, բնապահպանական և սոցիալական ոլորտներում վերականգնման համապարփակ ծրագիրը համաեվրոպական մակարդակով համակարգելու համար, ճանապարհի հարթելով դեպի ավելի դիմակայուն ապագա: Հաշվի առած փաստաթղթերը քաղաքականությանն են վերաբերում: Ուղղվածությունը. • Բնապահպանական վտանգ • Կենսաբանական վտանգ • Տնտեսական և սոցիալական քաղաքականություն	JRC - Գիտություն քաղաքականության մասին գեկույց, Տրանսֆորմատիվ կայունության ժամանակը. Covid-19 արտակարգ իրավիճակ, Եվրամիության հրատարակությունների գրասենյակ, 2020թ., URL: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC120489/resilience_coronavirus_final.pdf JRC - Գիտություն քաղաքականության մասին գեկույց, Գիտական ուղի դեպի ԵՄ ավելի դիմակայուն հասարակություն - Մաս 1. հայեցակարգային շրջանակ, Եվրոպական միության հրատարակությունների գրասենյակ, 2017, URL: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106265/jrc106265_100417_resilience_scienceforpolicyreport.pdf Եվրոպական հանձնաժողով Եվրոպայի պաշտպանություն, նախապատրաստում և փոխակերպում. Հետհամաճարակային վերականգնում և դիմակայունություն, EISIR Քաղաքականության համառոտագիր թիվ 1, Եվրամիության հրատարակությունների գրասենյակ 2020թ., URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/groups/esir/ec_rtd_esir-recovery-resilience-covid19.pdf
ԿԻՎՄՄՖ-ի (Կարմիր խաչի և Կարմիր մահիկի միջազգային ֆեդերացիա) կողմից դիմակայունության գլոբալ մոտեցում	ԿԻՎՄՄՖ-ն առաջարկում է աղետների կանխարգելման ոլորտում կառավարման ամբողջական մոտեցմամբ ռազմավարության փաստաթուղթ՝ համատեղելով երկարաժամկետ պլանավորումը կայուն և ինստիտուցիոնալ մոտեցումների հետ: Համայնքի դիմակայունությունը դիտվում է որպես վտանգների, համատեքստի և համայնքի մշակույթի միջև փոխազդեցության արդյունք: ԿԻՎՄՄՖ-ի կողմից գործի դրված ծրագրերը նպատակ ունեն աջակցել համայնքներին ռիսկերի կառավարման գործողություններում և որոշումների կայացման գործընթացում, կառուցելով առավել դիմակայուն համայնքներ: Ուղղվածությունը. • Մարդասիրական օգնություն • Ներառական աճ • Կայուն զարգացում	Համայնքների դիմակայունության ԿԻՎՄՄՖ-ի շրջանակային ծրագիր, URL: https://media.ifrc.org/ifrc/document/ifrc-framework-community-resilience/

100 դիմակայուն քաղաքների նախաձեռնություն (100ԴՔ)

«100 դիմակայուն քաղաքների նախաձեռնությունը», որը գործում էր 2013-ից մինչև 2019 թվականը՝ Ռոքֆելլեր հիմնադրամի կողմից ֆինանսավորվող համաշխարհային ցանց էր, որը ներկայացված է ռազմավարական փաստաթղթում: Այդ ծրագիրը համագործակցում էր քաղաքների համաշխարհային ցանցի հետ՝ պատրաստելով նրանց ապագա աղետներին: Յուրաքանչյուր անդամ քաղաք ստացել էր երկու տարի ժամկետով ֆինանսավորում՝ հատուկ ծրագրերի իրականացման համար: Ծրագիրը նպատակ ուներ իրականացնել երկարաժամկետ վերափոխումներ միտված ապագա կայունությանն ու դիմակայունությանը՝ պայքարելով կլիմայի փոփոխության դեմ և հավասարության խթանման համար:

Ուղղվածությունը.

- Գործադրկություն
- Հասարակական տրանսպորտի համակարգ
- Շարունակական բնություն
- Մենագործերի և ջրի պակաս
- Երկրաշարժեր
- Ջրհեղեղներ
- Համավարակներ
- Ահաբեկչություն և բռնի ծայրահեղականություն

Martin, C; McTarnaghan, S., Քաղաքային դիմակայունության ինստիտուցիոնալացում - 100 քաղաքների միջնաժամկետ մոնիտորինգի և գնահատման զեկույց, Ուրբան ինստիտուտ, Ռոքֆելլեր հիմնադրամ, URL: https://www.urban.org/sites/default/files/publication/99442/institutionalizing_urban_resilience_2.pdf

Ռոքֆելլեր հիմնադրամ. Դիմակայուն քաղաքների ցանց, URL: <https://www.100resilientcities.org/resources>

Քաղաքային դիմակայունության շրջանակային ծրագիր (ՔԴՇՕ)	Քաղաքների դիմակայունության ցուցիչի հիման վրա հիմնված Քաղաքային դիմակայունության շրջանակային ծրագիրը, համագործակցելով կառավարությունների, քաղաքացիական հասարակության և արդյունաբերության հետ, ստեղծում է ընդհանուր գործիքների միջազգային համակարգ՝ քաղաքների և համայնքների դիմակայունությունը բարելավելու համար: Քաղաքականության փաստաթղթում ներկայացված ՔԴՇՕ-ի տեսլականը՝ ֆիզիկական, սոցիալական և տնտեսական հարթություններում միմյանց հետ կապված մի քանի համակարգի արդյունքում դիմակայունությունն է: Վերջինս ընկալվում է որպես կատարողականի վրա հիմնված մոտեցում, որը հիմնված է չորս հարթություններում մի քանի փոխկապակցված գործառնությունների վրա: Այսպիսով, այդ հարթություններից որևէ մեկում տեղի ունեցող աղետն ուղղակիորեն ազդում է մյուսների վրա: Այդ փոխկախվածությունը ախտորոշելու և վերլուծելու համար ՔԴՇՕ-ն մշակել է տարբեր գնահատման գործիքներ: Արդյունքում, քաղաքների դիմակայունությունը գնահատելու համար Քաղաքային դիմակայունության շրջանակային ծրագիրը հաշվի է առնում 4 կատեգորիաների, 52 ցուցիչներ և 156 փոփոխականներ: Ուղղվածությունը. • Առողջապահություն և սոցիալական ապահովություն • Տնտեսություն և հասարակություն • Ենթակառուցվածք և շրջակա միջավայր	Ռոքֆելլեր հիմնադրամ. Քաղաքային դիմակայունության շրջանակ, ապրիլ 2014թ. (խմբագրվել է 2015թ. դեկտեմբերին), URL: https://www.rockefellerfoundation.org/wp-content/uploads/City-Resilience-Framework-2015.pdf Ռոքֆելլեր հիմնադրամ. Քաղաքային դիմակայունության շրջանակ, URL: https://assets.rockefellerfoundation.org/app/uploads/20140410162455/City-Resilience-Framework2015.pdf
ՄԱ ԱՌՆ «Դարձնել քաղաքները դիմակայուն» 2015-2030թթ. Մենդայի աղետների ռիսկերի նվազեցման շրջանակային ծրագրի իրականացում	Ծրագիրն իրականացնում է ՄԱԿ-ի Աղետների ռիսկերի նվազեցման ծրագիրը՝ քաղաքային համայնքներ ավելի դիմակայուն և ամուր դարձնելու համար: Ծրագրի կարգախոսն է՝ «Իմ քաղաքը պատրաստվում է», այն ուղղված է տարբեր չափերի քաղաքների համայնքների ղեկավարներին և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին: Ծրագրի մեկնարկի համար Մենդայի շրջանակային ծրագիրը կյանքի կոչելու նպատակով մշակվել են Քաղաքները դիմակայուն դարձնելու Տաս ելակետային սկզբունքները, որոնք ներկայացված են քաղաքականության փաստաթղթում: Ծրագրի հիմնական գործիքը Քաղաքների աղետների դիմակայունության ցուցիչն է, որն օգնում է բացահայտել հնարավոր «առավել հավանական» և «ամենախիստ» սցենարը: Ուղղվածությունը. • Բնապահպանական վտանգ • Տեխնոլոգիական վտանգ • Կենսաբանական վտանգ	ՄԱ ԱՌՆ «Դարձնել քաղաքները դիմակայուն» Իմ քաղաքը նախապատրաստվում է: URL: https://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/

6.8 Հավելված 8. Եվրոպական պրակտիկ դեպքեր

Աղբյուր	Նկարագրություն	Հղում
Դիմակայուն քաղաքների ցանց 2030թ. Աթենքի դիմակայունության ռազմավարություն	«100 դիմակայուն քաղաքներ» ծրագրի հետ համատեղ Աթենքի դիմակայունության ռազմավարության մշակում, կիրականացվի ՄԱԿ-ի կողմից առաջարկվող Կայուն զարգացման նպատակի համաձայն: Դիմակայունության ռազմավարությունը հետապնդելու է 4 տարբեր բաղադրիչների իրականացման նպատակը՝ «Բաց քաղաք», «Կանաչ քաղաք», «Ակտիվ քաղաք», «Կենսունակ քաղաք»: Ուղղվածությունը. • Երկրաշարժեր • Կլիմայի փոփոխություն • Քաղաքացիական անկարգություններ • Կիբեռհանցագործություններ • Տնտեսություն և սոցիալական քաղաքականություն • Ծերացող ենթակառուցվածքներ • Միգրացիա	«100 դիմակայուն քաղաքներ»՝ Աթենք, Քաղաքի վերափոխում. Աթենքի դիմակայունության ռազմավարություն 2030 թ, URL: https://resilientcitiesnetwork.org/downloadable_resources/Network/Athens-Resilience-Strategy-English.pdf

Ղիմակայուն քաղաքների ցանց՝ Մեր ղիմակայուն Գլազգոն. Քաղաքային ռազմավարություն

2014-2015թթ. «100 ղիմակայուն քաղաքներ» ծրագրի հետ մշակված ռազմավարական փաստաթղթի միջոցով իրականացված Գլազգոյի ղիմակայունության ռազմավարության հիմնական նպատակը առկա ռիսկերի արձագանքման համակարգը բարելավելն էր: Ռազմավարությունը, որն իրականացվում էր մի քանի գործընկերների՝ աջակցությամբ, հաշվի էր առնում քաղաքի՝ տեղական, տարածքային և ազգային մակարդակի մարտահրավերները: Երկարաժամկետ ռազմավարությունը իրականացվել էր 14 տարբեր նպատակների միջոցով, որոնք բաժանվել էին 4 խմբերի՝ «Գլազգոյի բնակիչների հնարավորությունների ընդլայնում», «Բացել տեղանքի վրա հիմնված լուծումներ», «Տեղական լուծումների հնարավորության ընձեռում», «Տնտեսական աճին աջակցում» և «Քաղաքացիական մասնակցության խթանում»:

Ուղղվածությունը.

- Բնակչության աճ
- Չկրթված մեծահասակ բնակչություն
- Ծանր հանցագործությունների բարձր մակարդակ
- Վառելիքային խնդիրներ ունեցող բնակչություն
- Բնակիչների 50%-ն ապրում են լքված կամ ամալի տարածքներում

«100 ղիմակայուն քաղաքներ», Մեր ղիմակայուն Գլազգոն. քաղաքի ռազմավարություն, URL: https://resilientcitiesnetwork.org/downloadable_resources/Network/Glasgow-Resilience-Strategy-English.pdf

Դիմակայուն քաղաքների ցանց՝ 2020թ. Լոնդոնի դիմակայունության ծրագիր	Վերջին տարիներին «100 դիմակայուն քաղաքներ» ծրագրի հետ մշակված ռազմավարական փաստաթղթի միջոցով «Լոնդոնի կայունության գործընկերության» միջոցով մշակվել է արտակարգ իրավիճակների արձագանքման համակարգ: Դիմակայունությունը որոշվում է մի քանի մակարդակների միջոցով. «Համայնքներ», «Լավ զարգացում», «Կառավարում» և «Ենթակառուցվածքներ և շրջակա միջավայր»: Լոնդոնի նման քաղաքի դիմակայունության ամրապնդումը նշանակում է, միննույն ժամանակ, ապագա ցնցումների և սթրեսների մեղմացում և արտակարգ իրավիճակների արձագանքման հուսալի ծրագրի առկայություն: Ուղղվածությունը. • Խոշոր ցնցումներ (երաշտ, ջրհեղեղ, ենթակառուցվածքների խափանում, ահաբեկչություն, ծայրաստիճան վատ եղանակ, կիբերհարձակում, համաճարակ) • Քրոնիկ սթրեսներ (սոցիալական համերաշխության բացակայություն, անհավասարություն, օդի վատ որակ, սննդի անապահովություն, բնակարանների ցածր մատչելիություն և որակ, վատ առողջապահություն և սոցիալական ապահովություն, Brexit)	«100 դիմակայուն քաղաքներ», Մեծ Լոնդոնի քաղաքապետարան, Լոնդոնի քաղաքի դիմակայունության ռազմավարություն 2020թ., URL: https://resilientcitiesnetwork.org/downloadable_resources/Network/London-Resilience-Strategy-English.pdf
Դիմակայուն քաղաքների ցանց՝ Փարիզի դիմակայունության ծրագիր. Fluctuat nec mergitur:	Փարիզի դիմակայունության ռազմավարական ծրագիրը հիմնված է երեք հենասյուների վրա. ներառական և համերաշխ քաղաք, քաղաք, որը զարգացել է 21-րդ դարի մարտահրավերներին դիմակայելու համար, և անցումային տնտեսությամբ քաղաք: Դիմակայունության ռազմավարությունը հիմնված է փոխհատուցող ծրագրերի վրա՝ ձգտելով առավելագույնի հասցնել օգուտները և կուտակել միջոցներ: Ուղղվածությունը. • Սոցիալական և տնտեսական անհավասարություններ • Ահաբեկչություն և անվտանգություն • Կլիմայի փոփոխություն • Բնապահպանական վտանգներ • Սենայի և զետերի հետ կապված ռիսկեր • Տարածքային կառավարում	«100 դիմակայուն քաղաքներ», Փարիզի քաղաքապետարան, <i>Փարիզի դիմակայունության ռազմավարական ծրագիր – Fluctuat Nec Mergitur</i>, հունիս 2018թ., URL: https://resilientcitiesnetwork.org/downloadable_resources/Network/Paris-Resilience-Strategy-English.pdf

Դիմակայուն քաղաքների ցանց՝ Հռոմ. Strategia di Resilienza	Հռոմի դիմակայունության ռազմավարության ծրագիրը հիմնված էր հենասյունների, նպատակների և գործողությունների վրա: 4 հիմնասյուններն ու գործողությունները բաժանվել էին 4 տարբեր խմբերի. քաղաքացիների համար արդյունավետ քաղաք, դինամիկ քաղաք, բաց և միավորված քաղաք և քաղաք, որը պահպանում է իր բնական պաշարները: Յուրաքանչյուր հենասյունի ներքո կարևորվել են մի քանի նպատակներ և գործողություններ՝ ԿԶԳ-ի հետ կապը, գործողության կարգավիճակը, ներգրավված գործընկերները և պատասխանատու կառույցը: Ուղղվածությունը. • Խոշոր ցնցումներ (տնտեսական ճգնաժամ և բնակչության խոցելիություն, միգրանտների և ապաստան հայցողների ժամանում, ծերացող ենթակառուցվածքներ և տնային տնտեսությունների արտակարգ իրավիճակներ, հասարակական տրանսպորտի բարձր լարվածություն և անարդյունավետություն, շրջակա միջավայրի հետ կապված խնդիրներ և աղտոտում): • Քրոնիկ սթրեսներ (երկրաշարժեր, landslide, ջրհեղեղներ)	«100 դիմակայուն քաղաքներ», Հռոմ, <i>Roma Strategia di Resilienza</i>, URL: https://resilientcitiesnetwork.org/downloadable_resources/Network/Rome-Resilience-Strategy-Italian.pdf
Դիմակայուն քաղաքների ցանց՝ Դիմակայուն Սալոնիկ. 2030թ. ռազմավարություն	Սալոնիկի դիմակայունության ռազմավարական ծրագիրը հաշվի է առել տարբեր խնդիրներ. ԵՄ-ի, ազգային, տարածքային և մետրոպոլիայի մասշտաբի: Միևնույն ժամանակ, պլանավորումը ձևավորվել է տարբեր ժամանակացույցով (տարեկանից մինչև 15 տարվա ծրագիր) և պլանավորման տեսակով (ֆինանսավորման աղբյուրներ, տարածքային պլանավորում, ռազմավարություններ և գործառնական ծրագրեր): Դիմակայունության այլ ծրագրերի նման, Սալոնիկի ծրագիրը բաժանված է մի քանի նպատակների, խնդիրների և գործողությունների: Ուղղվածությունը. • Սոցիալական և տնտեսական քաղաքականություն • Քաղաքային միջավայր և բնական պաշարներ • Բնական վտանգներ • Կառավարում և քաղաքային ֆինանսներ	«100 դիմակայուն քաղաքներ», Սալոնիկ, Սալոնիկի մետրոպոլիայի զարգացման գործակալություն, <i>Ռազմավարություն 2030թ. համար</i>, URL: https://resilientcitiesnetwork.org/downloadable_resources/Network/Thessaloniki-Resilience-Strategy-English.pdf

Կոստովոյի ռիսկերի նվազեցման ռազմավարությ ուն և գործողությունն երի ծրագիր, 2016-2020թթ.	Կոստովոյի դիմակայունության ռազմավարության և գործողությունների ծրագրի 2016-2020թթ. Քարտզարշավը հիմնականում ուղղված էր բնական միջավայրի վտանգներին և դրանց հետևանքներին համայնքների վրա: 2016-2020թթ. Կոստովոյի դիմակայունության ռազմավարության և գործողությունների ծրագրի քարտզարշավը հիմնականում ուղղված էր բնական միջավայրի վտանգներին և դրանց հետևանքներին համայնքների վրա: Ծրագիրը վերլուծել է ազգային համակարգերի ուժեղ և թույլ կողմերը, հնարավորությունները և սպառնալիքները՝ փորձելով լուծել այդ խնդիրները՝ բնական աղետներին դիմակայելու համար: Ծրագիրը նախատեսում էր առկա արտակարգ իրավիճակների արձագանքման համակարգի և դրա կատարելագործման հնարավորությունների վերլուծություն, գործող իրավական և ինստիտուցիոնալ շրջանակի գնահատում, հնարավոր այլընտրանքների ուսումնասիրություն, իրականացվող քաղաքականության մոնիտորինգի և գնահատման համակարգ: Ուղղվածությունը. • Բնական աղետներ (ջրհեղեղներ, հրդեհներ, երկրաբանական, կենսաբանական և օդերևութաբանական երևույթներ) • Սոցիալ-տնտեսական զարգացում	Կոստովոյի Հանրապետություն, Արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործակալություն, Աղետների ռիսկի նվազեցման ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր 2016-2020թթ., URL: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/SZRrF_anglisht_1.pdf
ՄԱ ԱՌՆԳ. Լիսաբոնի դիմակայունությ ան գործողությունն երի ծրագիր	Լիսաբոնի դիմակայունության ռազմավարական ծրագիրը հետևեց Սենդայի շրջանակային ծրագրի իրագործմանը: Գործողությունների ծրագիրը վերլուծել է գաղափարները, ռիսկերը և ազդեցությունները՝ միջամտությունը կառուցակարգելով ըստ տարբեր միջոցառումների: Ծրագիրը պարունակում է նաև մոնիտորինգի բաղադրիչ՝ ծրագրի ազդեցությունը վերլուծելու համար: Ուղղվածությունը. • Երկրաշարժ • Զրհեղեղ • Քամի/փոթորիկ • Ծովային ալեկոծություն • Ծայրահեղ բարձր/ցածր ջերմաստիճան • Բնակչության ծերացում • Շենքերի և ենթակառուցվածքների մաշվածություն • Կլիմայի փոփոխություն • Հասանելիության խնդիրներ • Սոցիալական համերաշխություն և ներառականություն	UN-UNISDR, Լիսաբոնի դիմակայունության գործողությունների ծրագիր URL: https://www.preventionweb.net/files/56369_lisbonactionplanv120160727s_mall.pdf

ԱՆՀԽ՝ նախապատրաստման ազգային զեկույց (2004թ.) - Սլովակիա	Ներկայացված ԱՆՀ-ի ազգային զեկույցը Սլովակիայում ռիսկերի և արտակարգ իրավիճակների կառավարման ոլորտում առկա իրավիճակը ներկայացնող փաստաթուղթ էր: Ազգային զեկույցում, մի շարք հարցերի միջոցով վերլուծվում են Քաղաքական հանձնառությունը և կազմակերպչական խնդիրները, Ռիսկի բացահայտումը, Գիտելիքի կառավարումը, Ռիսկերի կառավարման կիրառումը և գործիքները, Արտակարգ իրավիճակներին պատրաստությունը և պլանավորումը, Աղետների ռիսկերի կառավարման ոլորտում լավ փորձի կիրառման Կոչը և Աղետների նվազեցման համաշխարհային խորհրդաժողովում անդրադառնալու առաջնահերթությունները: Ուղղվածությունը. • Հողի ծածկույթ և հողերի էրոզիա • Անձրևներ • Ջրհեղեղներ	• PreventionWeb, <i>Ազգային տեղեկատվության պատրաստման տեղեկատու ուղեցույց</i>, 2004թ., URL: https://www.preventionweb.net/files/927_Slovakia-report.pdf
ԱՆՀԽ՝ նախապատրաստման ազգային զեկույց (2005) - Ավստրիա	Ներկայացված ԱՆՀ-ի ազգային զեկույցը Ավստրիայում ռիսկերի և արտակարգ իրավիճակների կառավարման ոլորտում առկա իրավիճակը ներկայացնող փաստաթուղթ էր: Ազգային զեկույցում, մի շարք հարցերի միջոցով վերլուծվում են Քաղաքական հանձնառությունը և կազմակերպչական խնդիրները, Ռիսկի բացահայտումը, Գիտելիքի կառավարումը, Ռիսկերի կառավարման կիրառումը և գործիքները, Արտակարգ իրավիճակներին պատրաստությունը և պլանավորումը, Աղետների ռիսկերի կառավարման ոլորտում լավ փորձի կիրառման Կոչը և Աղետների նվազեցման համաշխարհային խորհրդաժողովում անդրադառնալու առաջնահերթությունները: Ուղղվածությունը. • Ջրհեղեղներ • Ձնահյուսեր • Հողի էրոզիա	• PreventionWeb, <i>Ավստրիայի կողմից տրամադրված ազգային տեղեկատվություն՝ Աղետների նվազեցման համաշխարհային համաժողովին նախապատրաստվելիս</i>, 2005թ., URL: https://www.preventionweb.net/files/854_Austria-report.pdf

¹⁹ Աղետների նվազեցման համաշխարհային խորհրդաժողով՝ WCDR (թարգմանիչ)

ԱՆՀԽ՝ նախապատրաստման ազգային զեկույց (2005) – Հունաստան	Ներկայացված ԱՆՀ-ի ազգային զեկույցը Հունաստանում ռիսկերի և արտակարգ իրավիճակների կառավարման ոլորտում առկա իրավիճակը ներկայացնող փաստաթուղթ էր: Ազգային զեկույցում, մի շարք հարցերի միջոցով վերլուծվում են Քաղաքական հանձնառությունը և կազմակերպչական խնդիրները, Ռիսկի բացահայտումը, Գիտելիքի կառավարումը, Ռիսկերի կառավարման կիրառումը և գործիքները, Արտակարգ իրավիճակներին պատրաստությունը և պլանավորումը, Աղետների ռիսկերի կառավարման ոլորտում լավ փորձի կիրառման Կոչը և Աղետների նվազեցման համաշխարհային խորհրդածոցում անդրադառնալու առաջնահերթությունները: Ուղղվածությունը. • Քաղաքային ռիսկեր • Հրդեհներ • Ջրհեղեղներ • Երկրաշարժեր	• PreventioWeb, <i>Ազգային տեղեկատվության պատրաստման տեղեկատու ուղեցույց</i>, 2005թ., URL: https://www.preventionweb.net/files/869_Greece-report.pdf
ԱՆՀԽ՝ նախապատրաստման ազգային զեկույց (2005) -- Հայաստան	Ներկայացված ԱՆՀ-ի ազգային զեկույցը Հայաստանում ռիսկերի և արտակարգ իրավիճակների կառավարման ոլորտում առկա իրավիճակը ներկայացնող փաստաթուղթ էր: Ազգային զեկույցում, մի շարք հարցերի միջոցով վերլուծվում են Քաղաքական հանձնառությունը և կազմակերպչական խնդիրները, Ռիսկի բացահայտումը, Գիտելիքի կառավարումը, Ռիսկերի կառավարման կիրառումը և գործիքները, Արտակարգ իրավիճակներին պատրաստությունը և պլանավորումը, Աղետների ռիսկերի կառավարման ոլորտում լավ փորձի կիրառման Կոչը և Աղետների նվազեցման համաշխարհային խորհրդածոցում անդրադառնալու առաջնահերթությունները: Ուղղվածությունը. • Բնական և մարդածին վտանգներ • Սողանքներ • Ցեխահոսքեր • Ջրհեղեղներ • Բաց տարածքներում հրդեհներ • Երկրաշարժեր	• PreventioWeb, <i>Հայաստանի Հանրապետությունում աղետի նվազեցման ազգային զեկույց</i>, 2005թ., URL: https://www.preventionweb.net/files/837_Armenia-report.pdf

Centre of Expertise for Good Governance
<https://www.coe.int/en/web/good-governance/centre-of-expertise>

